ANUL XXVII
12
(1 142)
Sîmbătă
24 martie
1984
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

DESCHIDERE SPRE VIITOR

În această săptămînă, sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu și-a desfășurat lucrările Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Dezbaterile marelui forum au oferit prilejul unei analize atente, aprofundate a modului în care au fost transpuse în viață programele de dezvoltare economică a țării, reliefînd cu pregnanță contribuția esențială a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru.

Cuvîntarea rostită în încheierea lucrărilor Plenarei de către tovarășul Nicolae Ceaușescu constituie un amplu și limpede program de acțiune pentru toate domeniile vieții economice și politico-sociale ale țării, în fapt, un program-angajament prin asumarea căruia națiunea noastră întîmpină marile evenimente ale acestui an, a 40-a aniversare a revoluției de la 23 August 1944 și cel de-al XIII-lea Congres al partidului.

Se regăsesc în Cuvîntarea secretarului general al partidului principalele direcții ale organizării întregii noastre activități pe criteriile eficienței maxime, ale mobilizării tuturor energiilor națiunii într-un moment hotărîtor pentru înscrierea României socialiste pe drumul dezvoltării multilaterale, al progresului.

Accentul pe calitate, pe pregătirea complexă a cadrelor, pe creșterea spiritului revoluționar exprimă constant îndemnul pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu îl adresează activului de partid, tuturor comuniștilor pentru îndeplinirea în mod exemplar a sarcinilor actualei etape de edificare socialistă a patriei.

Referindu-se pe larg la problemele cooperării internaționale, președintele României a subliniat necesitatea instaurării unei noi ordini economice mondiale, bazată pe un climat de colaborare, echitate și pace. Manifestul românesc al păcii — elaborat cu înțelepciune și concretețe de conducătorul partidului și poporului nostru — se întregește cu noile și vibrantele apeluri din conținutul recentei cuvîntări : „Viața, realitățile atestă cu puterea faptelor rolul tot mai important al maselor populare, al popoarelor în lupta pentru dezarmare și pace. Sînt binecunoscute puternicele mișcări de pace din Europa și de pe alte continente, la care poporul nostru s-a alăturat în mod activ. Considerăm că aceste uriașe acțiuni ale popoarelor împotriva armelor nucleare, pentru pace au avut deja rezultate. Este însă necesar să fie intensificată această activitate și să facem totul ca uriașa mișcare a popoarelor de pretutindeni să-și unească și mai puternic forțele pentru a determina o schimbare radicală a cursului politicii internaționale.

Avem ferma convingere că forțele progresiste, antiimperialiste, realiste, masele populare, popoarele de pretutindeni, acționînd unite, dispun de forța necesară pentru a opri cursul spre prăpastie, spre o catastrofă nucleară, pentru a impune dezarmarea și, în primul rînd, dezarmarea nucleară, pentru asigurarea păcii în întreaga lume !"

Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 21—22 martie a.c. se înscrie prin importanța problemelor abordate, prin multitudinea de soluții și coordonate de acțiune pe care le-a preconizat, în rîndul momentelor semnificative ale istoriei noastre contemporane, momente cînd, spiritul gospodăresc, grija pentru țară și oamenii ei, deschiderea spre marile probleme ale lumii capătă culoarea faptelor, a dăruirii și competenței, sub semnul iubirii de patrie.

În cumpăna echinocțiului de primăvară, țara trece spre un nou anotimp al muncii și al creației.

Luceafărul

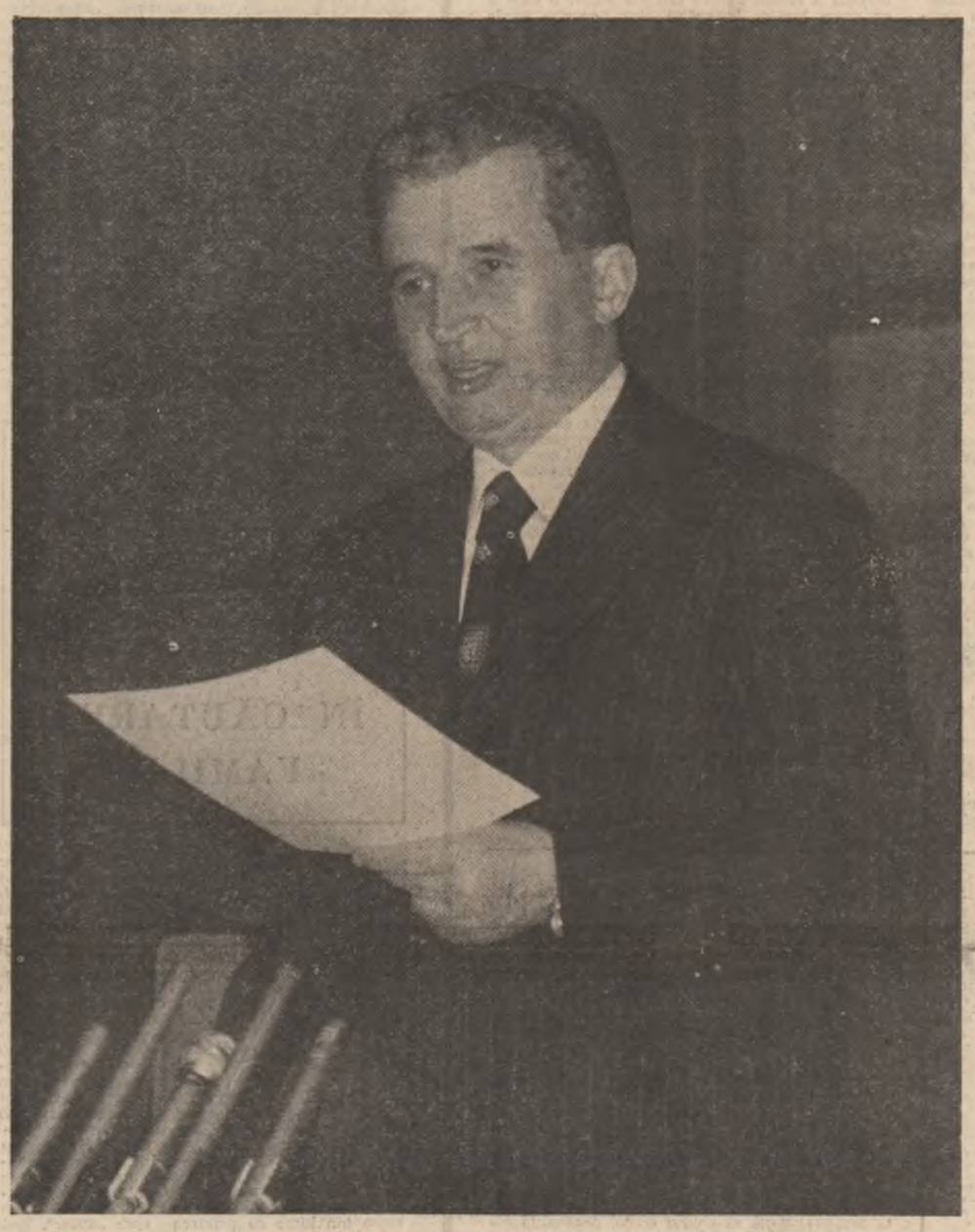

Luceafăr românesc

Spun țară și-n acest cuvînt
Prisăcile au grai de miere ;
Privighetori mai multe sînt
În ceasul lor de priveghere.

Spun țară și la mari nuntiri
De porumbei azurul fierbe ;
Cînd griu-atitor mari uimiri
Își mută frumusețea-n verbe.

Spun țară cînd strămoșii-acasă
Se-ntorc tirziu din cîte-un vers
Prin ierbi cu-arome vii, de coasă,
Ce ziuă fac în Univers !...

Spun țară și mă înveșmînt
Cu-ntregul rost al limbii, teafăr,
În care pîinea o frămînt
Sub cel mai românesc Luceafăr !

Spun țară și-n acest cuvînt
Se-naltă, plin de dor în spații,
Bărbatu-acestui drept pămînt,
Pe umeri sprijinind Carpații !

Luca Onul

ÎNTEMEIEREA CULTURII

Într-o literatură întinsă cronologic pe sute de ani un segment nu e privit în absolutul vremii decît o clipă în istorie, un fragment dintr-un întreg cu o semnificație revelabilă numai într-un raport amănunțit. Și, cu toate acestea, literatura pare a ieși din simpla egalitate mută a fragmentelor convenționale ale vremii, un deceniu literar poate însemna adeseori o concentrare substanțială cu mult mai importantă decît, să zicem, un sfert de veac. Cum artele se întemeiază pe valori iar acestea derivă dintr-un imponderabil al creației, pe care istoria le poate cel mult stimula însă nu provoca, reiese de aici că istoria literaturii poate avea clipe euforice și momente opace, independente acestea de viața curentă a unui popor. Exultarea ori drama nu aduc în chip mecanic creațiile majore și nu rezultă de nicăieri că a crea durabil înseamnează a transfigura artisticește o astfel de stare, care nu este obligatoriu propice. Propice este pentru creație numai libertatea, însă libertatea pe care conștiința o capătă atunci cînd și comunitățile trălesc în istorie în chip crucial.

Cine consultă cu acest gînd istoria literaturii române observă numaidecît că asemenea concentrări ale creației, reflectate în valori, nu sînt cantitativ puține însă nici cu totul cursive. Noi nu avem, cum au alții, curente înșirate precum mărgelele pe o ață însă spre a ne deosebi de ei avem o periodizare specifică alcătuită din cîteva momente care au consumat, ca într-o retortă cu mai mulți compuși, tot ceea ce aiurea se înșiruise pas cu pas. O literatură cu un pronunțat accent istoricist cum este literatura română nu ar fi putut avea într-adevăr, cursivitate mecanică : ea a fost împinsă, prin determinații dintre cele mai imprevizibile, să se concentreze în cîteva puncte cronologice, refăcînd în momentul fericit ceea ce o concatenare lină ar fi trebuit să consume treptat. Să notez, totuși, că artele nu hibernează istoricește niciodată și substanța lor organică nu se stinge chiar și atunci cînd ea pare amenințată în chip decisiv. Putința culturii de a-și conserva specificul biruie vicisitudinile vremii. A concentra creativitatea nu înseamnează bineînțeles a întoarce formele în punctul inițial, densificarea literaturii în momente incalculabile nu presupune a concepe o istorie literară în chip catastrofic și a o reduce la inaugurări eterne. Cînd sensul tradiției este viu (și prin conștiința valorilor el nu are cum să slăbească) li-

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 7-a

● În pagina a 3-a : ● Arhiva «Luceafărului» ● „Pe urmele lui Ion Pillat" – Consemnări de Al. Raicu ● Cincinat Pavelescu : «Îmi vreau țara în liniște, fericire, bogăție și lumină» – Evocare de Victor Crăciun ● Condica în versuri de Ion Gheorghe ● „Bijuterii chineze" de Ion Nicolescu

«ROMÂNII LA 1859»

Unirea Principatelor Române în conștiința europeană

Tipărirea celor două volume de documente externe privind Unirea Principatelor Române de la 1859, constituie un eveniment științific și editorial de excepție. Prin această carte *), apărută sub egida Bibliotecii Centrale de Stat a R. S. România și a Direcției Generale a Arhivelor Statului se pune la îndemîna publicului românesc și străin un volum apreciabil de documente și texte, menite a lumina și mai mult, unul din cele mai importante momente din istoria românilor — constituirea statului național român modern.

Primul tom cuprinde două sute treizeci și patru de documente, în covîrșitoarea lor majoritate inedite, provenite din arhive diplomatice străine (Austria, Belgia, Franța, R. D. Germană, Italia, Iugoslavia, Marea Britanie, Portugalia, Turcia, Ungaria, U.R.S.S.) aflate acum în colecțiile de microfilme din arhivele statului din București.

Documentele reprezintă corespondență diplomatică și consulară, rapoarte politice sau militare, circulare ale diferitelor guverne, instrucțiuni, protocoale, telegrame, depeșe, scrisori particulare, procese verbale etc. ; conținutul lor dezvăluie interesele, preocupările și puternicele frămîntări care au avut loc în cancelariile diplomației europene timp de aproape două decenii (martie 1848 — oct. 1866, în marile capitale : Paris, Londra, Viena, Constantinopol, Petersburg, Berlin, Bruxelles, precum și în Belgrad, Buda, București, Iași și Cluj) în jurul marii probleme a Unirii Principatelor Române.

Bogatele informații ce reies din aceste surse de primă importanță pentru cercetarea istorică sînt întregite și confirmate de textele selectate din scrierile unor istorici, economiști, literați, ziariști, publiciști și oameni politici din țări europene, contemporani cu evenimentele cuprinse în cel de al doilea volum. Valoarea documentară a acestora este cu atît mai prețioasă, cu cît ele sînt scrise de mari personalități ca : H. Desprez, E. Regnault, P. Battaillard, Louis de Nelche, K. Marx, A. Lévy, F. de Cussy, C. Le Cler, R. Henke, L. Kossuth, Serghei Jigarov, W. Miller, Fr. Damé, D. Mitrany, ș.a. Scrierile acestora sînt analize cu caracter istoric și politic reflectînd nu numai opiniile autorilor ci, totodată și stările de spirit ale epocii ; avînd o largă circulație, ele au putut face cunoscută cauza românească exercitînd totodată și o anumită influență asupra opiniei publice europene. Cele două genuri de surse se completează în

V. Curticăpeanu

Continuare în pag. a 7-a

MARELE PELERIN

Știam că va bate la ușă cu toate că ploaia se amesteca cu zăpada într-un anotimp cenușiu și neprietenos. Dar nimic nu părea să-l împiedice vreodată să vină, să lovească în ușă cu măciulia bastonului și să intre : repede, totdeauna mai repede decît timpul care ți-ar fi trebuit să-i răspunzi. Cu incredibila sa pălărie garnisită cu blană și cu zîmbetul biruitor :

— Veniți ?

Șiruri, șiruri, așteptînd cu emoție cînd unii, cînd alții, să ne bată în ușă și să ne poftească în pelerinajele sale, mergeam cu el, ne luam după el în călătoriile acelea nocturne, la fel de tainice și ciudate ca mișcările astrilor, pe care în nopțile senine, de vară, ni le arăta cu bastonul, pe cer.

Viața îl fascina în chip magic. O cerceta atent, prin lentilele ochelarilor, o privea de aproape, ca un ceasornicar de precizie, detașînd amănuntele cu atîta rigoare, încît dialogurile cu el mi s-au părut totdeauna niște radiografii. Era interesat de orice. Solicita și primea stocuri de informații care pe alții i-ar fi năucit. Dar memoria îi funcționa ca un veritabil computer, noutățile erau absorbite imediat și repartizate într-o logică a gîndirii impecabilă.

Cu domnul Preda era imposibil să trăncănești. Numai speciei separate a proștilor se amuza, uneori, să îi facă în voie, părînd să participe la flecăreala lor fără noimă și la risetele grotești „Ce vorbești ! Ia mai zi încăodată !" se mira

Sânziana Pop

Continuare în pag. a 4-a

1944-1984
PATRU DECENII DE CULTURĂ SOCIALISTĂ

Nobilul adevăr al acestui timp

În structura cuvintelor noastre există un miez incandescent a cărui flacără ne topește voințele într-o singură ardere. El poate fi măsurat numai cu bătăile inimii. El se magnetizează de încrederea a douăzeci și două de milioane de oameni turnată într-un singur bloc de conștiință și energie. El este simburele de foc ale cărui ipostazieri luminoase dau relief și concretețe realului, el este forța cuvintelor, viața lor strălucitoare, cristalul cu un infinit de suprafețe în care se reflectă tot ce este al țării : trecutul ei și prezentul, cîntecele ei și dealurile, drumurile ei și uzinele, inimile părinților și părinților părinților noștri, inimile noastre și ale urmașilor noștri : destinul patriei noastre împlinit în chip comunist. „Dacă o generație poate avea un merit", scria marele Mihai Eminescu, „e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în înlănțuirea timpilor". Sîntem, iată, o generație care a avut șansa aceasta de excepție : de a participa la istoria patriei, de a se mobiliza pentru realizarea comandamentelor ei. Sentimentul utilității, de care oamenii au atîta nevoie pentru a da un sens etic rostului lor diurn, este măsura cotidiană a faptelor noastre și în ciuda tuturor dificultăților pe care o revoluție trebuie permanent să le depășească, solidaritatea poporului nostru în convingerea că singurul drum care ar fi putut să-l ducă spre împlinirea năzuințelor sale de pace și bunăstare este drumul socialismului — este de neclintit.

România își rostește, azi, numele, într-o simbioză perfectă cu viața și opera celui căruia i-a încredințat cîrma destinului și trudei sale în consens cu cele mai arzătoare aspirații ale ei. Ca martor și participant la evenimentele politice și sociale ale acestei perioade din istoria contemporană a României, am sentimentul că s-au scris, pentru cronica vremurilor, pagini esențiale. Drumul spre o Românie nouă a fost dinamic, revoluționar, mereu ascendent, țara a intrat ferm și definitiv în procesul unei veritabile democratizări și adevărul, — de atîta vreme visat ! — a fost rostit fără echivoc, țara fiind realmente condusă de popor, prin popor și pentru popor. Totul se structurează azi prin noi, pentru noi. Ne rostim adevărurile cu claritate, răspicat. O smulgere din inerția propriului nostru demers, o înfrîngere de vechi prejudecăți și o trezire puternică la realitate ne-au ajutat să devenim mai conștienți ca oricînd de

Nicolae Velea

Continuare în pag. a 7-a

Repere ale culturalizării

Există un domeniu al culturii de o importanță deosebită și asupra căruia numeroasele referințe din cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, ne obligă să medităm mai mult, mai profund, conform unor rigori sporite, în raport cu cerințele obiective, intrinseci ale dezvoltării noastre sociale. Să numim acest domeniu la care vrem să ne referim. Este acela al răspîndirii (difuzării) cunoștințelor cultural-științifice. Expresia, deși uzitată, nu redă tot ceea ce ar trebui. Întîi, fiindcă implică o dihotomie între știință și cultură. În expresiile obișnuite : cultură științifică, cultură tehnică, cultură artistică, literară etc., ne apar mai clar reliefate atît genul proxim (acela al culturii), cît și diferențierile pe specialități, conform definiției cuprinzătoare care i se dă acestei noțiuni. Apoi e de observat că difuzarea (răspîndirea) cunoștințelor presupune un centru activ și o periferie lipsită de inițiativă, ceea ce nu corespunde adevărului. Termenul de culturalizare exprimă, după opinia noastră, mai adecvat sensul real al problemei cu care ne confruntăm. El implică spiritul activ și reflexiv al ambilor factori care intră în această relație : cel care dă cultură și cel care primește. Acest sens activ și deopotrivă reflexiv se arată și în structura verbală : **a (se) culturaliza.** În fond, omul nu este o foaie albă de hîrtie pe care societatea și cultura își imprimă textul lor. El posedă calități și atitudini proprii intrinseci, a căror cunoaștere nemijlocită la nivel individual și colectiv implică stimularea unei științe psihologice și pedagogice a culturalizării extrem de sensibilă și complexă.

După asemenea precizări introductive, credem că ne putem ridica mai ușor în vastul orizont teoretic revoluționar pe care ni-l propun noțiuni de culturalizare, documentele la care ne-am referit. „Noi concepem procesul de educație și cultură — precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — ca o parte integrantă a activității productive, a muncii libere, și nu ca ceva rupt de preocupările zilnice. Numai în acest context se creează omul nou, constructor al socialismului și comunismului, omul stăpîn pe destinele sale, adevăratul revoluționar în toate domeniile de activitate. Nu se poate construi comunismul fără a rupe hotărît cu conservatorismul în toate domeniile, fără a fi un luptător înaintat, un susținător activ al noului în muncă, în producție, în industrie, în agricultură, în transporturi, în artă, în cultură, în știință, inclusiv în ridicarea bunăstării materiale a oamenilor muncii" (Nicolae Ceaușescu, **Despre literatură și artă**, Editura politică, 1980, p. 70).

Avem aici, cît și-n alte părți din cuvîntările secretarului general al partidului nostru, reperele de principiu ale unei vaste strategii a culturalizării, repere ce se cuvin a fi puse mereu în lumină. Unul dintre aceste repere, cel mai important după cum vedem, îl constituie statuarea unei legături implicite între cultură și producție. Procesul de educație și cultură în societatea noastră nu poate să fie unul abstract, la voia întîmplării, ci dimpotrivă, unul concret, determinat de nevoile reale ale producției, ale dezvoltării sociale, venind în sprijinul acestora, fiind unul din mijloacele sale de realizare. Putem vorbi deci de un circuit cultură-producție, în sensul că nivelul pregătirii generale, în primul rînd al culturii de specialitate, profesionale, se reflectă nemijlocit în calitatea muncii productive, și invers, acesta din urmă depinde de conținutul pregătirii culturale. Iată de ce în numeroase rînduri tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază în mod deosebit necesitatea unui cît mai înalt și mai cuprinzător nivel de cultură. „Este necesară ridicarea cunoștințelor științifice, filosofice, de cultură generală, ale tuturor membrilor de partid, fiecare trebuind

Dumitru Bălăeț

Continuare în pag. a 7-a

● În acest număr : ● Poeme de Cezar Baltag ● Rememorări de Mircea Micu ● Cronica literară de M. Ungheanu și ● Paul Dugneanu ● Privirea lui Orfeu de Dan Laurențiu ● Numele poetului de Cezar Ivănescu ● Viața cărților ● Sport de Fănuș Neagu

REPERE LITERARE — DECENIUL CINCI

Triumful talentului (VII)

11.

Firesc, în contextul perioadei 1947—1953 o asemenea temă nu poate fi abordată decît cu respectarea exigențelor teoriei tipicității. Scris în perioada 1947—1949, **Bietul Ioanide** nu poate să apară decît la sfîrșitul anului 1953.

Geniala descripție ironică a mediilor și personajelor se putea exprima public numai odată cu reabilitarea satirei. Caricaturizarea personajelor se află în strînsă legătură cu teza exagerării conștiente ca mijloc de relevare a esenței. Critica tezei tipicului ca medie statistică face posibilă afirmarea mai multor tipuri — Suflețel, Pomponescu, Hagienuș, Gonzalv Ionescu — pentru aceeași categorie socială. În același timp e lesne de înțeles că hotarele deja statornicite ale deschiderii făceau imposibilă contestarea tipicului ca esență a forței sociale și, deci, contestarea înțelegerii literaturii ca simplu document sociologic. Respecta **Bietul Ioanide** aceste hotare ? Evident, nu. Primirea contradictorie făcută cărții își are explicația în această depășire a hotarelor deschiderii. Atît comentariile favorabile cît și cele nefavorabile judecă însă romanul cu instrumentele teoriei

Ion Cristoiu

Continuare în pag. a 6-a

CRONICA LITERARĂ

ANATOLIE PANIŞ «Iubita de la Gura-Teghii»

Iubita de la Gura Teghii confirmă un prozator care şi-a găsit universul lui şi tonul cel mai adecvat de abordare. Anatolie Paniş este un prozator al lumii pe care cea mai mare parte a prozei contemporane, controlată de diverse „obsesii", mai mult sau mai puţin artificiale, o uită. Oamenii concreţi, oamenii vii trăiesc cu totul altfel decît ne-o arată reţetele unei bune părţi a cărţilor curente. Această omenire necontrafăcută conferă un interes maxim prozelor scrise de Anatolie Paniş.

Definitorie în cazul povestirilor din **Iubita de la Gura Teghii**, ca şi în **Japonezii, eu şi Ihuc Mihuc**, este varietatea umană pe care ele o cuprind : tăietori de lemne, şoferi detaşaţi la mare distanţă de bază, telefoniste comunale, ingineri constructori, pontatori, barmani, cooperatori, miliţieni de ţară etc. Predilecte sînt şi mediile şi locurile pe care le găsim mai peste tot în cărţile lui Anatolie Paniş : este vorba de mediul rural dinspre cîmpie şi lunca Ialomiţei, de sălile de aşteptare din gările cîmpeneşti, de vagoanele de navetă, de dormitoarele comune ale muncitorilor, de cantine, de toate perimetrele „democratice" ale unei societăţi condiţionată de munca la cîmp şi la pădure, normată, pontată, cîntărită etc. Termenii noi denumesc şi ei condiţiile noi ale unei societăţi tradiţionale în plină tranziţie.

Optica acestei lumi este ceea ce-i conferă unitate. Este vorba de oameni care există şi se pot realiza numai prin propria muncă, care nu-şi fac vise de mărire socială şi care rareori ajung la soluţii noi şi promiţătoare de existenţă. Cea mai caracteristică povestire între acestea, este **Japonezii**, istoria unei familii cu cinci copii, sau, mai exact, istoria unor copii dintr-o familie obişnuită. Anatolie Paniş nu caută să inventeze nici o lume inedită şi frapantă, nici teme extraordinare, nici personaje ieşite din comun. Lui îi este suficientă viaţa aşa cum este pentru a scoate din ea în proza pe care o scrie efecte deosebite. Optica naratorului este la rîndu-i chiar optica acestei lumi acceptată şi evident iubită de scriitor. El o descrie din interior, cu o mare prospeţime a detaliului şi a problematicii morale.

Cuceritoare în proza lui Anatolie Paniş este autenticitatea situaţiilor, a personajelor, a replicilor, a conflictelor. Totul este surprins pe viu, cu acuitate şi credibilitate. Fără a face teorii, autorul **Iubitei de la Gura Teghii**, inculcă textului său tot timpul semnele realului. G. Călinescu recomanda la vremea lui, pentru a sublinia modernizarea societăţii, introducerea în proză a automobilului, a meciurilor de box, a trenului şi a tot ceea ce reprezenta o recuzită nouă. Aceste semne ale realului modernizat sînt incluse firesc de proza lui Anatolie Paniş cu o fină intuiţie a decupajului faptelor de viaţă. Nimic din ceea ce scrie nu pare inventat şi nimic din ceea ce povesteşte nu poate fi plasat într-o ordine atemporală : totul se petrece aievea şi în circumstanţele de azi. Chiar în povestirile cu temă erotică, mai lirice, mai „eseistice" decît celelalte, aceste semne ale realului atotprezente, fixează trama în materia cea mai vie a contemporaneităţii. O provocare erotică ia în proza lui Anatolie Paniş o înfăţişare foarte circumscrisă. Pîndarul cooperativei este ameninţat de preşedinte că va fi scos din post dacă i se mai fură căpiţele de trifoi. Omul bănuie, ameninţă pe presupusul hoţ, fără rezultat, se pune la pîndă. Acesta este însă o femeie şi furtul este o provocare la adresa unui bărbat timid şi nehotărît. **Un om fuge de un greier**, îl dezvăluie pe Anatolie Paniş şi ca poet al naturii, al nopţilor de vară, al mirosurilor văratece şi vegetale, al zgomotelor agreste. Disponibilităţile umoristice sînt vădite şi într-o bucată ca **Pisici pentru Australia**. Un fost preşedinte de cooperativă, din faza de început a acestora, vînează o soluţie pentru redresarea situaţiei lui sociale, de atunci în suferinţă. Un anunţ prin care se anunţă cumpărarea unor pisici pentru export îl pune pe treabă. El face calcule peste calcule şi trece la vînătoarea tuturor pisicilor din sat. Povestirea este plină de prospeţime şi de haz. Afacerea cu pisicile pentru Australia este un mare eşec, dar ea nu ilustrează numai latura umoristică a vieţii rurale, ci şi latura ei morală exemplificată de un caz individual.

Caracteristice pentru Anatolie Paniş sînt povestirile intitulate **Iubita de la Gura Teghii** şi **Japonezii**. Analiza titlului **Iubita de la Gura Teghii** ar da în sine concluzii foarte interesante asupra prozei autorului ei. Titlul impune prin concreteţe şi sugestie, definind atît tema, cît şi dimensiunea lumii de care se ocupă. Este vorba despre o echipă de şoferi detaşaţi care au de făcut cît mai multe curse cu buştenii de la gater. Ei sînt o colonie singulară şi colorată urban în mediul în care au intrat, un colţ marginal de lume, deşi unii sînt la origine ţărani. Istoria în sine aproape că nu contează. Importantă este atmosfera, priveliştea dormitorului de buriaci, a sălii duşurilor, a sculatului de dimineaţă, cu ritualul său bărbătesc şi pitoresc. Sculatul matinal, deplasarea la gogoşerie, consumatul gogoşilor, cursele, bilanţul lor, disperant de puţine din pricina ciubucurilor, flirtul local cu femeia de la gheretă cu gogoşi, aventura specifică acestei lumi de barăci, la restaurantul cel mai apropiat, cu o femeie atîtată de doi bărbaţi, meşteşugita combinaţie a unui şofer pentru a obţine două butoaie cu boştină pentru ţuică şi aşa mai departe. Anatolie Paniş nu descrie faptele în sine, nu se lasă sedus de pitoresc, care rămîne însă o importantă materie de construcţie pentru proza lui, ci de desenul sufletesc şi moral al personajelor. **Iubita de la Gura Teghii** descrie şi descifrează oameni, oameni simpli, vii, trăitori în cele mai neaşteptate puncte ale ţării, autentici şi întregi, la fel ca alţii de oriunde. Acesta este dealtfel şi mesajul cel mai însemnat al prozei pe care o scrie Anatolie Paniş : sub cele mai colorate şi mai singulare aspecte, în geografiile cele mai insolite, oamenii rămîn oameni, oamenii sînt aceiaşi. Această umanitate, fără a profesa nici o teorie, este tonică prin definiţie, prin faptul că munceşte şi aspiră, fiecare din personajele lui Anatolie Paniş ocrotind în gînd un proiect, o năzuinţă, o stare lirică. Cu alte cuvinte, oricît de grea şi, de multe ori, viaţa personajelor lui este foarte grea, viaţa este frumoasă pentru ele. Niciunul din personajele din **Iubita de la Gura Teghii** n-o declară demonstrativ şi n-o declară în nici un fel, dar viaţa este pentru ele ceva ce a fost dat pentru a fi trăit şi care este prin simpla participare la viaţă incitant şi frumos.

Universul lui Anatolie Paniş este însetat de justiţie socială, şi prozatorul are intuiţia de a aşeza această năzuinţă în nişte copii. Povestirea **Japonezii** este o frumoasă achiziţie a prozei noastre de astăzi prin realismul ei necontrafăcut, prin intuiţia psihologică a sufletului infantil şi prin unghiul inedit al abordării. Autorul ne prezintă cu sensibilitate şi umor o familie în care patru băieţi porecliţi „japonezii", îşi formulează în micul lor sobor o părere despre tata şi mama, despre propria lor familie şi despre lumea în care trăiesc : o comună cu cooperativă în care cei mai mari sînt primarul, preşedintele cooperativei, miliţianul şi cam atît. Delicata temă a copilăriei ingenui este tratată de Anatolie Paniş cu o dezinvoltură invidiabilă. Sufletul infantil a rămas pentru mulţi scriitori o tainiţă cu şapte lacăte. **Japonezii** lui Anatolie Paniş sînt însă vii şi de o mare spontaneitate, fără nimic artificial în ei. După ce a fost prezentată distribuţia, autorul ne prezintă intriga şi conflictul. Casa e grea, familia are un singur salariu şi copiii, mărunţi, iau hotărîrea de a lucra la cîmp pentru a nu fi împovărători, deşi nu le-a cerut-o nimeni. Sărbătoarea cîştigurilor este însă o dezamăgire : copiii sînt furaţi la plată şi tatăl nu găseşte soluţia de a repara injustiţia. Atunci, japonezii concep o răzbunare a lor. Este o răzbunare amuzantă, dar plină de sens, care arată că acolo unde tatăl n-a izbutit, ei vor să izbutească. Intră în joc capacitatea autorului de a lucra cu semnele realului. Pax, preşedintele cooperativei la care au lucrat aproape gratuit copiii, are o maşină, un Fiat. Acest vehicul devine de acum înainte aproape un erou al povestirii. Fiatul se defectează foarte des, iar cel care-l repară cu bunăvoinţa omului sărac, care-i serveşte docil pe cei mari, este chiar tatăl japonezilor, şofer pe un IMS. Azi aşa, mîine aşa. Pax devine suspicios şi începe să urmărească cu spaimă orice apropiere de Fiatul său a japonezilor. Comice, dar şi cu un revers de seriozitate, situaţiile diverselor accidentări ale Fiatului cu pricina se succed spre marea satisfacţie a japonezilor, care privesc cu indiferenţă bine jucată procesul frecventelor reparaţii care se petrec în propria lor curte. Unul dintre aceste sabotaje duce la anchetarea tatălui. Urmează o anchetă paternă, o pedeapsă şi procesul necruţător de maturizare al copiilor. Sub faţa surîzătoare a întîmplărilor se ascunde un sens mai puţin surîzător. Anatolie Paniş ştie însă să fie mereu senin, fără a cădea în păcatul falsificării realului. **Japonezii** divulgă însă lipsa ştiinţei de a construi. Finalul lipit cu un accident de maşină care implică pe Pax şi pe unul din japonezi are un aer de confecţie. Moartea japonezului accidentat dă o notă melodramatică unei povestiri altfel cuceritoare prin prospeţimea, adevărul ei sufletesc şi realismul neprogramatic. Defectul este de regie şi absenţa unei ştiinţe regizorale experte împiedică încă valorificarea la maximum a unei vocaţii de prozator care şi-a găsit nu numai tonul, ci şi lumea şi conduita specifică.

M. Ungheanu

RADU G. ŢEPOSU «Viaţa şi opiniile personajelor»

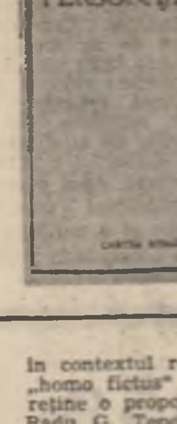

I

Prima surpriză pe care am avut-o luînd în mînă **Viaţa şi opiniile personajelor** (Cartea Românească, 1983) a fost aceea că Radu G. Ţeposu scrie şi eseuri critice. Autor pînă în prezent de articole pe diverse subiecte, publicistice şi literare, el nu promitea astfel de tentative. Cea de a doua surpriză a fost „metoda" de care se serveşte criticul în textele sale. Volumul este o alcătuire de povestiri, descrieri şi rezumate critice, pe de o parte, şi de compilaţii critice punctate în cîteva idei proprii, pe de alta. Tema unificatoare enunţată în capitolul final, **Emanciparea personajului**, este de natură retorico-narativă ; evoluţia personajului de la statutul de simplă marionetă în mîinile scriitorului omniscient (la începuturile romanului românesc) pînă la autonomia deplină şi eliberarea de sub instanţa auctorială din romanul contemporan. În acest scop, Radu G. Ţeposu execută un decupaj diacronic, mai bine zis o secţiune pe transversală ce cuprinde pe Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Filimon, Ioan Slavici, Duiliu Zamfirescu, Mateiu I. Caragiale, Camil Petrescu, G. Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, M. Blecher, G. Călinescu, Marin Preda, Al. Ivasiuc, D.R. Popescu, G. Bălăiţă, Nicolae Breban şi Ştefan Bănulescu. În susţinerea unei teze, criticul are, principial, libertatea în a-şi alege autorii şi operele ce le consideră ilustrative pentru demonstraţia lui şi din acest motiv nu vom insista asupra traseului propus de Radu G. Ţeposu, totuşi, absenţa lui Urmuz, Mircea Eliade sau Anton Holban este greu explicabilă chiar şi din punctul său de vedere. Dar să urmărim în continuare maniera şi procedeele prin care el îşi susţine demersul. Primul capitol este afectat romanului lui Dimitrie Bolintineanu, „Manoil", considerat reprezentativ pentru raportul autor dominator — personaj dependent, tiranizat. În acest scop, este povestită cu lux de amănunte existenţa lui Manoil, naşterea, copilăria, amorurile, plimbările la ţară şi în străinătate, suferinţele, bucuriile, melancoliile, zîmbetele, şi suspinurile etc., pentru a se ajunge la concluzia că avem de-a face cu „în chip figurat, un roman despre sclavia personajului". Ceea ce este adevărat numai din unghi retoric şi numai parţial, deoarece el intră într-un model romanesc incipient al literaturii române, cu o retorică în curs de elaborare şi se pune întrebarea dacă Manoil putea fi altfel, şi dacă în contextul respectiv nu este, în fond, un „homo fictus" viabil. Din acest capitol se mai reţine o propoziţie de viitor în discursul lui Radu G. Ţeposu „Psihologia surclasează filosofia". Modul dubitativ nu îl tulbură deloc pe proaspătul naratolog care trece nestingherit la „Ciocoii vechi şi noi" al lui Nicolae Filimon („Ciocoiul gentilom"). Aici întîlnim prima încercare a criticului de a fi original, care după o caracterizare cuminte a lui Dinu Păturică ajunge la idei năstruşnice : ciocoiul care servea dulceaţa, cafeaua şi ciubucul lui Andronache Tuzluc ar suferi de „bovarism" şi acelaşi personaj care împreună cu Chera Duduca îl ruinează şi îl distrug pe binefăcătorul lui, ar fi ajuns în alte condiţii, un „Don Quijote fanariot". În acest caz, nu s-ar putea vorbi decît de o involuntar-penibilă degradare a eroului lui Cervantes. Ar mai fi de adăugat numai cugetarea profundă că **„scopul ciocoiului e surclasal (s.n.) de mijloace"**. În capitolul al treilea, „Putere şi trufie", este relatat destinul personajului principal din **Mara** de Ioan Slavici, criticul ajungînd la o concluzie de bun simţ : „Mara îşi asumă viaţa în latura ei profund concretă, fiind cu adevărat primul nostru personaj realist". Bun simţ care nu-l opreşte de la părerea că şi Mara nutreşte în realitate „o aspiraţie bovarică". În „Comicul brutalităţii", dedicat lui Tănase Scatiu, nu se povesteşte şi nu se descrie nimic, ceea ce este foarte trist, întrucît îl obligă pe critic la analize şi idei personale. Numai astfel se explică faptul că Tănase Scatiu este privit ca un erou sartrian, frustat, victimă a unui complex de inferioritate : „Amintirea lui Dinu Murguleţ persistă în memoria lui Tănase Scatiu ca o umilinţă. Orice semn al existenţei boiereşti îi reactualizează suferinţa pe care, neputînd s-o anuleze, încearcă s-o exorcizeze. Reacţia sa nu e una de adaptare, ci de delimitare. Jignirile nu-l ambiţionează, nu-i stimulează adică dorinţa conformării, ci doar îl irită. Tănase Scatiu reprezintă cazul tipic de substituire agresivă a inferiorităţii. El îşi radicalizează complexul prin încercarea de suprimare a cauzei" (p. 37). Dincolo de hazul acestui exerciţiu de psihologie abisală la un mitocan preocupat doar de valorile materiale şi sociale este clar că Tănase Scatiu nu acuză nic un fel de complex de inferioritate întrucît, vom fi de acord cu La Bruyere, pentru un lacheu şi prinţul este tot o slugă. Şi dacă intră în discuţie vreun anumit tip de mistificaţie psihologică aceasta este, dimpotrivă, de superioritate şi preţenţia lui este de-a-i fi recunoscută ca atare. Iritarea lui este de aceeaşi natură cu a lui Jupin Dumitrache faţă de conţopişti ; cum Dinu Murguleţ, boier scăpătat — deci în ochii arendaşului (posesor acum de pămînt şi al unei averi considerabile), un „coate-goale" — îşi mai păstrează mîndria castei. Dar, conform sistemului său „à rebours" Radu G. Ţeposu interpretează datele şi semnificaţiile invers, sau le introduce într-un pat al lui Procust pentru a-i servi teza iniţială. Aşa încît Tănase Scatiu are „obsesii traumatizante" (de ce nu şi bovarice ?) şi reprezintă în romanul românesc „primul semn al delimitării de amorf". În **O tragedie ardeleană** criticul abordează romanul lui Rebreanu **Ion** şi inclusiv, protagonistul său, pe urmele lui Eugen Lovinescu, adică al disjuncţiei dintre „glasul iubirii" şi „glasul pămîntului", dintre setea de pămînt şi atracţia erotică, tensiune şi confruntare ce declanşează drama romanului. În limbajul cu tentă psihanalizantă al noului critic, propoziţia lovinesciană sună astfel : „Pierderea femeii are acelaşi înţeles cu pierderea pămîntului, după cum obţinerea lui echivala cu o cîştigare imaginară a femeii iubite. Drama lui Ion este de a nu putea accede simultan la posesiune şi posedare decît prin transferul în imaginar al unuia sau altuia dintre termeni : ambiguitatea obsesiei e numai de esenţă, fiind imposibilă materializarea ei simultană". Dezvoltată cu oarecare abilitate, analiza personajului în plan existenţial îl duce la concluzia că, în plan naratologic, mijloacele sînt la rîndul lor mai rafinate şi perfecţionate, autorul conlucrînd în ipostaza de narator cu personajul, pentru a face mai credibilă povestirea. Nimic de zis, însă criticul face iar un salt imprevizibil, căzînd într-o serie de confuzii dintre care cea mai regretabilă este asimilarea „reprezentativului", cu „simbolicul" şi, în sens invers, adversitatea dintre „logica artistică" şi verosimil. Citez din nou : „E limpede că o asemenea perspectivă narativă nu prea seamănă a obiectivitate şi această însuşire, de care s-a făcut atîta caz în romanul lui Rebreanu, cîtă este, vine mai degrabă din reducţia epicului la mişcarea fundamentală. **Ion** (şi în general marile romane ale lui Rebreanu) este obiectiv prin logica artistică, nu prin verosimilitate. Realismul prozatorului e unul de factură simbolică, fiindcă realitatea e văzută în latura ei reprezentativă : viziunea se bazează pe privirea selectivă". Nu este nimic limpede în ce afirmă Radu G. Ţeposu, deoarece într-o operă de ficţiune atît obiectivitatea cît şi verosimilul sînt funcţie de logica artistică şi nu de alt gen de norme. Un roman este verosimil atîta timp cît îşi respectă propriile sale convenţii. De ce, pentru a lua un exemplu la îndemîna criticului — finalul romanului Manoil, este resimţit ca fals, redundant ? Nu pentru că protagonistul s-a căsătorit şi a ieşit astfel din cercul nefericitelor sale întîmplări, ci, pentru că, aşa cum nota chiar Radu G. Ţeposu, vocea lui Manoil a fost brusc substituită de a unui „narator străin" a cărui discurs creează impresia unui neplăcut „epilog". Deci, aici, a fost lezată „logica artistică" şi nu „logica vieţii". În ceea ce priveşte componenta simbolică a romanului, ea este în afară de orice îndoială trebuind căutată nu în aspectul reprezentativ şi nici în privirea selectivă, care sînt condiţiile minime ale oricărui tip de ficţiune (retorica romanului realist se bazează tocmai pe tipic şi selectiv), dar este rezultanta unui complex de factori, pe care simpla abordare naratologică nu o face pertinentă. Analiza „cazului". Ion este mult prea sumară şi elementară sub raportul concepţiei şi al metodei.

Paul Dugneanu

VIAŢA CĂRŢILOR

POEZIE

«PROBA DE NARCISISM»

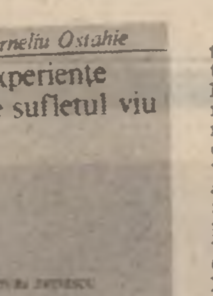

Pe suportul unei meditaţii de factură existenţialistă se construieşte un limbaj metaforic, căutînd naturaleţea numai prin ritmul rostirii, decupînd cu cruzime „experimentală" idei şi stări pentru a încerca să le generalizeze problematic : aşa se prezintă, în cîteva cuvinte, poezia lui Corneliu Ostahie din ultimul volum publicat *), al treilea. Poetul acesta, despre care nu prea am auzit vorbindu-se, are o maturitate a expresiei apreciabilă, singurul reproş posibil fiind abuzul de metafore, mai exact de înlănţuiri ale determinanţilor care se sting, se „neutralizează" metaforic. E un efect folosit din belşug — însă dincolo de el se observă o lăudabilă adîncime a sondajului interior. Sondaj, căci, asemeni unei dizertaţii pe teme existenţialiste, poezia din **Experienţe...** este interogaţia de sine a conştiinţei, „prada ideală" rămînînd desigur propria personalitate. Cu dilematică răsfrîngere, „proba de narcisism" nu ar consta în altceva decît într-o dorită substituire a subiectivităţii — a adoraţiei — printr-o stranie obiectivitate. Introspecţia conduce aici mai puţin la disperare, scrutarea de sine e mai degrabă o ciudă pe imaginea propriei făpturi, o ciudă „artistă", perfectă ca o sferă transparentă ; ceea ce se iveşte din adîncul conştiinţei este Fiinţa Impersonală. Adică suma de atitudini morale în faţa tiparelor şi detaliilor comportamentale. Lupta aceasta, între infernul chipului dat la iveală şi posibilitatea de a-l transcende prin însuşi subiectivul său limbaj, reprezintă tensiunea ideatică a celor mai bune poezii din noul volum. Rostul ei, fireşte : „imprevizibila victorie asupra nacelei / de care eu mă visam înălţat".

Victoria de care e vorba în versurile citate este şi ea una dintre „experienţele pe sufletul viu". Tot mai mulţi poeţi, dintre cei tineri, încearcă o utopică împăcare a ficţiunii cu realitatea, a imaginaţiei realului cu modelul ei. Formele sînt diferite, realizările şi calitatea lor, de asemenea. O propoziţie ca „ficţiunea domină logica", dintr-o excelentă poezie exaltînd „moral" motivul **umbrei (Barbara felapton datisi)**, ar rezolva numai aparent abstracta dispută. De fapt ea rămîne un mod de a echilibra raportul în discuţie. Centrul acestui echilibru va fi identitatea lăuntrică, secreta venerare a figurii răsfrinte în sine. Individul narcisic trăieşte **lumea** ca pe o componentă ascunsă a propriului portret, universul însuşi se desenează în conturul antropomorf, este produsul conştiinţei sale ; a pune astfel problema echivalează cu a rupe echilibrul moral, identic, iată, cu „echilibrul închipuirii" (ficţiunii) : „oricînd eu aş putea să fiu o pierdere gravă pentru echilibrul închipuirii / să ies afară din joc să mă sprijin de un perete adevărat / să am revelaţia exteriorului despre care nici nu credeam că există / să relatez tuturor despre ideea împotrivirii devenită absurdă / şi la sfîrşit să mă-nchin în faţa bunului simţ însuşindu-mi / concluzia sa optimistă : toate acestea nu au nici un rost." Dar cît narcisism, cît narcisism originar e în această atitudine ? Proba de narcisism se identifică aici cu criza morală. După experienţa curajului, cea a fricii : a cumpănirii lucide, nelipsită de umbre sentimentale, de proiecte şi iluzii, regîndind relaţia corectă dintre interior şi exterior. După cunoaşterea şi recunoaşterea „socială" a singurătăţii, impresia stabilă că „singurătatea perfectă / nu este niciodată conştientă de sine." Solitudinea narcisică, aşadar, este tocmai această „formă abstractă" care, evitînd să se recunoască — şi deconspire — oferă încă eului şanse intacte de luciditate.

Costin Tuchilă

*) **Corneliu Ostahie : „Experienţe pe sufletul viu", Editura Eminescu, 1983.**

PROZA

ÎN CĂUTAREA FAMILIEI

În rîndul romanelor pentru copii ale lui Vlad Muşatescu ar putea fi pus şi acesta, al cărui al doilea volum a apărut de curînd*). Totuşi, copiii nu mai sînt aici personaje, nici plasa amintirilor nu-i mai cuprinde — cele mai mici schiţuri ale ei aducînd, din trecut, o idilă de adolescent. Cu mijloace specifice literaturii pentru copii, Vlad Muşatescu scrie un roman care se adresează celor mari. Comparaţia cu Till Buchoglindă, operată de Mircea Săntimbreanu, este cît se poate de potrivită dar nu spune totul. „Oglinzile" romanului lui Vlad Muşatescu, numeroase, nu sînt orientate în afară, către lume, nu prind aspecte din curgerea înconjurătoare, ci, dimpotrivă, sînt tot atîtea repere alese din lume cu privirea spre „autor", sînt ochi în care „autorul" se caută pe sine şi cercul strîmt al celor apropiaţi. Ironia trece pe nesimţite la autoironie — astfel că o scenă de înmormîntare poate fi descrisă comic fără ca ceva să pară deplasat.

Dar prima, ca importanţă, dintre „oglinzile" romanului priveşte nu materia epică, nu împletirea realului pe firul roşu al personajului principal, ci însuşi demersul epic, scrisul ca atare. Ar fi, ca să zicem aşa, pagina de hîrtie, prima dintre eul creator şi lume. Limbajul pare a fi, pentru Vlad Muşatescu, o lume vie care te încolţeşte de pretutindeni, un alt regn vegetal ce trăieşte latent dînd naştere, la prima atingere, tuturor formelor posibile ; este o oglindă în care se reflectă forme transparente, o viaţă cu sînge incolor.

Şi totuşi, unele limite ale sistemului sînt vizibile făcînd să planeze asupra unui astfel de stil ameninţarea efectului de seră. Foarte rar vom întîlni, la scriitorul nostru, instrumentele originale ale scrisului, acea peniţă, să zicem, care, precum plugul în lumea vegetală, trage primele linii de coagulare a sensurilor în lumea logosului. Faptul este semnificativ, pentru că Vlad Muşatescu aminteşte destul de des despre actul scrisului. Maşina a luat locul instrumentelor respective (aici fiind comparată cu zarurile la jocul de table). Înlocuirea unei pirghii cu o unealtă atît de complicată aduce, parcă, peste relaţia originală un hazard calculat ; este, în ultimă analiză, un joc secund implicînd un anume formalism de aparat, o ne-sinceritate regizată, o complicitate cu cititorul — un joc în sine pe anume porţiuni, cu vădite accente de histrionism. Aceasta mi se pare a fi discuţia mai adîncă provocată de autor. Mobilul acţiunii romanului este tocmai căutarea unui „manuscris", a unui „gramovnic", cum i se spune ironic (plasînd scrisul de mînă în epoci vetuste) : însemnările făcute de bunicul, Tata Petre, pierdute după ce pe baza lor un scriitor arivist (la înmormîntarea căruia se amuză Conan Doi) a scris un roman de succes. Investigînd cazul, Conan Doi, nepotul, trebuie pe de o parte să revină în oraşul natal, iar pe de altă parte să stea de vorbă cu toate rudele care l-au cunoscut pe bătrîn. Surpriza cea mare : imaginea formată despre fiecare văr sau unchi în parte se schimbă în momentul reîntîlnirii, după atîţia ani. Anoste, fără personalitate, rudele lui Tata Petre încep treptat să se diferenţieze pe măsură ce nepotul se interesează de scriptul original. Devin, revăzute, oameni vii ai unei opere vii, pierdută în forma ei, refăcută abuziv, „maşinist". Găsirea personajelor înseamnă, de fapt, recuperarea operei şi a acestui scriitor de cărţi populare care a fost Tata Petre. Cît despre manuscrisul original, el nu mai poate fi recuperat : peisajul s-a schimbat, în locul caselor şi a străzilor de altădată au apărut cartiere de blocuri. Faţa pămîntului însăşi nu mai este modelată de mîna omenească, ci se supune maşinii. Autorul se acuză, astfel, şi se apără în acelaşi timp. Actul creaţiei înseamnă, el însuşi, re-facere, iar nu facere, căutare a timpului revolut în reminiscenţele lui. Primăvara limbajului, aceste inflorescenţe de cuvinte ivite fără nici o regulă anume, mai degrabă urmînd hazardul, ar putea fi „manuscrisul" dorit, esenţa regăsită a scrisului.

Nicolae Georgescu

*) **Vlad Muşatescu : „Contratimp", vol. II, Editura Albatros, 1983.**

CRITICA

«TIMPUL DIALOGULUI»

Umbra protectoare a lui Livius Ciocârlie pluteşte peste această elegantă carte *) consacrată „operei de tinereţe" a lui Marin Preda, carte cu care debutează unul dintre cei mai dotaţi tineri critici timişoreni, Vasile Popovici. Trebuie să mărturisesc totuşi de la început faptul că nu am sesizat imediat reala semnificaţie a titlului volumului de faţă. Am avut nevoie de oarecare răbdare pentru a remarca un fapt interesant şi care, am impresia, nu a fost pînă acum observat de comentatorii acestui, repet, incitant eseu critic : **timpul dialogului** trimite mai puţin, în cuprinsul textului critic la o analiză a strategiilor conversaţionale din perspectiva teoriei actelor de vorbire („speach acts") şi mai mult la studiul semiotic al „dialecticii textului şi a subtextului, a fundamentalului lor dialog" (p. 8). Dacă o superioară insistenţă în prima direcţie menţionată ar fi putut fi cu totul profitabilă (Marin Preda fiind, alături de Caragiale, un maestru al structurilor narative preponderent dialogale), nici „timpul dialogului", aşa cum este el „cronometrat" de Vasile Popovici, nu-şi dezvăluie o profunzime mai puţin seducătoare. Pentru a rezuma, e vorba în eseul lui Vasile Popovici de tentativa descrierii unei biografii sui-generis a „imaginii ascunse", prin cuprinderea fenomenologică a textului, în urma unor „relecturi obstinate". Vasile Popovici dovedeşte în cartea sa una din calităţile pe care Barthes le credea specifice „noii critici", opunînd-o totodată „asimboliei" acuzate de „vechi". În fapt, actul critic, aşa cum apare el la Vasile Popovici, înainte de a fi o asimilare a arsenalului semiotic, este, în spiritul acestuia, o prelungire a operei înseşi. Într-adevăr, criticul ne apare aici în postura acelui personaj al nuvelei **În ceaţă**, singurul dintre toţi investit cu o **competenţă semiotică**. El este cel care **vede**, el este cel pentru care lumea (textul) nu există ca suprafaţă, ci ca adîncime, deci ca paradigmă de semnificaţi pe care inteligenţa „văzătoare" (critică) este capabilă să-i aducă la lumină, nu fără a menţiona în prealabil că lectura „profunzimilor" textuale nu contravine celei ce mizează atît de mult pe „referenţialitate", menţinîndu-se deci la primul palier al semnificantului narativ. Pentru a rămîne în limitele cărţii aici discutate, să precizăm că tensiunea fundamentală de la care se revendică ea şi pe care încearcă să o reconstituie este tocmai relaţia textuală dintre poetica realistă ce generează nivelul de suprafaţă al epicii lui Marin Preda şi reţeaua de „figuri" ce compun acea parte a aisbergului textual **ascunsă vederii**. Refăcînd cu dexteritate această reţea, organizînd-o de-a lungul unor axe ale imaginarului, Vasile Popovici restituie întreaga constelaţie tematică, simbolică sau obsesională care proliferează **nevăzută** sub nivelul suprafeţei textuale, dar fără a fi totuşi deliberat „ocultată". Sintaxa imaginarului devine astfel organizată într-o emblematică a textualizării, după modelul timişorean deja invocat. Mai trebuie totuşi aici amintit, pentru a fi integral în spiritul adevărului exegetic, că pentru un asemenea demers optase şi Marian Popa, într-un întins studiu din **Competenţă şi performanţă** consacrată nuvelisticii lui Marin Preda.

Ultimul capitol al studiului lui Vasile Popovici **(Tehnica autointerpretării)** „demontează" mecanismele textuale ale uneia dintre mărcile definitorii pentru proza lui Marin Preda. Aici nu mai întîlnim acea obstinată întoarcere pe dos a mănuşii textului pentru că acesta însuşi îşi deconspiră imediat autoreferenţialitatea. Procedeul autointerpretării, care constă în lectura din interior pe care şi-o face textul, e supus de fapt eforturilor de ansamblu ale criticului de **punere în lumină**, de **vizualizare** a unui conţinut semantic pe care prejudecata „referenţialităţii", „poeticii verosimilului", „realismului" etc. părea că-l refuză prozei unui mare artist ce-şi găseşte, iată, un interpret inteligent şi aplicat, hermeneut inspirat al unor texte realmente „profunde".

Cristian Moraru

*) **Vasile Popovici : „Marin Preda — timpul dialogului", Editura Cartea Românească, 1983.**

BREVIAR

■ **„PRIMA IMPRESIE"**. Ziarul „Munca" a pornit recent o rubrică nouă de comentarii culturale reunite sub titlul „Prima impresie". Eră, credem, o necesitate această mini-cronică a literaturii şi artei, mai ales că sub raportul comentariilor dedicate acestui domeniu „Munca" nu prea excela. Îi dorim, de aceea, succes !

■ **YETI ARE BARBĂ !** Să mai descriem emoţia lui Alex. Ştefănescu atunci cînd l-a cunoscut pe poetul Florin Mugur ? E, într-adevăr, de nedescris : „Tocmai îşi lăsase o barbă tenebroasă, ca a lui Yeti, omul zăpezilor, şi practica un umor complicat". În tot cazul, Alex. Ştefănescu, unul dintre puţinii oameni care l-au văzut pe Yeti, e în posesia unei informaţii ştiinţifice capitale : Yeti are barbă.

■ **DOGMATISMUL CU ORICE PREŢ**. Într-o entuziastă cronică dedicată unei monografii despre Gherea, semnată de Z. Ornea, comentatorul Buduca notează în „Viaţa studenţească" (nr. 9/1984) : „monografia lui Z. Ornea pune, iată, ideile gherismului nu doar în context local, dar şi în perspectiva sincroniei (unii ar spune : protocroniei) lor : Gherea este cel dintîi în lume care a utilizat, în analizele critice, principii marxiste de estetică". Recenzentul mai vorbeşte şi de „priorităţi" dar acestea se numesc, insistă el, „sincronie". Din două, una : ori Buduca nu cunoaşte limba română ori se teme de „protocronism" cu o încăpăţînare demnă de alt obiect.

■ **RADIO FRANCE** a organizat în luna decembrie 1983, festivalul **„Carte blanche à Harry Halbreich"** consacrat muzicii contemporane din Franţa, Italia, Germania şi România. Sub titlul distinctiv „Roumanie, terre du 9-eme ciel", marele muzicolog francez Harry Halbreich a selecţionat lucrările **„Ursa Mare"** de **Iancu Dumitrescu** şi **„Cumpăna porţii"** de **Octav Nemescu**, doi români consideraţi a fi printre cele mai importante personalităţi componistice ale prezentului.

■ **ANSAMBLUL „HYPERION"** dirijat de către **Iancu Dumitrescu** a susţinut la sfîrşitul anului trecut un prestigios turneu la Viena, interpretînd muzică românească contemporană şi veche. Pentru prima dată au răsunat în **Brahmssaal de la Musikverein** (Viena) nuanţele inedite ale muzicii unor **Iovasco Vlahul** (manuscris considerat ca aparţinînd secolului XIII). **Dometian Vlahul, Macarie Ieromonahul, D. Cantemir, Anton Pann** precum şi Anonimi ce au lăsat **polihronioanele lui Constantin Brâncoveanu şi Alexandru Lăpuşneanu**, atrăgînd atenţia lumii muzicale asupra acestor tezaure româneşti nepreţuite. În sala „Muzeului secolului XX" din Viena, în faţa unui public nu mai puţin entuziast, ansamblul HYPERION a interpretat muzică contemporană semnată de Ştefan Niculescu, Iancu Dumitrescu, Octav Nemescu şi Nicolae Brînduş, alături de piese contemporane austriece. Un prilej de a impune valorile şcoalei de compoziţie româneşti pe orbita marilor circuite universale.

A.S.

arhiva «Luceafărului»

Pe urmele lui Ion Pillat

Iată-mă într-una din dimineţile lui decembrie 1983, sunind la uşa unui apartament situat într-un bloc foarte apropiat cinematografului „Favorit" din Drumul Taberii. Gazda, o femeie frumoasă, distinsă, mă primeşte într-un birou în care stăruie obsedant o mulţime de amănunte dintr-un trecut pe care istoria literară merită să-l cunoască : biroul cu motive româneşti, sculptate, rămas de la Ion Pillat, pe el o miniatură cumpărată de la buchiniştii de pe malul Senei, „Caravela lui Columb", călimara, un „geniu înaripat" în bronz, o fotografie mare din tinereţea scriitorului şi multe alte nimicuri păstrate, bineînţeles prin grija pioasă a lui Dinu Pillat, iar azi a soţiei acestuia şi a Monicăi Pillat.

— Este interesant să amintim cititorilor, mai ales că volumul abia se mai găseşte prin vreo librărie, cîteva date în ce-l priveşte pe Ion Pillat.

— S-a născut la 31 martie 1891 şi a murit la 17 aprilie 1945, la Bucureşti. A urmat cursul inferior de liceu la „Sf. Sava", completîndu-şi studiile şi dîndu-şi bacalaureatul la liceul „Henri IV" din Paris. A obţinut tot la Paris licenţele în litere şi în drept. Prima lui poezie a fost „Notre Dame de Chartres", după ce vizitase vestita catedrală din oraşul apropiat Parisului. În urma recomandărilor lui Titu Maiorescu, a publicat apoi poeme în „Convorbiri literare", dar, prin intermediul lui Horia Furtună l-a cunoscut la Bucureşti şi pe Alexandru Macedonski, căruia i-a frecventat cenaclul, ba ceva mai mult, i-a editat volumul „Flori sacre", după cum lui Bacovia i-a editat volumul „Plumb". Descendent prin bunică din familia Brătienilor, s-a căsătorit cu pictoriţa Maria Procopie-Dumitrescu, cea care debutase (încurajată de Steriade) sub pseudonimul Brateş. În 1916, i s-a născut fetiţa Pia, iar la 20 noiembrie 1921, fiul său Dinu, care va deveni, ca şi tatăl său, un literat cunoscut. Pe lîngă volumele proprii, în general, cred, suficient de cunoscute, Ion Pillat a alcătuit o serie de antologii interesante, ca de pildă poezia „Toamnei". De asemenea, a scos împreună cu Tudor Arghezi revista „Cugetul românesc", iar cu Adrian Maniu revista „Flacăra". Personal, a publicat poezii, însemnări, articole, portrete, etc., **în aproape toate publicaţiile literare ale vremii.**

— Ce lucrări au rămas totuşi nepublicate ?

— Volumul de versuri „Drum lăuntric", apoi volumul de traduceri „Sufletul altora".

— Acest prim volum, „Poezii", apărut de curînd, nu s-a aflat cumva, iniţial, la editura „Minerva" ?

— Ba da, se încheiase chiar un contract de editare, dar iată că... s-au pierdut nouă ani ! De aceea am primit, cu emoţie şi recunoştinţă din partea directorului editurii Eminescu, sarcina să îngrijesc eu volumul despre care discutăm. De altfel, trebuie precizat că încă din volumul „Itinerarii istorico-literare" (Editura **Minerva** 1978), ediţie de Dinu Pillat îngrijită de **George Muntean**, se precizase planul operelor lui Ion Pillat, aşa cum reiese şi din facsimilul primului tom apărut acum, la pagina 26, plan alcătuit de autor, un fel de testament care stabilea ca opera să-i fie tipărită în trei volume corespunzînd celor trei faze ale creaţiei lui — (parnasian-simbolistă, tradiţionalistă, neoclasică). Se poate face însă acum precizarea că vor mai urma celor trei volume **alte trei.** Anume, al patrulea ar cuprinde „Exerciţii de echivalenţe lirice" (traduceri din Francis Jammes, Baudelaire, Georg Trakl, Goethe, Mallarmé ş.a.), volumul al cincilea „Mărturisirii — portrete lirice I şi II" împreună cu eseurile şi conferinţele ulterioare, ca şi volumele „Tradiţie şi literatură" şi „Răsfoind clasicii noştri". Lucrările ar urma să se încheie cu un volum cuprinzînd pagini de corespondenţă şi documente de istorie literară. Acest prim volum apărut recent a păstrat alegerea şi ordinea poeziilor aşa cum au fost hotărîte de Ion Pillat în volumul „Poezii" — 1906—1916, ediţie definitivă, „Fundaţia regală pentru literatură şi artă", 1944 — fiecărei poeme din „Casa amintirii", „Visări păgîne", „Eternităţi de-o clipă", „Amăgiri" şi „Grădina între ziduri", plus în „Addenda" cinci poeme în proză reconstituindu-se istoricul, modificările, variantele.

— Pe lîngă îngrijirea ediţiei respective, Cornelia Pillat cu ce-a mai contribuit la acest volum de 512 pagini, ce merită a figura în orice bibliotecă bună ?

— Cu un capitol intitulat „Din laboratorul creaţiei" — paginile 469-495. În prezent, se bate la maşină volumul al doilea amintit mai sus.

— V-aş ruga să vă reamintiţi unele secvenţe ce n-au intrat nici în cele ce s-au spus despre Ion Pillat în aceste 512 pagini, cărora lector le-a fost prestigioasa scriitoare Doina Uricariu.

— Ştiu eu ? Poate amănuntul că la un moment dat, Ion Pillat strînsese absolut toate poeziile lui Tudor Arghezi găsite prin reviste şi, ducîndu-se la acesta, îi dăruise manuscrisul respectiv, care de fapt a constituit primul volum al autorului „Cuvintele potrivite". La fel în cazul lui Bacovia de care am mai amintit : într-o casetă plasată la sfîrşitul volumului „Plumb" se precizează : **„Ediţia de faţă făcută de Ion Pillat a fost revăzută şi aprobată ca definitivă de autor".** În al doilea rînd aş observa că istoricii literari de azi l-au înţeles mai bine pe Ion Pillat decît cei din trecut. Vorbesc de criticii literari, nu şi de alţi scriitori. Fiindcă V. Voiculescu, de pildă, îi scrisese pe fila de control a volumului de „Poezii" ale acestuia — ediţia definitivă — : „Cu admiraţie şi frăţească dragoste poetului Ion Pillat prin a cărui stăruinţă s-a alcătuit şi publicat această carte. V. Voiculescu, august, 1944". După acest autograf sînt următoarele versuri: „Ce foc tinjeşte-n versul smuls tainelor tăcerii / Şi cît sînt de curate carateie durerii..." Pe o altă filă a aceluiaşi volum, autorul a transcris şi o poezie rămasă inedită. Iat-o : „Toţi cei ce spargem lumii carapacea / În cătărămi de duh să-i stringem pacea, / Din ce în ce mă-nduplec cu mişelii : / Nu mai vinez, ci îmblînzesc azi leii. / Nu aur, ci azur eu dărui plebei. / Sînt unul din cei şapte contra Tebei. Noiembrie 1944".

— Locuiam pe atunci, — îşi aduce aminte gazda — în casa de pe strada Pia Brătianu nr. 8, azi strada „Olga Bancic". Ion Pillat dispunea la primul etaj al clădirii de un apartament mobilat cu rafinament, în sensul că fiecare mobilier, fiecare tablou, ca acelea realizate de soţia lui, Maria Brateş, erau puse în valoare cu o anumită taină şi frumuseţe. În acest apartament aveau loc un fel de şedinţe de cenaclu literar, la care participau, de exemplu Ion Minulescu, Em. Bucuţa, Ion Barbu, Tudor Vianu, Vintilă Rusu-Şirianu, Luca I. Caragiale, Al. O. Teodoreanu şi atîţi alţii. Pe mine mă chema uneori în bibliotecă, îmi dam seama că îi face plăcere să discute despre cărţi de proză şi poezie, arătîndu-mi ediţii deosebit de rare. Observam încă de pe atunci pe chipul lui o anumită suferinţă, era vorba de o hipertensiune supărătoare.

— Cum a murit ?

— Se ducea la o serată literară împreună cu soţia lui, Maria Brateş, invitaţi de Oscar Walter Cisek. În dreptul unei farmacii din Piaţa Romană a avut o congestie cerebrală. A fost adus acasă imediat, dar la scurtă vreme a închis ochii pentru totdeauna. Odihneşte la cimitirul Bellu, alături de soţia lui, Maria Brateş, care s-a stins cu şase luni înaintea soţului meu, Dinu Pillat.

— Iar despre autorul romanelor „Moartea cotidiană" şi „Tinereţe ciudată" ?

— Da, vă voi relata altădată, începînd cu perioada cînd i-am fost colegă de facultate, cînd de fapt ne-am şi cunoscut...

Consemnări de Al. Raicu

Ion Pillat la vîrsta de 3 ani ● Ion Pillat, soţia acestuia, pictoriţa Maria Brateş, şi fiul lor, Dinu Pillat (la vîrsta de 4 ani)

Cincinat Pavelescu: «Îmi vreau ţara în linişte, fericire, bogăţie şi lumină»

Numele lui Cincinat Pavelescu este îndeobşte pus în legătură cu epigrama, romanţa, serenada, cantilena, fabula, specii gocotite cel mai ades „uşoare" deşi toate acestea, încă din zorii creaţiei artistice îşi aveau aceeaşi însemnătate alături de celelalte genuri, în ansamblul unei literaturi.

Deopotrivă cu „Serenadă", „Pentru ochii tăi frumoşi", „Intimă" („Îţi mai aduci aminte, doamnă...") etc., etc., Cincinat a scris imnuri şi ode, şi-a încercat condeiul, singur sau în colaborare cu Al. Macedonski în domeniul tragediei („Saul", „Irina, împărăteasa Rizanţului") cu aceeaşi inspiraţie a poetului de vocaţie, ale cărui versuri de gingaşă muzicalitate l-au făcut preţuit în epocă, ades „serenadele" fiind puse pe muzică, rezistînd şi încîntînd pînă astăzi.

Poetul şi epigramistul, aşadar meditativul îndrăgostit şi umoristul ajungînd uneori pînă la ironie şi sarcasm, a fost un mare patriot, punîndu-şi nu numai condeiul, dar în special activitatea sa de zi cu zi în folosul apărării idealurilor de independenţă şi unitate naţională. Această latură, atît de puţin cunoscută a personalităţii lui Cincinat Pavelescu, redescoperă astăzi, datorită documentelor pe care le posedăm, un om de excepţie, prin munca şi truda sa de-o viaţă. Vom descifra, deocamdată, cîteva aspecte legate de unitatea naţională a românilor căreia i s-a dedicat îndeosebi în perioada anilor 1917—1924.

Deşi născut la Bucureşti, Cincinat Pavelescu îşi trage obîrşia de pe Milcov, de la Plaineşti unde şi-a petrecut anii copilăriei. A debutat sub auspiciile acestor locuri şi mai ales a rîului, devenit prin acea „sorbire" simbolică de la 1859 înfrăţitor al „fraţilor de-un sînge". Aşadar el a semnat cele dintîi versuri cu pseudonimul **De la Milcov**, nu numai în semn de respect faţă de originea sa ci şi ca dorinţă de afirmare literară în întreaga ţară. În întreaga ţară pe care a colindat-o şi cunoscut-o, lucrînd la Rîmnicul-Sărat şi Galaţi, La Corabia şi Craiova, la Sinaia şi Buftea, la Zimnicea şi Bucureşti, la Cluj şi Baia Mare, statornicindu-se în ultima parte a vieţii la Braşov, acţionînd pretutindeni pentru răspîndirea culturii naţionale în cele mai largi mase, prin miile de şezători la care a participat, prin presă, dar şi în calitatea pe care a avut-o ca judecător, apărîndu-i pe năpăstuiţii soartei şi în unele rînduri pe muncitorii militanţi pentru cauza înaltă a unei vieţi mai drepte şi mai bune.

Poetul **De la Milcov**, la 1909, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Unirii Moldovei cu Ţara Românească dedică evenimentului poema **24 ianuarie 1859 — dialoguri patriotice**, iar despre actul Unirii are posibilitatea să scrie în amintiri şi memorii cu căldura celui crescut pe malurile celebrei ape.

Începutul celui dintîi război mondial şi pătrunderea armatelor germane în Muntenia îl determină pe Cincinat, în dorinţa de a sprijini cu toată forţa lupta României împotriva invadatorilor, să ajungă, făcînd un mare ocol (la fel ca O. Goga şi N. D. Cocea), prin Petrogradul revoluţionar, prin Finlanda şi Suedia, la Paris. Cunoscînd bine Parisul, încă din timpul studiilor şi al altor călătorii, îşi reia legăturile cu vechii prieteni, făcînd noi şi importante relaţii politice şi culturale îndeosebi după căsătoria cu artista Alice Viardot Garcia. Arborele genealogic al acesteia ne duce în timp la celebra familie de cîntăreţe de origine spaniolă, Maria de la Felicidad Garcia-Malibran şi, la fel de remarcabila ei soră, Pauline Garcia (1821—1910), aceasta din urmă mamă a lui Paul Viardot, fiu natural al lui Ivan Turgheniev. Fiica cea mare a lui Paul Viardot, Isabela, era soţia marelui om de stat Rene Viviani, cel dintîi ministru al muncii din Franţa şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri în 1914—1915, iar a doua fiică, Alice Viardot, devine soţia lui Cincinat Pavelescu. În acest fel, Cincinat este cumnatul lui Rene Viviani, avînd posibilitatea să se folosească de această relaţie în perioada recunoaşterii Unirii de la 1 Decembrie 1918, în Franţa şi pe plan mondial (Isabela Viviani, una din cele mai interesante luptătoare feministe din Franţa vremii, năzuia să ajungă Preşedinta Republicii, dar moartea neaşteptată i-a stăvilit ascensiunea).

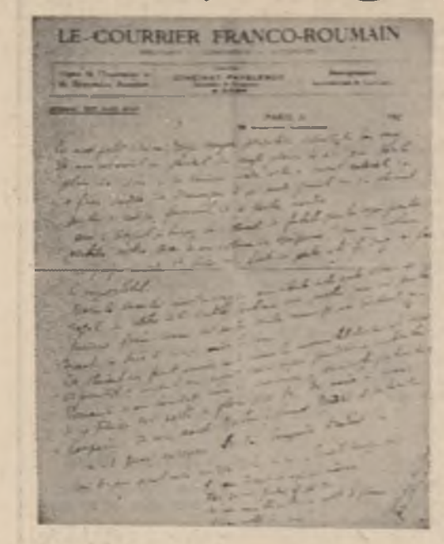

LE COURRIER FRANCO-ROUMAIN

Scrisoare a lui Cincinat Pavelescu către Gh. D. Mugur

REPUBLIQUE FRANÇAISE

Scrisoare către Cincinat Pavelescu de la Louis Bartout

Muncind în strînsă legătură cu Elena Văcărescu şi Anna de Noailles, frecventînd cercurile cele mai distinse ale Franţei epocii — Paul Fort, Marcel Proust — Cincinat Pavelescu devine unul dintre militanţii recunoaşterii Unirii Transilvaniei. În acest scop organizează întîlniri artistice, concerte şi spectacole publice, şezători şi alte acţiuni prin care era prezentată arta, cultura şi literatura românească, exprimîndu-se cu limpezime ideea unităţii naţionale, necesitatea integrităţii teritoriale. Şi-a desfăşurat activitatea, de asemenea, în presa franceză la „Les Annales", „Excelsior", „La Liberté", „Paris Midi", „Le courrier de centre", „Le monde nouveau".

În acelaşi scop face să apară, de la 6 decembrie 1920, la Paris, **Le courrier franco-roumaine — politique, economique et litérraire**, hebdomadarul avîndu-şi sediul în 33 rue Pigalle şi adunînd semnături prestigioase din ţară şi străinătate în scopul slujirii acestei idei. Apariţia şi întreţinerea publicaţiei era suportată de Cincinat Pavelescu, scriitorul văzînd nu numai o deosebită capacitate organizatorică dar riscîndu-şi modestele venituri, deci slujind şi material, nu numai moral, cauza unităţii românilor:

„Azi scot un ziar apreciat de toată lumea. Toţi cred că sînt numit de guvern şi înecat în subvenţii şi eu nu primesc nimic. Am ipotecat o casă a soţiei mele, Alice, ca să pot fonda acest ziar care face atîta servicii ţării. Iată viaţa mea întreagă". (Scrisoare către Gh. D. Mugur — 1921).

Din şirul numeros de scrisori pe care le trimite în ţară cîtorva prieteni apropiaţi — îndeosebi lui Gh. D. Mugur, M. Dragomirescu, A de Herz, Corneliu Moldovanu — se desprinde acţiunea de mare însemnătate pe care a desfăşurat-o vreme de şapte ani în capitala Franţei.

„De la plecarea mea din ţară, unde ştii că războiul nu-mi lăsase în picioare, decît mormintul părinţilor mei de la Bellu — casa, biblioteca, manuscrisele şi tot ce strînsesem într-o viaţă întreagă fiindu-mi distruse — n-am scris multe versuri. Socotesc însă că mi-am servit neamul şi ţara făcînd poezie vie, adică acţiune şi propagandă". (Către A. de Herz, 1922).

„Eu n-am încetat să scriu în reviste şi jurnale şi să fac propagandă vie şi folositoare. Relaţiile mele în presă, în politică şi literatură sînt foarte importante". (Către M. Dragomirescu, 26 martie, 1923).

„Închipuieşte-ţi... c-am primit o invitaţie de la **Federaţia interaliată a vechilor combatanţi**, ce ţine în America, la 10 oct. un mare congres, să iau parte din partea României... Mi se cere să fac cîteva conferinţe despre România şi să organizez cu Alice Viardot cîteva concerte de propagandă şi şezători... American Legion care ne invită are trei milioane de membri. Ce formidabilă propagandă s-ar putea face !... Alice, care e cumnată cu Viviani, ar avea un succes formidabil în America, unde Viviani e popular şi unde Paulina Viardot, mama ei mare, a fost sărbătorită de marile reviste cu prilejul centenarului... de 15 zile, sînt oaspeţii noştri patru artişti români, dintre care Bobescu şi Jelescu sînt nişte artişti extraordinari. Ce mai număr aş face în America cu ei !" (Către Gh. D. Mugur, 1922).

„Am sfătuit pe d-l Brisson să facă nişte numere (în „Les Annales") despre români : politica, literatura, academia, finanţele, armata, agricultura, sportul, industria. El a găsit ideea excelentă". (Către Gh. D. Mugur, 1923).

„Ai văzut ce presă mizerabilă are Partidul liberal în toată Europa. Păltănea a atras atenţia d-lui Duca, spunîndu-i să înfiinţeze biroul de presă şi să facă ceva pentru ca Franţa să fie informată regulat despre România.... Ai auzit de un oarecare Constantinidi ?.... Informează presa cu informaţii în contra ţării, crezînd că astfel îl serveşte pe Vaida, care îl protejează. Luna trecută a publicat în **L'éclaire** de sub directia lui Emile Buré un articol în care Brătienii sînt trataţi de bandiţi şi guvernul de incapabil şi gheşeftari ordinari" (Către Gh. D. Mugur, 19 aprilie 1923).

Lunga corespondenţă cu Gh. D. Mugur edifică asupra patriotismului său din acei ani zbuciumaţi. Cerînd mereu ajutor oficial din ţară, de la vîrfurile oligarhice care-şi realizau numai propriile lor interese, ambasadorul neoficial al culturii noastre la Paris se dovedeşte un îndîrjit propagandist naţional, imposibil de clintit de pe poziţiile pe care se situase, convins că : „Un popor nu se impune numai prin combinaţiile financiare şi intrigile politice, dar mai cu seamă prin aportul său original la cultura universală. Şi nu-ţi închipui... cîte elemente admirabile, care ar face fală ţării, nu stau în umbră şi nu încezesc din cauza lipsei de încurajare oficială. Eu însă sînt decis, iarna asta, mai mult ca oricînd, să fac să triumfe în cîteva şezători memorabile geniul artistic al rasei noastre".

Vorbea un om fără nici un venit material, ducînd o sărăcie aidoma cu a scriitorilor de la 1848, bucuros că poate realiza cît de mici fapte pentru cultura naţională, pentru impunerea prestigiului României peste hotare.

Desigur că au existat în viaţa lui Cincinat şi momente de cumplit dezechilibru moral, care l-au dus la gîndul sinuciderii, mărturisit intim în cîteva rînduri de omul care-şi vindea ediţiile princeps din bibliotecă — singurele „bunuri materiale" la care ţinea şi singura lui mîngîiere, — pentru a-şi plăti chiria şi a-şi asigura traiul zilei de mîine. Scrisorile sale din acele momente sînt cutremurătoare : „Chiria n-am putut-o plăti. Ni s-a dat un termen de 15 zile. Vai de noi ! Tu nu cunoşti spaima de a-ţi vedea lucrurile (sărăcia) vîndute în stradă cu toba. Totuşi, iată la ce sînt expus. Cînd mă gîndesc la iluziile bietei mele Alice, îmi vine să plîng. Te rog, dragă Georges, tu eşti bun, puternic, n-ai inimă de ministru. Nu mă lăsa să înnebunesc. Cu ce cuvinte să te mişc şi să-ţi mulţumesc ?"

Omul acesta, care nu se gîndea la interesul său personal şi care a murit în cumplită sărăcie, a înţeles că vîrfurile conducătoare îşi făceau interesele sugînd averile ţării, că de la aceştia nu avea ce aştepta în lupta pe care o ducea cu asiduitate pentru propagarea culturii şi a spiritualităţii naţionale peste hotare. În umanismul său larg a fost multă vreme tentat să creadă că poate exista o dreptate oficială care să-l înţeleagă şi să-l sprijine. Neaflînd-o, izbucneşte acum cu vehemenţă : „La drept vorbind, eu n-am slujit decît ţara ! De altfel nici nu solicitasem nimic. Ştii obiceiul meu. Capetelor încoronate să le oferi totdeauna dar să nu le ceri nimic", căci, în fond, „cei tari, hoţii sînt în capul bucatelor". Şi astfel, în condiţii din ce în ce mai grele, şi neaflînd nici un fel de baghetă magică a vreunei zeiţe care să-i preschimbe mizeria în „abundenţă cuviincioasă", după o nouă şi aspră disperare, cînd simte că „se apropie pacea", că „toate resorturile fiinţei mele sînt rupte" din cauza potentaţilor vremii, că „mare binecuvîntare e şi moartea", îşi înfrînge (a cîta oară ?) durerea numai la gîndul patriei : „Vreau încă să mai sper. Am nevoie să revăd ţara. Trebuie să plec !" Revine în ţară, continuînd să lucreze, editînd revista „Braşovul literar", scriindu-şi paginile de memorialistică şi mai ales ultimele fabule şi epigrame, în care îşi face loc, cu ascuţime, tematica politică. „Vezi, dar, că veselul Cincinat de odinioară e de nerecunoscut — va mărturisi singur. Anul acesta împlinesc 50 de ani de viaţă şi 30 de literatură. Rezultatul : pribeag, în mizerie, uitat, bolnav, nervos, nenorocit". Singura dragoste rămîne patria căreia îi dedică crezurile şi visurile sale de mîine.

Scrisorile rămase de la Cincinat Pavelescu sînt documente politice, sociale şi culturale deosebit de preţioase pentru recompunerea personalităţii sale dar mai ales a epocii pe care a străbătut-o îndeosebi între 1917 şi 1924. Ele sînt reale contribuţii la înţelegerea acestei etape de pe poziţia unui scriitor demn, de mare onestitate şi profund iubitor de ţară : „Îmi vreau ţara în linişte, fericire, bogăţie şi lumină".

Victor Crăciun

CONDICA ÎN VERSURI de Ion Gheorghe

Martorul

Ţăranul Constantin Turturică de ani optzeci etate
Mai poate duce sacul de grîu al adevărului, în spate
Mai ştie purta la piept dreptatea cît un viţel de nouă luni,
Şi la subsori cîte doi berbecuţi mai grăsuni
Constantin Turturică, ţăranul, nu poate spune minciuni :
El are ochii roşii, ca ai hulubului de turturea
De cît fum au scos lemnele de salcie pe foc de vreme rea ;
La un capăt flacăra i se văicărea ceţoasă,
La celălalt apele lemnului verde aduceau mil de cenuşă prin casă :
De-atîta viscol, nici o dată sobele ţăranilor din cîmpie, n-au tras,
Încît palmele lor sînt mereu afumate ca peştele gras.
Punîndu-şi deci pe masă crapii palmelor lui preacurate
A vorbit ţăranul Turturică şi-a făcut dreptate :
„Am umblat la şcoală cu Zaharia Stancu, dintr-a-ntîia pînă-ntr-a cincea
Cum era şcoala primară pe-atuncea ;
Drumul învăţătorului Gheorghe Bragadiru
Pe bocancii căruia ningea mereu de la tabla-nzăpezită cu tibişirul ;
Pe mine şi pe Zaharia ne-a împreunat într-o bancă,
De parcă ne-ar fi dat să sugem de mici la aceeaşi ţărancă ;
De parcă eram doi armăsari tineri de-o dată la ham
Aşa ne-a-mpreunat domnul Gheorghe Bragadiru de învăţam.
Zaharia era premiul întîi şi cel mai bogat la compunere
De-a făcul Călmăţuiul mai lat decît Dunărea care-i Dunăre ;
La tot ce nu puteau să răspundă ceilalţi elevi
Zaharia se ridica-n locul lor, ca Oedip cel peste evi
Punînd Sfinxul cu botul pe labe
Cu două boabe.
Domnul Bragadiru ne-a zis într-o ziuă, cînd rămăsese clasa goală :
Mă, dac-aş avea eu bani, pe-amîndoi v-aş ţine la şcoală ;
Pe Stancu Zaharia, pe tine, Turturică. Şi pe Lazăr Filofteia.
Aş mai spune şi altele, dar le-a scris Zaharia, despre anii aceia...
În privinţa cu botniţa de-o poartă ţăranii în cartea Desculţ
Iată ce vreau eu să v-anunţ :
(Şi-aici bătu iarăşi în masă cu cei doi fraţi ai palmelor sale,
În chipul peştilor, vietăţilor cele zodiacale) :
Într-adevăr ţăranilor din Salcia li s-au pus la gură botniţi d-ale ;
Boierul îşi culegea viile cu noi în chip de animale !"
Ţăranul Constantin Turturică, de optzeci de ani etate,
Este ultimul martor al scriitorului Stancu şi-i face dreptate :
El, cu ochii roşii ca ai hulubului de turturea,
Şi-a văzut părinţii cu gura legată şi nu se lăsă prostit de nimenea :
Adică acest neam demult rabdă cu botniţa şi adastă
Strugurii adevărului viţei ce creşte din coastă
Şi din carea Zaharia Stancu n-a stors decît un ciorchine,
Cînd începuse să ne fie şi nouă ţăranilor, bine ;
Aşa să ştiţi de la mine !

ion nicolescu

BIJUTERII CHINEZE

Fata cu veşmînt înţelept

Pe malul apei fata îşi leapădă veşmîntul
un sîn ce-şi dezgoleşte rotund precum pămîntul
abia-l zăresc şi lumea mi se dedică mie
o viaţă am şi asta e clar melancolie

îmi pare dintr-odată că-n aur se preschimbă
şi nu-i decît din clopot fugită a sa limbă
ce nu mai poate bate la ceasul potrivit
cînd eu pe malul apei un vis am întîlnit

o fi chiar adevărul o fi închipuire
m-apropii viu de faţă şi-aş vrea să nu se mire
dar ea nu mă observă şi nu-ndrăznesc s-ating
o pulbere de aur ce mi-a trecut prin gînd

cerînd un drept de viaţă egal cu omenirea
se îmbrăcă îndată şi-mi zise cu privirea
n-ajungem nicăierea toate-s în fel şi chip
ca să existe aur există şi nisip.

Noaptea lui Wang

Se plictiseşte luna în vîrful unui plop
în clipocitul apei tristeţea mi-o îngrop
îmi plec spre munte fruntea şi-n gînd te chem din nou
ca să dansăm iubito pe coaja unui ou

ce frig se face-n lume cînd nu te mai găsesc
şi noaptea nu mai are în ea nimic lumesc
văd drumul înspre tine ca pe-un cuţit ascuns
vai mie ce greşeală că încă n-am ajuns

nici barca n-am umplut-o cu trandafiri şi jad
mă tem că luna cade din plop şi munţii cad
în clipocitul apei şoptind numele tău
e-o răutate luna iar eu nu pot fi rău.

Desen de Sabin Ştefănuţă

mihai păsculescu

Destin

Alerg asemeni vieţii nimănui,
destin e dedesubt,
destin deasupra.

Urc în trupul vechi,
ocolesc prăpastia,
imi verific umbra.

Împreunare

Inima Dunării bate,
in vint al frunzei tors,
gindul pulsează
către cintec intors.

Ninsoarea cuprinde
intunericul,
bate inaltă.
o iarnă, o literă
obosesc laolaltă.

Pe ornice, zilele,
incleştate in cruce ;
pe cel mai lung drum
glasu-mi se duce.

Primăvara

Sub streaşina Oltului,
in toate punctele cardinale,
carii şi miresme,
presimţiri vegetale.

Suflete albe
sugrumate de stele,
pescăruşi căzind in apele
Dunării.
Ceea ce simţi, ceea ce vezi,
monotonia aceasta, se pare,
e germenul unei livezi.

Drum

Curcubeul
din cremeni
şi somnul ţărinii
din semeni.

Singele frunzei
grăbeşte spre lună,
sfredelit este ornicul
de furtună.

Murmur de viaţă

Cercul se inchide,
fără incetare ;
stau să dăltuiesc apa
dintr-o viltoare.

Prundul grăieste prin frunze,
lanţul ripelor se inchide,
amprentele mi-s tot mai
departe,
mai nedesluşite.

Picură singe din iedera
stearpă,
se surpă zăpada verzuie,
pustie ;
sufletul meu trăieste amurgul
adăpostit de veşnicie.

Vîltoare

Plouă-n freamăt alb de ape.
se preface o rază in fum
pe ochiul de gheaţă,
in lumina de-acum.

In noaptea ruginită,
cea de demult
mi-aud auzul,
şi-l ascult.

Viaţa

Un val intunecat
imi suflă tristeţile
ducindu-le in cercuri
invizibile,
in pustiul cu apă verde.
Mă acopăr cu un ţol ;
zăresc prin el,
eternitatea colorată,
cu afunduri aspre.
Deschid tolba,
fumez,
inghit fumul,
lacătul nou putrezeşte.

tudor gherman

Stare

Stăm sub piciorul liniştei, sparţi.
Nu e nici noapte, nu e nici marţi.
Lacom frunzişul zice pămint
Poate e toamnă, poate e vint.
Vremea se trage, timpul s-a dus,
Nici către soare, nici către-apus.

Zinc

Fugi, dar degeaba mai fugi să te spele
Indoiala din umbrele
Lungi ale lunii.
Cum le atingi, scot securea
Şi taie hotărite lumina.
Nici in răguşeala din clopotul
Clintit de oaie in somn
Nu mai poţi să te speli.
Cind iţi simte apropierea
Nu mai invecheste nimic
Şi totul rămine (doamne fereste !),
Nou.
Poate doar zincul să te mai scape
Zincul, aşa cum sună,
In limba română.

Cireş inflorit

Te pot privi, in sfirsit.
Aproape nemizerabil.
Si pot
Chiar să te bucur cind vezi
Cit de mult ai putut să mă bucuri.
Dar vin de departe, vin de departe
Cireş inflorit.
Am străbătut
Pină-am ajuns
Drum lung şi barbar.
Dar iată, şi trebuie să plec.
Drumul reintoarcerii este
La fel de lung şi cumplit
Şi nu se admit intirzieri
Nici trecerea de timiditate
In toate funcţiile
Pe care le am de restrăbătut.

dan emilian roşca

vocea ta

vocea ta monezi de argint
căzind pe o podea de argint
vocea ta vin roz vărsindu-se
dintr-un pahar cu picior inalt
în ocean vocea ta
bob de jar aşezat pe inima mea

vocea ta vocea ta vocea ta

fertilitatea desperecherii

te-am intilnit pe tine şi am devenit impar iţi
spuneam căutind să te uluiesc dar tu
adunai penele pierdute de vrăbii vindeam
cite o carte iţi cumpăram cartofi
unele nopţi mi le petreceam in castelul
de fildeş al doamnei cu părul
lucios care işi dorea o spinetă

nu ne doream nu ne doream o viaţă zmeurie
iţi spălai frumoasele miini in apa
din acvariu cititorul de contoare
ii trimitea proprietăresei ilustrate
cu statui şi eu din cind in cind
iţi făgăduiam că o să
mă apuc de insemnări zilnice

maculata concepţiune

fermentau smochinele
se tăvălea o stea prin nămol

caprele alergau speriate
de umbra unei păsări

ultimele ştiri despre arpentorul K

din alb in alb pină-n noapte
din noapte-n noapte pină-n noapte
pină la aparenţa care nu inşeală

stau in faţa telefonului

de la care nu aştept nici o dezlegare

localnicii continuă să mă privească tăcuţi

un frig ciudat
un frig de te trec sudorile

ochi orb
care le vede
pe toate

rămine fireşte

ne rămine fireşte sentimentul inutilităţii a
tot ceea ce este etern ne rămine să
privim soarele infantil desenat cu creta
pe asfalt ne rămine o viaţă pentru
a da din aripi

o
nu de poezie mi-e teamă
ci de veşnicia ei

deschide-mi cutia ta

din vremuri imemorabile
sub ţigle doarme femeia aceea
invelită cu măduva spinării mele
şi eu spun altceva
şi tu spui altundeva
şi intre firul de iarbă şi felia
de piine cu magiun
se petrec cataclisme cu miros de biblie
şi trebuie să-ţi spun unii imi cer bani
pentru a
se duce la chiromanţi şi la baraca de tir
şi eu de aia mă duc să curăţ clopote
o dată pe săptămină dar hai mai
bine să facem dragoste despre altceva
la umbra acestui profet cu genunchii zdreliţi

alexandru ivănescu

Atunci

Cine ştie,
poate cindva vreodată,
intr-o noapte cu ploi tirzii şi vint,
în alba ta insomnie voi fi un pisc insorit,
(indepărtat şi rece).
– De unde ? – vei spune, acest amurg
sau răsărit,
în timp ce tamburinele nopţii
iţi vor lovi timpanele,
genunchii,
ochii

Melancolie

Am inceput să dau tribut
unor tabieturi curioase –
să torn apă in fintini
care seacă mereu
şi intr-un fel sau altul, să defrişez terenuri
ce niciodată n-au fost răscolite
decit de vinturi amintind
neintelese pasiuni, jocuri ciudate,
ori drumul cocorilor pe cer...

Picurii grei ai toamnei nu mă tulbură,
pe umerii tăi goi au şi săpat adinc
orbite şterse de timp.
Licărul pietrii de fum e
şi vechi amnare pe cimp ruginesc...

Ei, dar să-ntoarcem pagina asta ciudată ;
viaţa e viaţă, nimic altceva.

salvina adam

Marmeluşa

Marmeluşa ii zicem noi.
O cheamă Maria-Irina. Ca pe bunicile ei.
Una dinspre tată
Si una dinspre mamă.
E boţul nostru viu cu obrajii roşii şi ochii negri.
Ochii de la tata
sprincenele de la mama
miinile tot de la mama
şi tălpiţele cam mari (de la tata).
O ureche de un fel, altă ureche de alt fel
(parcă mai rotunjoară?)
Impărtite sint toate ale ei. Mama şi tata. La mijloc Irina cu miinuţele albe, cu degetele mici-mici ţine o bucată de piine. Roade şi ride. Ar vrea să spună ceva, dar nu ştie decit „maa-maaa"...
La inceput a zis „caaai"...
— Mulţi cai, mulţi iţi aduce mama şi miinţi albi să te joci cu ei — visam caii de la herghelia din cimp aşa cum ii vedeam cind eram mică, siluete inalte, pe marginea apei.
Bătea vintul violet, printre mărăcini, dimineaţa, in soare şi eu strigam după ei: „caaaiii! caaaiii !"
Şi caii mergeau mai departe... Marmeluşa nu pricepe ce spun. Se uită la mine şi strinze piinea in mină. Iar eu ii povestesc mai departe despre pădure şi apă şi caii care mănincă flori.
Marmeluşa se ridică singură in picioare şi ride.
Cind ai să mergi? Să alergi prin iarbă...
Cea mai mare bucurie pentru mine eşti Tu.
Eu sint Mama.
Cea mai mare bucurie pentru toate mamele din lume sint copiii lor, cei mai frumoşi copii din lume sint copiii lor.
Marmeluşa se alintă. O iau in braţe. O sărut după ureche, mirosea a curat, a lapte şi-a săpun.
Rontăie incă din piine.
Piinea e bună.
Miroase a primăvară, cu toate că pică cu

ninge. Iarna asta Marmeluşa a avut prima zăpadă. I se prindeau fulgii in gene. Era linişte. „Nu te speria fetiţa mea, e numai zăpada. N-au de ce să te inspăiminte fulgii topiţi pe mina mea, pe ochii tăi, pe feţele noastre, aşternuţi peste pămînturi, case şi păduri. Fulgii trec, vine primăvara, ca acum... vine vara cu soare şi cai, vine toamna cu mere.
De acum inainte trebuie să te invăţ totul. Lingă noi e o lume colorată, iar tu eşti cea mai frumoasă. Auzi? Coboară liniştea din deal, trasă cu sania de greierii mici.
Da, vara asta am să-ţi arăt licurici. Şi eu i-am văzut de citeva ori, dar acum o să-i vedem impreună. E a doua şcoală a mea, şi mi-e puţină teamă pentru că trebuie să ştiu bine lecţia de la Animami, bunica ta, care şi ea o ştie de la Omi, străbunica ta.
Am să-ţi povestesc mult. Şi poveşti cu pitici scrise de tata şi poveşti adevărate.
Afară plouă cu ninge.
Mă aud vorbind tare, tu te uiţi la mine şi cu steluţele negre din ochi, intinzi minuţa.
— Maa... maaa...
— Uf, Marmeluş, ce-ai făcut ?
Şi scutur din pătuţ fărimiturile de la bucata de piine.

REMEMORĂRI

ALTĂ TERASĂ

— file de jurnal —

Mai, 1973 Mogoşoaia

După prinz a apărut meteoric, Nichita, cu un taxi din care a descărcat doi saci de hirtie legaţi la gură. Explică amuzat că a venit să locuiască mai multă vreme deoarece a rămas fără acoperiş. Stătuse, un timp, cu chirie la un numismat al cărui nume nu l-am reţinut. Nu-i reproşa nimic gazdei decit că era foarte somnoros. „Şi de aici, bătrine, nepotriviri de caracter"... Vrea să stea undeva mai aproape de mine promiţind să facem program de lucru cu ore fixe. De la atit pină la atit lucrăm, apoi ne citim reciproc şi bem cuvenita **berică străină**. In prima zi am inceput programul de la coadă. L-am instalat in camera de alături, purtind numărul 26 şi la ora cind scriu aceste rinduri il aud vorbind de unul singur.

Recită, desigur ceva, după ritmul sacadat şi mă gindesc că miine vom avea o zi bogată.

★

Mai, 1973 Mogoşoaia

E ora trei noaptea şi sint sculat de pe la ... Vecinul meu Nichita e matinal şi proaspăt ca un nou născut. Bate discret dar insistent şi mă invită de dincolo de uşă la o **purificare poetică**. Pun ceva pe mine şi traversez scurtul coridor mustind. In camera spaţioasă cei doi saci şi-au deşertat conţinutul. Sute de foi împrăştiate pe masă, pe scaune şi pe patul liber. Nichita e imbrăcat şi bănuiesc că n-a dormit o clipă. Imi arată ceva spre geam. Dincoace de gratii stau aliniate o duzină de sticle cu bere. Mi-a citit, cu mici pauze pină aproape de nouă. Apoi am îmbucat ceva şi am făcut o mică plimbare prin parc. Apoi a urmat o nouă repriză de lectură. Pe la prinz apare Gheorghe Pituţ pe care-l las să asculte şi in locul meu. Mă tirăsc in cameră şi adorm. E ora trei noaptea. Sint odihnit şi inainte de a mă apuca să mizgălesc ceva aş vrea să fac o plimbare. Din camera vecină se aude neobosit şi melodios vocea lui Nichita. Citeşte in continuare cu aceeaşi prospeţime.

★

Mai, 1973 Mogoşoaia

La prinz in sala de mese Fănuş mă interoghează intrigat : „Ce faceţi, mă, de două zile ? Aţi innebunit de tot, vă citeşte Nichita versuri şi voi staţi smirnă ?" Confirm fără comentarii. „Şi cite mai are ?" vrea să ştie Fănuş. Pituţ care somnolează melancolic alături o **incurcă** ardeleneste : „Dacă o venit cu doi saci şi mie mi-o citit un sfert inseamnă că mai are doi saci şi trei sferturi..." Fănuş se miră şi se cruceşte. „Şi ţie cit ţi-a citit ?" mă intreabă enervat. Ii răspund că tot atitea deoarece ne citeşte separat... Azi nu s-a mai produs nici o lectură. A venit Marin Preda după o absenţă de trei zile. S-a instalat la **salon literar** pe terasă. A vorbit fără oprire Nichita contrat in răstimpuri de **moncherul** care e scurt şi exact. Nichita nu se supără. Ascultă şi reia spunind acelaşi lucru cu alte vorbe. Subiectul e Alexandru cel Mare, capitol la care proaspătul numismat Nichita e super-informat. Repetă obsedant dorinţa testamentară a marelui cuceritor de-a fi ingropat in faţa oştilor cu mina dreaptă ieşind din mormint, spre a dovedi că a murit sărac. (De verificat această splendidă metaforă).

★

Mai, 1973 Mogoşoaia

Astă-seară, ca să fim chit, i-am citit lui Nichita şi lui Pituţ „comedia" cu final neterminat pe care am intitulat-o „Moarte şoarecilor". Lectura a durat, cu pauze cu tot, vreo trei ore fiindcă citeam **artistic**. Mi se părea amuzantă şi rideam de unul singur la anumite replici. Lectura se petrecea in sala de mese. Ascultătorii nu păreau entuziasmaţi. Pituţ asculta grav şi incruntat ca şi cum aş fi citit o tragedie. Nichita cu un zimbet **subţire** pe care nu l-a abandonat nici o clipă. Termin in sfirşit şi aştept sentinţa. Pituţ tace incruntat. Nichita, spre surprinderea mea, decretează amuzat că mi-am pierdut vremea degeaba deoarece din piesă nu se inţelege nimic. Sint nedumerit şi nu ştiu ce să cred. Deocamdată, o iau drept o glumă.

Mircea Micu

P.S. Aceste insemnări găsite intr-un jurnal vechi şi **periate** puţin le voi continua şi in numărul viitor.

Marele pelerin

Urmare din pag. 1

uriaş şi ineptia care tocmai ieşise din gură se zbătea, fixată cu acul, ca fluturele in insectar.

Multă vreme am crezut că adună doar informaţii. Că plimbările la care ne invita erau programatice, campanii organizate in vederea cărţilor la care lucra. Nu era un secret pentru nimeni că in perioada de pregătire a romanelor solicita cărţi, scrisori, documente, mai ales pentru epocile istorice apropiate cărora, mulţi dintre oamenii care il inconjurau, le fuseseră participanţi. M-a invitat şi pe mine, ca pe atiţia alţii, să ii relatez intimplări din anii studenţiei bucureştene, pe care le-a folosit in „Cel mai iubit dintre pămînteni". Le-am regăsit cu emoţie in carte şi m-am bucurat că i-au fost de folos. Dar pelerinajele prin spaţiul fantastic al parcului dela Mogoşoaia, aveau alt protocol.

Fireşte : Marin Preda a avut mulţi prieteni şi cu mulţi dintre ei probabil că discuţiile decurgeau normal. Dar eu n-am cunoscut vreodată alt om care să determine, atit de tranşant şi in plină banalitate, un comportament intelectual. Rostea intr-un mod atit de grav intrebările şi te asculta cu o atenţie atit de desăvirşită, incit nu puteai să răspunzi fără un efort de inteligenţă care-ţi dădea mereu sentimentul unui examen superior. În preajma lui lucrurile dobindeau sens şi semnificaţie, ordine şi rigoare, intrind, asemeni cristalelor, in matricea unei structuri. Un fapt banal, o intimplare obişnuită, abordate cu protocolul dialogului său deveneau totdeauna evenimente iar cel care le relatase, un om important. Ştia, ca nimeni altcineva, să insufle aspiraţie, să vindă aripi, să dea increderе.

Era greu să scapi. Nu obliga pe nimeni să-l însoţească dar te lipseai greu de vraja acelor plimbări pe care le regiza savant. Întii aşeza un spaţiu de linişte. Nu vorbea nici el, şi nu te lăsa nici pe tine, refractar la orice ofertă de dialog. Ii plăcea să aleagă itinerariul luind-o, un pas inainte, preocupat, aparent, doar de ritmul pasului şi de luminozitatea fosforescentă a ploii, reflectată de trunchiurile copacilor. Abia cind pacea urca in coloane grele, ca apa in două vase comunicante, şi cind sunetul pietrişului dislocat sub picioare era singurul sunet din univers, domnul Preda se oprea brusc, intorcindu-se către tine, te privea prin ferestrele ochelarilor uşor incruntat, ca şi cind abia atunci te-ar fi văzut prima dată, rostind atit de acut intrebarea de parcă soarta lumii ţi-ar fi stat de atunci inainte in grijă, legată, pe viaţă şi moarte, de răspunsul pe care-l dădeai. Sus, pe scenă, sub lumina hipnotică a pupilei mult dilatată de dioptriile ochelarilor, prins sub con de lumină, rosteai, impiedicat de emoţie, judecăţi de valoare neaşteptate, plasate la cote neatinse pină atunci.

Incredibilă dar adevărată, intimplarea aceasta s-a repetat şi cu alţii, şi-am asistat, fericită, la spectacolele acelea scăpărătoare, jucate de actori diferiţi pe scena plimbărilor dela Mogoşoaia, sub ochiul tandru al celui care le organiza. Cine ştie ce resorturi adinci, sufleteşti, se puneau in mişcare, inflamindu-ne imaginaţia şi inteligenţa ca să putem juca, pe măsură, rolurile care ni se incredinţau. Spuse şi repetate, povestite şi repovestite la micile noastre petreceri pe care le organizam de sărbători, cine ştie ce intimplare tocită devenea fulminantă şi ţi se intipărea in memorie, prevalind asupra atitor mărturisiri !

L-am insoţit ani de zile pe domnul Preda in plimbările sale şi ani de zile m-am lăsat prinsă, cu voluptate, in spectacolul său savant. Cele mai orgolioase amintiri despre mine le am din anii aceia şi i le datorez. Într-o zi, i-am infăţişat un interviu realizat din imaginaţie şi faptul că a incuviinţat să-l public aşa in revistă, fără să adaoge un cuvint sau o virgulă, a insemnat pentru mine o victorie care mă mai măguleşte şi azi. O victorie pe care a pecetluit-o zimbind.

Ce greu ! Ce eroic să scrii acum că Marin Preda ştia să zimbească, că ştia să-şi deschidă sufletul şi să răsplătească, că era tandru, delicat şi afectuos, că iubea şi, desigur, din curată iubire le-a ingăduit mult mai tinerilor săi tovarăşi de efemeră existenţă — să-i fie egali, să aspire că pot să-i fie egali, să-i atragă intr-o competiţie care ii innobila. Nu spun nume. Ele sint multe şi ar fi de prisos. Dar se vor scrie odată şi paginile celor care l-au iubit cu adevărat pe Marin Preda, a celor care i-au stat totdeauna cu modestie şi dragoste in preajmă, bucuroşi să-i poată fi uneori de folos. E nevoie de timp. E nevoie de-un spaţiu in care durerea să-şi liniştească apele involburate pentru ca imaginea domnului Preda să răsară ca aştri pe care in nopţile senine de vară ni-i arăta, cu bastonul : prea luminoşi ca să le poţi descrie obrazul, prea indepărtaţi ca să le mai ceri deslușiri.

Pe noul său drum, domnul Preda nu mai poate fi insoţit.

De multă vreme nu mai primeam scrisori de la Amilcar Şerbănescu. Doar lunar cite o carte poştală care sosea, deobicei, in miercurea de după ultima duminică a lunii. După ce mă anunţa, într-o formulă stereotipă, că o duce bine cu sănătatea, mă asigura că „lucrul merge înainte", încheind cu invariabilul „în rest, totul e bine". Trei-patru rinduri şi totuşi, în mine, o tulburătoare bucurie. Mă bucuram că nu-şi uitase promisiunea, deşi trecuseră cîţiva ani buni de cind ii făcusem acea comandă fermă. O vreme, işi justificase întirzierile, in mod convingător, invocind zeci de accidente neprevăzute. Cele mai mari dificultăţi le întimpina în găsirea lemnului necesar. Dintre mii şi mii de brazi, spunea el, abia dacă puteai afla unul cu fibra atît de limpede şi curată, incît să poţi tăia, din inima lui, citeva şipci „cu adevărat folositoare".

Îmi destăinuise că îngropase undeva, într-un loc numai de el ştiut, citeva seminţe dintr-un astfel de brad rar, cu certitudinea că nu va mai apuca vremea cind puieţii ieşiţi din ele, vor fi crescuţi şi buni de tăiat. „Dar, totuşi, poate şi un altul va umbla ca mine după lemnul lor. Să se bucure cind ii va găsi la un loc".

Greutăţi mari avea şi cu timpul sau, cum zicea el, „cu fenomenele care nu mai ţin cu noi". Se apuca de lucru in zile anume alese, înscrise într-un calendar, pe care-l alcătuise singur, urmărind feluritele schimbări pe care fibra lemnului le cunoştea, de la un anotimp la altul, de la o zi la alta şi, in durata unei zile, chiar de la o oră la alta. Reţin, dintr-o lungă scrisoare, in care îmi înşirase multe dintre aceste imprevizibile (şi nesemnificative pentru mine) schimbări, afirmaţia lui că „cea mai bună despicătură o faci în a treia zi după luna plină de decembrie, la ceasul cind vintul de apus conteneşte brusc şi apele gem încercind să-şi schimbe matca".

Sint un profan faţă de toate aceste consideraţii ; citindu-i scrisorile, nu puteam decît să zimbesc amuzat la gindul că, pentru cei cinci stupi, cit ne înţelesesem să-mi facă, ii erau necesare atîtea şi atitea tainice străduinţe.

Poate şi pentru că se convinsese, din răspunsurile mele, străine de toate consideraţiile cu care îşi umpluse multă vreme scrisorile, că nu-l înţeleg şi că nu fac măcar minimul efort de a-l pricepe, incepuse să-mi scrie tot mai puţin şi tot mai rar, pînă a ajuns la acele cărţi poştale, cu text identic, sosind cam la aceleaşi intervale de timp.

De-a lungul tuturor acestor ani, în care nu-l mai văzusem şi in care scrisorile lui îmi aduceau veşti din ce în ce mai depărtate mie, despre un om pe care abia de mi-l mai aminteam, despre o umbră între multe alte umbre, ceea ce mă făcea să tresalt, citindu-i rîndurile stereotipe, era numai şi numai gindul că-l ştiam lucrind, acolo, undeva, în liniştea unor munţi, la stupii mei. Cu cît treceau anii, cu atît mă simţeam tot mai legat de visul acelor stupi care, cîndva, tare mult îmi plăcea să mă gindesc la acest cîndva, urmau să fie ai mei, să ii iau cu mine într-o maşină şi să colind dintr-un loc în altul, prin ţinuturi cu flori şi parfumuri răscolitoare.

Nu fixasem un anume termen la care trebuia să-mi predea stupii. Cind ne-am înţeles să mi-i facă, i-am spus doar că am nevoie de ei la pensie. Glumisem atunci, dar, odată cu trecerea anilor, mi-am dat seama că, de fapt, nici n-aş fi avut cînd să mă ocup de stupărit, decît tot la pensie. Mereu îmi spuneam că mai am destul timp pînă atunci şi, într-adevăr, mai am încă ani buni ca om al muncii, aşa că începuse să nu mă mai intereseze ce mai făcea bunul Amilcar, ştiind că-mi va termina, odată şi odată, stupii.

Îl cunoscusem într-un miez de august la Sfîntu Gheorghe. Venisem la mare, în acel loc, pe care-l credeam nebătut de prea multă lume, cu gindul că mă voi bucura pe deplin de minunea unei plaje aproape pustii. După ani în şir, în care mă întorsesem din concediile petrecute „pe litoral" cu nedesluşita senzaţie că în fiecare an pierd ceva acolo, în furnicarul de trupuri de pe plajă, în îmbulzeala de la cantine sau în forfota discotecilor în care, de ce să nu spun, îmi plăcea să intru, m-am hotărît să mă duc în acel sat, despre care, mulţi îmi vorbiseră ca despre un alt tărîm.

De fapt, căutam o imagine veche a mării, aşa cum o văzusem, cindva în copilărie, din trenul apropiindu-se de Constanţa. O imagine şi un sentiment pe care în fiecare an, ducindu-mă „pe litoral", le pierdeam tot mai mult mistuite de monotonia unei cunoaşteri care, odată cu vîrsta, mă îndepărta de tot ceea ce văzusem şi simţisem că înseamnă marea pentru mine.

Pe Amilcar l-am întîlnit la citeva clipe după ce-am coborit de pe vapor. Stăteam la rînd, aşteptind să primesc un bon de la femeia care făcea repartiţia locurilor de închiriat în sat, un fel de dispeceriţă de hotel rural, asaltată de ceata turiştilor flăminzi şi dornici de somn.

Desen de George Buţu

Cînd a auzit că vreau doar un pat, femeia mi-a răspuns sec : „Nu dăm decît cite două locuri", continuînd să-şi împartă bonurile celor din spatele meu. Vedeam cu ciudă cum teancul din mîna ei scade şi nu ştiam ce să-i spun, cum s-o conving să-mi dea şi mie să dorm undeva. Dealtfel, nici nu mă lua în seamă. Atunci a ieşit el din rînd şi şi-a făcut loc lîngă mine.

— Daţi-ne un bon de două locuri.

— Sînteţi cu dînsul ? a arătat ea spre mine.

— Nu, dar şi eu sînt singur. Cum altfel nu daţi repartiţii, ne-om înţelege noi.

Abia atunci s-a uitat spre mine, zîmbind.

— Altceva n-avem ce face. Riscăm să dormim pe ţărm.

A luat petecul de hîrtie. Mi-am ridicat rucsacul şi am pornit după el. După cîţiva paşi mi-a întins bonul.

— E al dumitale. Altfel, rămîneai fără repartiţie.

— Şi dumneavoastră ?

A zîmbit iar.

— Ia-l, tot nu cred să folosească la ceva. Se cunoaşte că vii pentru prima dată aici. Nu ajută la nimic bonurile astea.

— Doar au adresă, nume, repartiţie în toată regula.

— O fi, nu zic, ba. Dar la noroc.

Ajunsesem în dreptul bufetului. Am întrebat o femeie dacă ştie pe unde se află casa cu numărul de pe bilet.

— A patra la dreapta. Dar cred că au pe cineva.

ioan lăcustă

Cărți poștale cu stupi

El izbucni în rîs.
— Ce ți-am spus ? E doar de formă.
Nu l-am crezut. Am mers împreună la casa indicată. Într-adevăr, erau toate camerele închiriate. Mai aveau un pat, undeva, pe un hol. El mi-a spus să nu-l primesc.
— Bine, dar ne-au repartizat aici !
Bărbatul care ne deschisese poarta a început să rîdă :
— Ce să facă și ei, sînt doar funcționari. Pe ce să ia banii, dacă nu cu bonuri de-astea ?
Începuse să se insereze. O ușoară furie urca în mine, cum mi se întîmplă adeseori, cînd constat că în spatele formei perfecte se ascunde un odios arbitrar.
— Nu te descuraja. Pînă la urmă găsim noi ceva, nu se poate.
Am găsit, în cele din urmă, undeva, pe lîngă far, o bătrînă care ne-a primit, doar pentru o noapte. Ne-a dat cîte o cameră fiecăruia.
Cînd ne-am întors din sat — ieșisem să ne plimbăm pînă prăjea femeia peștele — lucrurile mele erau duse în camera lui. Pe a mea, bătrîna o dăduse unui alt grup, două femei și un bărbat care, la fel ca noi, nu mai avuseseră unde să doarmă.
Și acest fapt m-a iritat, făcîndu-mă să-l socot vinovat de toate acestea pe Amilcar. Prea se băgase cu de-a sila peste mine, prea o făcuse pe cunoscătorul și eu mă luasem după el, cînd puteam foarte bine să-mi văd de capul meu. Pe de-asupra, în scurtul răstimp cît mă plimbasem cu el prin sat, constatasem că nu-mi plăcea de el. Nu pentru că era mai înalt și mai în vîrstă decît mine (să fi avut vreo cincizeci de ani), ci pentru că avea un fel obositor de a merge, de a vorbi, de a mă privi chiar. Totul cu o anume lene, o moliciune nepăsătoare, parcă-i era absolut indiferent ce urma să se întîmple după ce el făcea un anume gest sau rostea o anume vorbă. Se oprea deseori brusc, ca și cum s-ar fi împotmolit în nisipul de pe uliță, rămînînd așa cîteva secunde, privea în jur, îmi punea cîte o întrebare și, răspunzîndu-i, se uita la mine nedumerit, neinteresîndu-l spusele mele. Poate și din cauza oboselii de peste zi și a ușoarei încordări cu care luasem contact cu așezarea, ajunsesem să mă gîndesc cum să scap a doua zi cît mai repede de el.
A doua zi, însă, era un alt om. M-a trezit dis de dimineață, trăgîndu-mă de mînă, să mă dea jos din pat. Dormisem pe o laviță, chinuindu-mă mult pînă să mă cuprindă somnul.
— Gata, tinere, nici un moment de zăbavă ! N-ai venit să dormi aici, nu ? Vrei să rămînem la babă ?
Se învîrtea zorit prin odaie, strîngîndu-și lucrurile.
— Haide, am găsit altă gazdă. Ceva cu totul deosebit.
Mi-am adunat și eu lucrurile și m-am lăsat condus de el. Pe drum mi-a povestit că se sculase cu noaptea în cap, umblase prin centru, întrebînd din poartă în poartă dacă n-au locuri libere. Cu vaporul din zori plecase multă lume și rămăseseră locuri destule, tot să alegi.
Într-adevăr, găsise o gazdă bună. Două odăi separate, chiar în centrul satului. Apucase să cumpere o pîine și doi pepeni, înainte de a se întoarce să mă ia.
— De altfel, nici nu te-am întrebat. Poate nu vrei să stăm împreună.
Mă învinsese.
— Sper să nu ne certăm, i-am răspuns.
— De ce, ești chiar atît de certăreț ?
— Nu, dar nu știți ? Doi oameni care nu se cunosc, cînd stau mai mult timp în aceeași casă, vrînd-nevrînd, ajung să nu se suporte uneori.
Era o dimineață noroasă. Am mîncat, ne-am mai foit prin camere, tot ieșind și privind cerul. Spre mare începea să se lumineze. Numai deasupra satului se adunaseră și mai negri norii de ploaie.
Către prînz, ne-am hotărît, totuși, să pornim spre mare, să vedem cel puțin cum se ajunge pînă acolo. Era vesel. Tot drumul a rîs, a glumit, înșirîndu-mi felurite întîmplări din viața lui, fără nici o legătură una cu alta. Spunea că-i cabanier, undeva, pe lîngă Predeal. Nu venea prea des la mare, n-avea cînd, doar o dată la trei-patru ani. Și atunci mai mult din interes, spunea. Nu-l întrebam nimic, îl lăsam să vorbească, dacă așa-i plăcea.
Se văita că are un început de sciatică și soarele îi face uneori bine, deși, în general, nu are cum scăpa de durerile care, mai ales seara, îl chinuiau îngrozitor.
Erau doar cîțiva pe plajă. O plajă imensă, cu dune molcome, cu ierburi crescînd la cîțiva pași de apă, cu o mare neînchipuit de nouă, cum nu-mi imaginasem vreodată că poate fi marea.
În dreapta, contopindu-se cu marea, era Dunărea. Pe malul ei, celălalt, o pădure de sălcii. Dincoace, o casă părăsită, cu acoperișul distrus, dezgolind doar scheletul grinzilor, oase de pește gigantic rămase pe țărm. Un observator, cu un grănicer, pe care mai mult îl ghiceam acolo, sus, privind printr-un binoclu. Un tractor oprit în dreptul unei alte case, cu panouri de oglinzi mari, sclipitoare, cu un rezervor de apă, cocoțat pe patru fire de ață. Pescăruși țipînd peste tot. O femeie cu pantaloni albaștri, întinsă pe un bloc de piatră și citind, cu cartea ascunsă sub borurile unei pălării albe. Cam acestea au fost primele imagini ale acelui țărm.
În zilele următoare, aveam să-l descopăr altfel. Aveam să merg și la Dunăre ; aveam să urmăresc pescărușii, consumînd cîteva filme fotografiindu-i ; aveam să intru și în casa părăsită ; aveam să merg și pînă în capătul celălalt, zărit, al țărmului, dincolo de care se întindea același nisip cu dune mici, năpădite de ierburi ; aveam să cunosc, pe acel țărm, și o femeie (atunci nu-mi puteam închipui că, peste numai cîteva luni, se va isca în mine nevoia de a o păstra într-o povestire), o femeie despre care, scriind iar acum, mă întreb la ce mi-ar mai folosi numele ei, dacă mi l-aș aminti ; aveam să stau pe acel țărm zile întregi, de dimineața pînă în asfințit, cu pîinea, roșiile și o cutie de brînză „Cedar", acoperite cu bluza, la adăpostul unei tufe de scaieți și cu sticla de apă îngropată în nisipul umed, sub bătaia valurilor. Aveam să mă despart de acel țărm într-un miez de noapte, ducîndu-mă direct la vapor. Avea să mi se pară acel vapor că se rupe, scîrțîind, dintr-o vrajă, de care a mai amintit, o vreme, raza farului urmărindu-l, nepăsătoare, monotonă, atingîndu-ne pe cei grămădiți pe covertă cu o sclipire care și ea a rămas, într-un tîrziu, lîngă hotarul reîntoarcerii.
Seara, ieșeam cu el la bufet. Luam o sticlă de vin, două de apă minerală și ne așezam la o masă, în „grădina de vară". Cînd nu mai găseam locuri, ne ascundeam după stiva de lăzi, lîngă nuc. Stăteam așa, cîteva ceasuri, pînă ne prindea somnul și zoream spre casă.
Nu știu dacă ne împrietenisem. Ne obișnuisem, însă, mult, unul cu altul. Cînd pleca la prînz, la masă, lăsîndu-mă pe plajă, abia așteptam să revină. Încercase, la început, să-mi aducă ceva mîncare. Nu l-am lăsat, cu toată indignarea lui că sînt atît de nechibzuit să stau doar cu roșii și brînză ziua întreagă. Văzînd că-l refuz cu încăpățînare, s-a oferit să-mi aducă măcar apă. Lua sticla, din care de altfel beam împreună, și o aducea plină, îngropînd-o în nisip.
Eu rămîneam să-i păzesc scîndurile. Trebuia să le întorc după ceas, cînd pe o față, cînd pe alta. Din cînd în cînd, le îngropam în nisip, lăsîndu-le așa cîte o jumătate de oră.
De fapt, scîndurile acelea ne-au apropiat, făcîndu-mă chiar, într-un anumit fel, să-l îndrăgesc. Spunea că sînt dintr-o esență anume de brad sau molid, nu prea am dat importanță celor ce-mi povestea la început, pe care vrea să le usuce într-un fel special, descoperit de el, după cercetări îndelungi. După ce le-ar fi uscat, avea de gînd să construiască, din ele, o casetă din acelea cu mecanism care, spre deosebire de toate altele, ar fi trebuit, cînd o deschizi, nu să cînte ci să pară că vorbește. Mai bine zis, să ai tu, cel care o deschizi, sentimentul că-ți asculți propriile gînduri, că-ți vorbești sau că îți vorbește cineva cu vocea ta din adînc, voce pe care, spunea Amilcar, nu ți-o poate reproduce nici o mașinărie din cele pe care le-a inventat omul. Citise despre o astfel de casetă, povestea el, încă înainte de război, într-o carte a unui neamț sau italian, nu-și mai amintea, care, pe la mijlocul veacului trecut, cumpărase una de la Sascut.
— M-am luat după descrierea lui, apoi am mai întrebat, am mai răscolit și prin alte cărți și, din ce-am adunat, am reușit să aflu cam cum era făcută. Nu-i nimic magic sau utopic. Trebuie doar să creezi o anumită rezonanță.
Îl credeam. Nu l-am întrebat la ce i-ar folosi o asemenea cutie. Mă gîndeam că, în fond, acolo, la cabana lui, era un fel de a-și omorî timpul.
Tot așa am aflat că face stupi, pe care-i vindea bine, fiind destul de solicitați.
— Doar că și cu stupii, visez să fac ceva, cum să-ți spun, ceva care să fie cu totul altfel. Poate că numai albina face mierea. Dar eu cred că și cum o face și unde o face înseamnă foarte mult.

Discutam despre stupi tot așa, într-o seară, stînd, pe două lăzi, în grădina de vară.
Atunci i-am povestit cum tatăl meu, de cînd mi-l amintesc, se gîndea cu mare bucurie la timpul cînd, ajuns pensionar, urma să se ocupe de stupărit. Adunase multe cărți despre albine, se abonase la cîteva reviste, era într-un fel un cunoscător destul de bun în ale stupăriei. Doar că nu avusese niciodată timp, nici chiar după ce ieșise la pensie. Cum-necum, amîna totul pentru primăvara următoare.
Pînă într-o după-amiază de ianuarie cînd, stînd lîngă capul patului său, la Colentina, tatăl meu mi-a spus, biruindu-și tremurul vorbelor :
— Vezi, cînd am intrat aici, am gîndit că dacă scap cu viață, după ce ies din spital, am să mă duc în fiecare duminică la biserică, așa cum n-am făcut toată viața.
A dat să rîdă, înveselit de acest gînd.
— Mi-a fost ciudă că am gîndit așa ceva. Dacă trebuie, într-adevăr, să mai fac ceva, atunci asta este, să-mi urmez dorul cu care am trăit. Să am stupii mei și să văd de ei. Și de-asta-mi pare rău că mă duc. Trebuia să fi făcut asta, am avut doar o viață întreagă la îndemînă.
A tăcut o vreme tatăl meu, apoi, cu ochii închiși, strîngîndu-mă de mînă, urmă :
— Așa am hotărît. Dacă scap de boala asta, la primăvară cumpăr sau împrumut cîțiva stupi de la unchiu-tău și mă duc cu ei și la flori de salcîm, și la floarea-soarelui, și la tei, și-n baltă. Măcar un an, apoi, fie ce-o fi.
Peste nici o lună, rezemînd de peretele casei noastre crucea pe care i-o cioplise tatălui meu, unchiul meu mă strîngea de braț, încercînd să mă facă să înțeleg cum a vrut, cîndva, să-l țină pe tatăl meu pe lîngă el, la stupi, și cum tatăl meu, copil fiind, n-a vrut și s-a dus în lume să învețe carte și cum tatăl meu s-a despărțit, pentru totdeauna, de-ai lui din sat.
— Ceea ce-i mai ciudat, i-am spus atunci lui Amilcar, e că și eu mă gîndesc cu o anume plăcere, un fel de plăcere nostalgică, la stupărit. Aș vrea și eu, cîndva, să am cîțiva stupi și să văd de ei. Probabil tot la pensie, căci pînă atunci, nu prea văd cum.
În acea seară m-am înțeles cu el să-mi facă cinci stupi.
— Numai să nu mă zorești. Vreau să ți-i fac așa cum îi gîndesc eu. Să nu-ți pară rău.
— Nu vă zoresc. Pînă atunci mai avem destul timp.
— Tu mai ai. Nici eu nu stau prea bine cu timpul.
Apoi am plecat. Am stat cu el mai toată noaptea pe țărm, trîntiți în nisipul călduț. Stelele clipoceau de-asupra, marea se zbătea la cîțiva pași de trupurile noastre, dinspre sat se auzea o ghitară, cîțiva băieți și fete încercau s-o urmeze în cîntec, raza farului trecea peste noi, orbitoare și totuși mîngîietoare, și el, într-un tîrziu, după ce contenisem de mult să ne mai vorbim, îmi spuse :
— Îmi va fi mai greu mîine, cînd voi veni spre plajă. Am să-ți simt lipsa.
N-a așteptat să-i răspund.
— Și ție, dar altfel, îți va fi dor de mine.
După mai bine de o jumătate de an, am primit prima scrisoare de la el. Îmi scria că se apucase serios de lucru. Desenase schițele stupilor, calculînd totul la milimetru, găsindu-le dimensiunile optime. „Va fi ceva epocal, în stare să revoluționeze apicultura", conchidea el. I-am răspuns cu un entuziasm pe care, în lunile următoare, nu mai puteam nici măcar să-l simulez. Tot ceea ce-mi povestea el, căutările lui înfrigurate, deveniseră pentru mine monotone și, citindu-i scrisorile, zîmbeam ca de ciudățeniile unui bătrîn cufundat, fără scăpare, în himera unor visuri care-l duc doar de pe o zi pe alta.
Pare ciudat, dar nici eu nu-mi explic cum de nu l-am căutat în toți acești ani. Așa cum nu-mi pot explica de ce nu m-am mai dus la Sfîntu Gheorghe, deși, în fiecare an, cînd se apropia concediul, mă bîntuia un „ce-ar fi dacă...", înlăturat cît mai repede din dorințele mele, iarăși fără să știu de ce și, mai ales, cum pierea acel gînd.
Într-o scrisoare, acum doi-trei ani, m-a anunțat că terminase caseta. Îi reușise de minune deși cei cărora le-o arătase, scria el cu mîhnire, nu prea se arătaseră încîntați. „Dacă vrei, vino să te convingi", mă invita, „ai să vezi că e cu totul și cu totul unică".
N-am dat curs invitației. Probabil că și scrisoarea mea, prin care îl felicitam pentru reușită, a fost destul de rece — sau poate nici nu l-am felicitat, nu-mi mai amintesc — doar că, după aceea, rîndurile primite de la el au început să fie tot mai seci, scrise în grabă, doar pentru a mă asigura că „treaba merge înainte, ai să fii stăpînul celor mai buni stupi din partea noastră de lume".
Eu, aproape că nu-i mai răspundeam. Îl felicitam de sărbători și, în august, de ziua „noastră". Nu știam nici măcar cînd începea pentru el un alt an de viață. El, la rîndul său, îmi trimitea acele lunare cărți poștale pe care, luîndu-le din cutia poștală, le priveam amuzat, grămădindu-le, apoi, într-un sertar al bibliotecii.
Miercuri, săptămîna trecută, am mai primit o carte poștală de la el.
Aș putea curma povestirea aici. Astăzi, 11 martie, cînd scriu, nu mai am nimic altceva de spus.
Doar că acum două săptămîni, aflîndu-mă la Predeal în interes de serviciu, avînd o duminică liberă la dispoziție și negăsind altceva mai bun de făcut, am acceptat invitația cîtorva tineri, pe care-i cunoscusem în tren și cu care, întîmplător, locuiam în aceeași vilă, de a-i însoți într-o excursie pe la cîteva cabane din apropiere.
Nu sînt învățat cu drumețiile pe munte, cu atît mai mult iarna. Am mers totuși destul de ușor în ritmul lor. La prima cabană am băut doar un ceai, am făcut cîteva poze, hotărîndu-ne să mîncăm la următoarea.
S-a întîmplat să fie chiar cabana lui. Am izbucnit în rîs, cînd am auzit unde urma să ajungem.
Fata cu care mersesem mai tot drumul m-a privit nedumerită.
— De ce rîzi ?
— Voi avea o întîlnire acolo.
— Logodnica ?
— Nu. Cineva pe care nu l-am văzut de cîțiva ani.
— V-ați dat întîlnire acolo ?
Ce să-i spun ? Puteam să mă întorc, dar teama de a umbla singur, fie și pe un drum bătut de atîția excursioniști duminicali, m-a făcut să rămîn lîngă ei. În fond, îmi spuneam, odată și odată tot trebuia să ne reîntîlnim. Doar că mă simțeam nepregătit să-l văd așa, dintr-o dată. Nu mă socoteam vinovat pentru înstrăinarea față de el. Nu ne lega decît amintirea cîtorva zile la mare. Și gîndul meu, întreținut de cărțile lui poștale, că voi avea cîndva stupii mei, unici, minunați, pentru care el ostenea, gîndindu-se la mine.
Îmi era ciudă că se potriviseră astfel lucrurile, luîndu-mă pe nepregătite.
La cabana lui ne-a întîmpinat un cîine, lătrînd furios, pînă a ieșit o femeie și l-a liniștit. Cîinele s-a ghemuit, schelălăind lîngă o stivă de lemne.
În sala de mese mai erau doi ofițeri de vînători și, într-un colț, o pereche de bătrîni, echipați ca într-o reclamă de turism alpin.
Ne-am așezat la mese, eu așteptînd din clipă în clipă să apară el pe ușa dinspre bucătărie. N-a apărut tot timpul cît am mîncat. Tovarășii mei de drumeție au desfundat cîteva sticle de vin și, încălziți, au început să cînte. Le-am ținut, o vreme, isonul, apoi am ieșit afară. Vroiam să-l caut, totuși, dacă tot ajunsesem pînă la cabana lui.
Am zărit-o pe femeia care ne primise și care ne dăduse mîncarea. Despica lemne. M-am apropiat de ea. Cîinele s-a sculat, a mîrîit, apoi a intrat în cabană.
— Nu vă supărați, tovarășul Amilcar pe unde este ?
Femeia s-a întors spre mine, privindu-mă nedumerită.
— Tovarășul Amilcar Șerbănescu. Cabanierul.
— Ce-aveți cu el ?
— Vroiam să-l văd. Să-l salut.
— Îl cunoașteți ?
— L-am cunoscut acum cîțiva ani.
— E acolo, a întins ea mîna spre cabană.
— Înăuntru ? Nu l-am văzut.
— Acolo, în crîng, sub cruce.
Am privit în prelungirea mîinii ei, dincolo de cabană. Un pîlc de brazi, în mijlocul cărora zăream parcă o cruce.
— A murit ?
— Nu știați ?
— Nu... nu știu. Credeam...
— A trecut anul de cînd s-a dus. Am rămas eu să-i țin locul, cît oi mai putea, a oftat femeia.
— Vorbisem de niște stupi...
— Ce stupi ?
— Spunea că face stupi... Și o casetă...
A izbucnit în rîs, înfigînd înveselită toporul într-o buturugă.
— Era cam trăznit de felul lui. Zicea de cutia aia că vorbește. I-am băgat-o în sicriu. Să-i vorbească acolo. Rîzînd, i se desfăcuse basmaua. Și-o înnoda hohotind.
— Mi-a mai spus, să trimit la lună, și niște cărți poștale, scrise de mîna lui pe cînd se prăpădea. Le trimit la dracu-n praznic, ce să fac, dacă așa mi-a spus. Să nu mă chinuie-n somn.
M-am retras, privindu-i mîinile, cum ea își strîngea basmaua.
— M-a lăsat singură în pustietatea asta...
N-am mai ascultat-o. M-am îndreptat spre cabană. Am dat să intru, apoi m-am răzgîndit și am pornit spre brazi. Afundîndu-mă în zăpada pufoasă, am făcut cîțiva pași, apoi iar m-am răzgîndit. Obosit, sfîșiat de obosit, m-am întors și m-am așezat pe o bancă crescută, dintr-odată, lîngă o ușă închisă.
Cînd a venit fata aceea și s-a așezat lîngă mine, tocmai urcam coasta unui luminiș, printre stupi albaștri, răspîndiți peste tot, cu albine zumzăind în jurul meu, împleticindu-mi pașii în iarba deasă.
— Ne-ai uitat de tot. Tot mai aștepți ?
— Ce să aștept ?
— Spuneai de-o întîlnire.
Am întors capul spre ea. Zîmbea.
— Ești supărat că n-a venit ?
Mi-a mîngîiat obrajii.
— Ai înghețat. Îți plîng ochii de atîta ger.
I-am luat mîna, lipindu-mi-o strîns de pleoape. Era fierbinte. Fierbinte ca nisipul unui țărm de demult.

Poeme de

cezar baltag

Zodie

Roata ursitorilor
sus în leagăn
amețeala stelelor

Duhul ? Da. O promisiune.

Cine urcă simte întîi o răcoare
și răcoarea se face arșiță și arșița
ger și gerul vară și vara foc
și focul apă
apa e vie să-l poți întineri pe oricine
apa e moartă să-l poți
îmbătrîni

De vînt nebătută
de soare nevăzută

Pe deal

Fîlfîire de aripă stingă
a cocorilor. Luna aieve-i
șarpelui negru de lîngă
umărul tînăr al Evei

Urcă fluxul. Trupul înoată
în palizi compuși de arseniu.
Carnea mea, cum vei ajunge
pe celălalt mal de mileniu !

Ci crește de-alaltăieri seară
departe, pe-un deal auster
din vertebre și tibii o scară
nesfîrșită, ce urcă la cer

Trec zidari pe cereștile schele
și îngeri cu fața amară
parcă suie pe oasele mele
și pe oasele mele coboară

Poate-n turn e închisă vecia
și-ngroparea luminii în trup e
ritualul legînd temelia
bolții mele să nu se mai surpe.

La-ntîlnire de lumi paralele
pe dealul cu zodii tîrzii
e un du-te vino de stele
ca-naintea unei epifanii

De te narratur

Crește-n cer distanța. Ziua e tîrzie.
Și tot mai departe-i pragul următor.
Ca să-nchei această grea călătorie
nu ajunge pasul. Trebuie să zbor.

Ca-mărgele boabe trupul meu înșiră-n
aerul arenei torță după torță.
Toate tac de-odată. Ultima moiră
aprig își ascunde fața într-o torță.

Trec ca o fregată peste apa grele
și-ntrerup balansu-n voltă și cutez :
înger de pe celălalt mal al vieții mele
cu brațele tale mă încredințez

Dacă-n salt, la mijloc, sfinxul sare-n față
gata să rostească ultimul secret,
Inimă, treci pragul aspru și din ceață
Lumea se ivește iar, ca un magnet

Ca din arc mă zboară-înalt la stele glia
să n-aud cum latră ai Hecatei cîini.
Împietrește-n vîrful bolților vecia
pînă să mă prindă daimonul de mîini.

Crește-n cer distanța. Ziua e tîrzie.
Și tot mai departe-i pragul următor.
Ca să-nchei această grea călătorie
nu ajunge pasul. Trebuie să zbor.

În altă poveste

Ursitoarea doua
mi-a încremenit
basmul care încă
nu s-a isprăvit

Cum dam să trec rîul
rîul a-înghețat
de pe mal cu friul
cînd a scuturat

Basmul nostru nu e
astăzi foarte blînd,
pe mine mă prinde
gheața înotînd

Pentru descleștarea
din temutul ceas
ursitoarea treia
ea mi-a mai rămas

Singura să-mi deie
o spadă de jar
să lovesc în sloiuri
și să curgă iar

Ocolire nu e :
la noi pînă mori
răscrucile toate
sunt cu ursitori

Dans de berze negre
iată, mă-ncunună.
Timpu-i prins în gheață.
Rostește-mă, zînă !

În altă poveste
altă stea mă cere.
Curge Rîul. Restul
este înviere.

Zbor de pescăruși

Ca suveicile peste genună
țesem timpul triumfător
parcă murim într-o spumă,
parcă ne naștem în zbor.

Țesem de aur risipă
în aer și cer în talaz,
suntem picajul în clipă,
săgeți în perpetuul azi.

Deschidem a zilei pleoapă
vara, pe corăbier,
visăm și plîngem în apă,
iubim și rîdem în cer

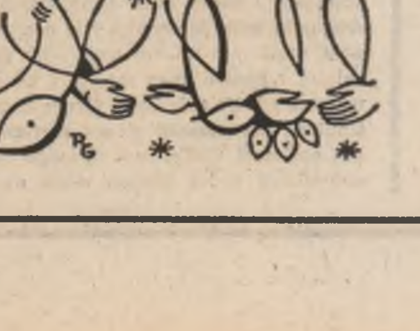

Scurt, ca o ploaie de zaruri
marea cu noi s-a umplut ;
parcă țîșnit-am din valuri,
parcă din nori ne-am cernut

Unde se-ntorc și coboară
toate-ale noastre-întrupări ?
Mare, răspunsul tău zboară
dincolo de întrebări

„Fasten Your Belts"

linia vieții între cer
și pămînt
se subțiază
se șterge

Ziua se sfîrșește
noaptea încă
nu vine

Geea

Poemul se dedică lui Mircea Eliade

În chiasm de grotă-n mătricea minunii
doarme-adînc zeița visînd basmul lumii,
inima ei bate rar sub sinul sferic,
stele și spirale vin din întuneric,
oameni rîuri frasini demoni și idei
stativele sacre țes în visul ei
suveica vremii bate fiecare ceas,
pînza crește-n spate
se înșiruie pe spas
galaxii de păsări alve împrejurul grotei
zboară
zîna doarme și visează o poveste inelară

Dar de la o vreme corbii au adus iarna
cerească
și nu știm dacă zeița n-a-nceput să se
trezească.
Cum tresare-un braț în somnu-i brusc
sporește umbra-n crini,
nevăzut, Copacul Lumii se retrage-n
rădăcini.

Desene de Raluca Grigorcea

S-a iscat un ger în lucruri
a pornit un vînt prin forme
au mișcat parcă pe perna lumii pletele-i
enorme...
Stelele se string ca turma-n panică lîngă
genune
basmul alb să nu se surpe
noaptea să nu intre-n lume

Pîlpîie în vînt povestea,
visul se incenușează
Oh, dacă trezim zeița, nimeni nu ne mai
visează.

Oedip

Înalt și uscat cu spatele drept
cu cîrja în față
Vesmîntul mi-l prind cu mîna la piept
ies ca din ceață
Vin de departe de foarte demult
de la capătul lumii
Sunt toamnele putrezi de cînd tot ascult
murmurul humii
Vulcanii stinși ai ochilor văd
un țărm de departe
Dar un lung și fără de capete pod
de el mă desparte
Pe bîrnele lui tot trec și iar trec
și nu mă mai mîntui
Căci drumu-n pustiul aprig și sec
cît tot pămîntu-i
Desculț merg prin praful de care se tem
muritorii și zeii
La pașii mei rari se apleacă și gem
plopii și teii
Din vale în vale, din sat în alt sat
sub soare sub lună
O fiică, numele ei l-am uitat,
mă poartă de mînă

Dar iată aici împrejur aud pași
și foșnet de parce
E clipa copila mea să mă lași
de-acum te întoarce
La capătul orb al potecii de jar
aud o grădină
În ea voi să intru, să fiu tînăr iar
în cerc de lumină

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A „PROZEI SCURTE" ROMÂNEȘTI

MIHAIL SADOVEANU

XIX

De data aceasta, deci, comisul Ioniță cedează în favoarea călărețului acum sosit la Hanu Ancuței. Recunoscind în drumeț pe prietenul său Neculai Isac, căpitan de mazili, comisul se arată peste fire de curios să afle noutăți despre acesta ; încît, pur și simplu, „uită" de arzătoarea-i dorință de a-și dovedi însușirea de cel mai bun povestitor. Curiozitatea este cu atît mai mare cu cît, dată fiind strania schimbare petrecută de cînd cei doi nu s-au mai văzut, înfățișarea căpitanului de mazili (și-a pierdut un ochi) incită la maximum. La rîndul ei, Ancuța anticipează și ea asupra grozăviilor prin care a trecut căpitanul de mazili, bizuindu-se, firește, pe cele auzite de la mama ei, Ancuța cea de altădată : („— Spunea maică-mea, urmă Ancuța că a avut mare val și erau să-l omoare niște țigani aici, la vad la Tupilați. Era o poveste înfricoșată, de care nu-mi mai aduc aminte") ; ceea ce, și acum, asigură povestirii aura amintirii mitizante. Însă, ideea **de întîmplare minunată**, în **Fîntîna dintre plopi**, comportă o accepție aparte, sensibil diferită de ceea ce s-a văzut că reprezintă în **Balaurul** și în **Orb sărac**. Sustrăgîndu-se procesului de supradimensionare fabulos-magică, de data aceasta, realul acceptă filtrul stărilor de adîncă și indefinisabilă emoție erotizantă prin care trece eroul. Copleșit de ceea ce se întîmplă cu el pe neașteptate, acesta apare „vrăjit" de toate, văzînd și simțind ca atare realul. Întreg șirul de momente cînd Neculai Isac întîlnește pe tînăra țigancă Marga stau sub semnul alarmei substituirii a judecății lucide de către afectivitatea turmentată. Este resortul care subminează logica realului într-o bună măsură ; încît eroul pare incapabil a mai răspunde de sine, de faptele sale. Fondul realist al percepției disociative, odată cu acela de natură strict faptică, pare supus unui straniu proces de dezagregare, pierzînd tot mai mult din consistența lui firească. Totul dă impresia unei realități visate de erou, aflat (totuși !) în stare de trezie. Eminescianismul originar al viziunii se eliberează complet de artificiul spectaculozității romantice. Prozatorul evită în chipul cel mai natural a trasa linia despărțitoare dintre real și imaginar, prin recurs la „povestea de vis" sieși suficientă. De aceea, oricînd posibil, fenomenul de sublimare fantastică, pînă la urmă, nu se produce. Ne aflăm, s-ar putea spune, între cele două moduri de existență afectiv-spirituală. Este teritoriul pe care poeticul acaparează realul, relevîndu-i amețitoarele resurse inefabil-existențiale. Într-o asemenea imprejurare, e lesne de înțeles că funcțiile discret catalizatoare ale magicului — resortul principal a cărui declanșare conduce la proiectarea realului obiectiv în realitatea fantastică — nu pot fi nicidecum neglijate. În chipuri diferite, întîlnirile căpitanului de mazili cu Marga stau sub semnul magicului chemat să tulbure chiar și logica sui-generis a vrăjii erotice. Cînd se arată întîia oară, tînăra țigancă îl amețește pe falnicul bărbat mai ales prin privirile ei de vietate instinctiv acaparatoare :

„Ea-și scutură capul gol, și-și sticlea dinții. Aproape de mine se opri și **mă privi nimirit**, parcă vedea o sălbăticiune rară.

— Fă-napoi, fa Margo ? strigă iar țiganul cel bătrîn. Lasă pe boier în pace !

Ea făcu iar semn de împotrivire din cap și începu a rîde.

Era o fetișcană de optsprezece ani. Îi văzusem în apă trupul curat și frumos rotunjit. Sta aproape de mine, numai în cămașă și-n fusta roșă. Obrazul îi era copilăresc ; dar nasul arcuit, cu nări late, și **ochii îți mă tulburară deodată**. Am simțit în mine ceva barbarie, parc-aș fi înghițit o băutură tare.

Hasanache o ajungea cu brațul ridicat. Ea feri în lături, mă ocoli în fugă și trecu spre baltă. La malul apei se opri și începu iar **să mă privească**" (s.n.).

Procesul de contaminare **magică**, evident, se intensifică. Eroul se scufundă vertiginos în starea de vrajă amețitoare ce-l cuprinde, iar mediul inconjurător îi vine în întîmpinare supunîndu-se aceluiași regim, adică sublimărilor magice („Eram nemulțumit. Calul mergea domol prin țărînă moale și eu mă gîndeam la fel de fel de lucruri, în care amestecam pe țîgăncușa cu fusta roșă. Cotii după colnic ; și dintr-odată mi se înfățișă, într-o văluga verde, o fîntînită cu colac de piatră, între patru plopi. Era un loc tainic și singuratic. Apa neclintită, aproape de ghizdele, avea ceva viu : mișcarea mărunță și necontenită a frunzișurilor"). Motivul **taimei**, în accepția lui atît de particular sadoveniană, se constituie în element bun conducător de spirit magico-poetic. Propunînd, în primă instanță, sugestii de decor propriu romanței sentimental-elegiace, pe nesimțite, „fîntîna dintre plopi", își amplifică reverberațiile poetice de așa manieră încît substratul metaforei inițial figurate se metamorfozează în spațiu al ambiguităților revelatoare. E un spațiu pe al cărui cuprins impulsul afectiv răspunde cu primejdioasă voluptate, „comenzilor" venite din partea eului magic, care „operează" **altfel**, impune un **alt** comportament, un **alt mod** de a percepe realul („Calul înclină capul și rupse o gură de iarbă. Îl strunii și-i dădu pinteni. După o vreme, începui a vedea hanul. Atunci mai privii de cea din urmă oară îndărăt. În vîrful plopilor, la fîntîna singuratică, lucea asfințitul. Iar în umbra de dedesubt sta Marga, cu mîna streașină la ochi. Mi s-a părut ? **A fost o arătare ? Am zărit-o numai o clipă, cît a ținut sfîrșitul lucirea soarelui de deasupra**" (s.n). Drept urmare, „fîntîna dintre plopi" devine loc privilegiat al acțiunii ; este menită să mijlocească întîlnirea dintre căpitanul de mazili și Marga. Pentru cei doi eroi faptul pare de la sine înțeles. Ieșind în calea bărbatului și ademenindu-l, Marga acceptă propunerea acestuia de a se întîlni în taină tocmai la „fîntîna dintre plopi" („— Unde, șopti ea rîzînd cu toată fața. La fîntîna dintre plopi ?") ; după cum și pentru Neculai Isac e în afara oricăror dubii că lucrurile trebuie să se petreacă astfel. Regimul nocturn al tainei ce învăluie întîlnirea celor doi la „fîntîna dintre plopi" conferă maximum de tensiune magic-poetică scurtului episod în cauză :

„Ș-am pus pe roib în pas cînd am simțit că m-apropii de fîntîna cu patru plopi. Îmi bătea inima și mă temeam **să nu găsesc** locul mort. O lună stîrbă și roșcată se ridica din pămînt ca peste o pustie. Deodată, cînd simții freamătul plopilor. Lupei mirii ușor. Atunci descălecai. Poruncii cu glas scăzut : «Fii cuminte, Lupei !». Și mă oprii. Am avut o tresărire năprasnică în toată ființa. Marga era lîngă mine. În lucirea ștearsă a lunii, sta puțin întoarsă, cu fruntea grămădită în cotul mîinii stîngi. Cînd am atins-o și-a lăsat brațele în jos și mi-a făcut față. O auzii rîzînd încet. Purta pe ea, toate podoabele : le simțeam pipăind-o. N-avea duh de tutun și capu-i mirosea a flori".

Ce se întîmplă pe parcursul următorului moment al povestirii (năprasnica încleștare a căpitanului de mazili cu ucigașa ceată a țiganilor) nu intră în zona de interes a investigațiilor noastre critice. De altminteri, este semnificativ să semnalăm faptul că în final ascultătorii din jurul focului se arată impresionați îndeosebi de povestea de dragoste luată în sine. Mai mult chiar, autorul însuși (a cărui prezență ca personaj aflat în compania celorlalți convivi abia se resimte din cînd în cînd pe parcursul întregii cărți) iese din proverbiala sa tăcere, mînat de dorința de a ști ce s-a întîmplat între timp cu „fîntîna dintre plopi".

„Am îndrăznit și eu să ridic glasul într-un tîrziu, ș-am întrebat :

— Mai este în ființă fîntîna cu cei patru plopi ?

— Nu mai este... a răspuns încet moș Leonte, cetitorul în zodii. S-a dărîmat ca toate ale lumii...".

E semn că vraja magic-poetică de care a fost cotropit căpitanul de mazili cu mulți ani în urmă i-a contaminat pe toți, inclusiv pe povestitor.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Laurențiu Fulga și Nicolae Crișan după o discuție despre romanul actual

Opinia unui prozator : Dinu Săraru

Poezia și critica tinerilor : Rodian Drăgoi, Adrian Dinu Rochieru și C. Sorescu

Toamna în labirint

Pînă cînd, iată că într-o zi de toamnă ai trecut pragul casei și ai trîntit ușa după tine (dar oare tu ai făcut-o ? nu a fost vîntul ? și de ce se scutură frunzele ?) ca pe o lespede funerară, ca pe un scut care te apără de soarele negru al melancoliei (ce poate fi soarele Doamne / decît pierderea mea viață / ea pe aici mai intrînd / ea o tristă amintire / umbră rătăcită azuge / printre umbre / o pulbere de aur / mă contemplă / numai greierui / în tăcerea universală / mai poate vorbi / despre monotonia unui destin : adică, încercînd să reînviu un principiu al armoniei într-o orchestră disonantă, o **kataxagathia** pe ruinele primăverii, florilor uzise de fructele purtătoare de sensul finitudinii — nu spunea secretul Spinoza că **omnis determinatio est negatio** ? — azuri că le pot spune scurt, la urechea : **amor fati** ! și, după o clipă de stupoare, vin liniștea, amurgul, împăcarea, vorbele de smirnă și tămîie ale lui Seneca : destinul îl conduce pe cel ce ascultă și îl tîrăște pe cel ce se împotrivește).

Așadar, într-o zi de toamnă ai intrat în casa ta de cuvinte și vîntul (destinul care s-a împlinit ? care a sfîrșit prin a se cunoaște pe sine ? prin masca intermediară a forfotului Minos ?) a trîntit ușa închizîndu-te în labirintul cărții, în esență, nu îl datorezi nimic și, nici el tie ; această construcție atît de primejdioasă pentru tine (deși tu ai înălțat-o) îl este destinată Minotaurului, această fiară monstruoasă îl poarte scopul și semnificația. Dar Minotaurul ca supremă-text al labirintului unui text, al limbajului structurat în perspectiva unei ordini creatoare de haos, este simbolul distrugîtor al morții, golul care așteaptă, urlă mereu și se umple de un nou (nou) sens imposibil de găsit în afara lui : însuși : structura conștientă (conștientizată) a limbajului care-și ține în captivitate golul dintre cuvinte, inconștientul lor, este labirintul cu prizonierul său, Minotaurul. (Dar spunem că într-o zi de toamnă, cînd bătea vîntul și frunzele se scuturau te-ai retras în temnița ? templul ? tău de cuvinte — în realitate, ai fost **impins** de mîna nevăzută a lui Minos, tu, arhitect și constructor al acestei case armonice fără nici o legătură inițială cu destinul tău. Dedal : labirintul era doar pentru Minotaur astfel că tu, care, esențial, nu faceai parte din proiectul și statutul său ontologic, ai făcut bine și îi-ai luat tălpășița — mai corect zis, zborul cu aripile de ceară fii-fii ! peste marea cea albastră, așa cum i se cuvine oricărui autor respectabil după ce-și termină opera și după ce acest text, prin ceea ce are el inefabil, deci inconștient, nestructurat în formele rigide ale enunțurilor entropice, face deliciul și tercerea generațiilor de cititori, victime ale unui blestem preferat de zeii ludici, pe adresa exactă a atenienilor vine într-o bună dimineață un Theseu (un critic) și omoară Minotaurul, dă nume celor nenumite, face ca inconștientul să devină conștient de sine, astfel că scopul oricărui text (artistic, nu-i așa ? toate indoielile și ipotezele și iluziile te privesc doar pe tine ca **homo aestheticus**) este subtextul său, după cum al labirintului este Minotaurul.

Îndemnul (sau porunca, totuna-i !) lui Nietzsche pe care l-am amintit (iubește-ți destinul !) se poate (și mă tem că trebuie) interpreta ca un apel entuziast, strigăt de pe vulcanul Etna, la cunoașterea, la înțelegerea unității și armoniei contrariilor — arta de a scrie nu este numai arta de a iubi, dar și aceea de a muri, moarte ca dăruire, instrăinare totală a ființei în altceva, în alcineva ; **ars scribendi** îți apare, așadar, ca o treaptă, ca o tranziție și ca un mesager (poate fi și Hermes Trismegistul căruia trebuie să-i inventezi o hermeneutică pe măsura drumurilor eliberate de povara păcatului originar : am găsit urmele / unor poeți vestiți / toate duceau / spre gura infernului / da îmi spuneam / acolo duce cunoașterea / am ajuns singur la gura infernului / și n-am găsit nici un poet vestit / o mi-am spus / au plecat la gura raiului / pentru gura raiului / nu am găsit nici o urmă) între cele două forme extatice ale destinului : **ars amandi** și **ars moriendi**, două fețe ale aceleiași opere, mai aproape de frumusețea convulsivă a lui Breton decît de netulburatul ghețar parnasian. Labirintul limbajului ca infinitate de interpretări, posibilități, opțiuni sortite eșecului în finalitatea ler imediată, dar care se valorizează la nivelul totalității semnificative — semnificație preexistentă în natura Minotaurului ca simbol al absenței, al transcenderii textului și al tensiunii către o alteritate presupusă ca absolută, poate fi pusă în legătură și cu corectările noi în fizică (de pildă, cu relația de nedeterminare a lui Heisenberg) dar și cu aplicațiile semiotice ale economiei politice — cum ar fi concepția despre productivitatea discursului a grupului de la **Tel-Quel**. Autorul, Dedal, părăsindu-și opera, construcția, a rămas Minotaurul să dea sens labirintului, golului să echilibreze plinul, absenței să dueă pe umeri prezența neantului, să legitimeze existența pînă cînd, într-adevăr, crește poftа de scris și scade poftа de viață ; dar dacă îți iei inima în dinți și cobori în groapa leilor, nu te duci cu o ramură de măslin în mînă, ci cu biciul (dealtfel, atunci Nietzsche era și mai mare misogin cînd zice : obiectul pulitiv i s-ar potrivi și lui Euridice ?). Descrierea drumului prin labirintul limbajului — **ego via sum** — va ține astfel loc pentru ceea ce se află la capătul lui, pentru scopul călătoriei, justificînd punerea în paranteză, suspendarea discursului cauzal — epoché — abținerea de la integrarea fenomenului concret între prejudecăți a căror existență nu se consumă decît în planul iluziei. Inconștientul limbajului producător de sens, structură semnificativă într-o dialectică a plinului și golului în care celor trei stadii ale lui Kierkegaard li s-ar potrivi o linie ascendentă corespunzătoare lui **homo ludens**, **homo sapiens** și **homo moriens** (ultimul fiind și cel mai reprezentativ pentru scandalul metafizic al ipotezei unui Dumnezeu de o cruzime absurdă) fac din hieroglifa unei vieți aleatorii, supuse contingentului (**hic sunt leones**) o totalitate vie, orientată către un scop imanent principiului armoniei — o **kalokagathia** pe ruinele disonante ale acestei zile de bucurie, extaz și beatitudine : carpe diem carpe diem frunze și aripi de păsări / cad în neștire pe sinul mușcat al toamnei / și un copil aproape conștient / va suge întîia melancolie cu ochii la cer... .

Dan Laurențiu

Triumful talentului

Urmare din pag. 1

reprezentativității, ale literaturii înțelese ca simplu document sociologic. Astfel, printre aprecierile deosebite de care se bucură **Bietul Ioanide** se numără și capacitatea de a exprima într-un tip esența de clasă : **„Ca și Smarandache, Gaittany, dar spre deosebire de Sufletel și ceilalți, Pomponescu are originea socială certă și toată comportarea lui poartă pecetea clasei. Din el, romancierul a făcut un reprezentant al aristocrației conservatoare, sensibil la evocări paseiste, teoretician ostil prefacerilor, tradiționalist încăpățînat, cu fumuri reacționare intelectualizate cînd e vorba de interesul colectiv, dar maleabil, servil și gata de orice compromis, cînd îi este în joc interesul și vanitatea lui. Valoarea tipologică a personagiului constă, între altele, în tratarea pe plan individual a trăsăturilor de clasă, topirea lor într-un portret unic, lesne de a fi distins".** (G. Mărgărit, Cronică literară în **Iașul nou**, nr. 1, 1954). În diferite tonuri, observațiile critice vizează confruntarea lumii din roman cu cea propusă de științele sociale. Astfel, galeria intelectualilor e confruntată cu imaginea abstractă a categoriei intelectualilor din anii 1939—1940. De aici reproșul că romanul n-a adus în paginile sale și intelectuali pozitivi, demni de acest nume : **„Gîndindu-mă la anii în care se petrece acțiunea în** Bietul Ioanide **cred că imaginea generală pe care o dă cartea e limitată, unilaterală. Academicianul George Călinescu prezintă numai tipuri negative, numai o intelectualitate decăzută, coaptă pentru fascizare, și care îmbrățișează fascismul.**

Este oare tipic pentru realitățile din țara noastră în anii 1939—1940 să redai numai această categorie de intelectuali ?" (Ion Mitran, **Unele probleme ale romanului «Bietul Ioanide»**, **Scînteia tineretului** din 20 martie 1954). Cu exigența literaturii document sociologic e confruntată în **Contemporanul** și imaginea de ansamblu a momentului istoric respectiv : **„Pe de altă parte, chiar dacă admitem că lumea lui Sufletel și Hagienuș se voia impermeabilă, că nu pătrundea acolo direct nimica despre realitățile importante externe — statul socialist în construcție — ori interne — existența unui partid revoluționar al proletariatului — totuși surprinde că asemenea date fundamentale ale realității nu se iveau măcar indirect prin ura față de comunism, ură care a constituit un factor activ în orientarea spre fascism a atîtor intelectuali burghezi, mai înainte sgomotoși democrați".** Practic, toate comentariile fac observații în ce privește tipicitatea Mișcării legionare. Tonul, în schimb, diferă. În comentariul **Verei Călin**, observația e avansată cu prudență: **„Această neglijare a fundalului istoric se resimte mai cu seamă în înfățișarea «mișcării» din care G. Călinescu a prins cu pană de artist unele aspecte dar din care a omis altele, esențiale pentru înțelegerea realității fascismului".** În schimb, în cel semnat de **N. Doreanu**, în **Viața românească** nr. 2, februarie 1955, nu mai e nici o reținere în acuzarea directă : **„Ceea ce însă numește autorul «Mișcare», adică sălbăticia și trădarea de patrie a legionarilor, nu numai că nu este înfățișată real, prin ce a avut ea tipic, dar este și înfrumusețată, idealizată".** Cu o schemă abstractă, exprimînd esența intelectualului progresist, este confruntat personajul principal, bietul Ioanide. Dacă în **„Scrisoarea deschisă către bietul Ioanide"**, N. Doreanu pusese la îndoială tipicitatea eroului cu o anumită reținere, în **Despre romanul «Bietul Ioanide»**, o afirmă tranșant, fără ezitări : **„Acest biet Ioanide, filozoful ușuratic al tembelismului, artistul clar al formei pentru formă, infumurat, zeflemist și absurd, să reprezinte oare idealul umanității, opuse vieții respingătoare a Pomponeștilor și unor Gavrilcea ? Aceasta să fie oare adevărul vieții ? Iar autorul, în loc să se indigneze cu noi laolaltă de asemenea megalomanie, să încerce dimpotrivă a ni-l structura ca ideal estetic ? Ce este frumos în Ioanide ? Pasivitatea lui în fața fascismului, sub deviza : așa e filozofia ? Grandoarea lui comică ? Sau poate faptul că el confundă livreaua de lacheu cu toga antică de patrician ?"** Alte comentarii intră în polemică directă cu însăși concepția arhitecturală a lui Ioanide, văzută ca netipică : **„Proiectul său de cetate ideală cu mari foruri și statui colosale, cu blocuri imense de marmură sculptată, trebuie privit mai ales ca o revoltă împotriva mercantilismului la modă și mai puțin ca un mod conștient de organizare arhitecturală a realităților unui mare oraș modern. Cititorul, care face cunoștință cu ideile lui Ioanide asupra arhitecturii și a menirii acesteia este departe de a subscrie la ele din toată inima. Îndepărtarea naturii din oraș, plănuirea unor monumente austere, aproape hieratice, sînt foarte departe de sensibilitatea noastră. Concepțiile estetice ale lui Ioanide țin mai mult de domeniul frondei, iar partea lor de valoare stă mai cu seamă în negarea realității înconjurătoare".** (S. Levin, „Un roman despre intelectuali", **Scrisul bănățean**, nr. 2, iunie 1954).

Mai concretă, **Scrisoarea deschisă către bietul Ioanide** critică puternic un anume aspect al acestei cetăți ideale : **„Proiectul său urbanistic pentru calea Victoriei te izbește prin înfățișarea rece, nepăsătoare, pustie de simțuri, de idei, de viață. Arhitectura lui Ioanide nu este o cucerire asupra naturii. Proiectul său mult lăudat pare un cavou care închide un trecut zadarnic rechemat la viață".**

12.

Cum o exigență definitorie a literaturii din perioada 1947—1953 e accesibilitatea identificată cu vulgarizarea, **Bietul Ioanide** pare să depășească limitele deschiderii în ceea ce privește forma și limbajul. Pentru comentariul din **Scrisul bănățean**, forma romanului produce mari dificultăți cititorului : **„În nararea lor** (a faptelor n.n.) **autorul însă nu folosește de cele mai multe ori procedee adecvate și ochiul ca și mintea cititorului sînt adeseori supuse la grele încercări. Salturile bruște în povestire, părăsirea personajelor pentru o bună bucată de vreme, divagațiile paradoxale, structura stufoasă, de burete, a cărții, nu ajută pe cititor să-și formeze o idee clară despre subiectul tratat".** Alte comentarii, cum ar fi, de exemplu, **Unele probleme ale romanului „Bietul Ioanide"**, cred că limbajul cărții provoacă cititorului imense dificultăți : **„În carte abundă fără teamă cuvinte livrești cu circulație restrînsă, cele mai multe de import, care nu sînt de natură să transmită în chip riguros și reliefat ideile și sentimentele autorului. Îmbogățirea limbii literare cred că se poate realiza pe baza limbii vii a poporului și nu introducîndu-se arbitrar nenumărate cuvinte străine care nu sînt în firea vorbirii noastre și care sună fals, strident : anxietate, mefiență, mansuetudine, intruvabil, maleficiu, reluctant oneros, felonic, observios, paroxistic etc.".**

Caz tipic de depășire a limitelor deschiderii, e normal ca **Bietul Ioanide** să facă și obiectul unei severe puneri la punct. Tranșînd în dezbaterea contradictorie din jurul romanului, adunînd observațiile critice anterioare, articolul lui **N. Doreanu «Despre romanul bietului Ioanide»**, pune totul sub semnul politicului. Nerespectarea tipicității apare ca o gravă denaturare politică a adevărului : **„În concluzie, romanul scriitorului G. Călinescu nu poate fi considerat o lucrare realistă ; romanul nu dovedește nici cel puțin respect pentru realitate ; el denaturează adevărul".** Considerat în alte comentarii ca dificil, complicat pentru oamenii muncii, limba romanului e acuzată aici de degradarea limbii poporului : **„Concepției false asupra vieții, din romanul «Bietul Ioanide», îi corespunde o falsă limbă literară. Ideilor fanteziste, faptelor mărunte sau senzaționale din roman, atmosferei sale îmbîcsite, îi corespunde o limbă literară degradată. Așa cum fondului de idei și fapte joase ale romanului, autorul i-a alăturat senzaționalul — ca un condiment — pentru a-i schimba gustul, tot așa limbii mărunte a romanului i s-au adăugat acele cuvinte străine de limba noastră, senzaționale, de umplutură, care nu pot totuși ascunde sub pedeapsa lor conținutul fals al romanului.**

O asemenea limbă pestriță, împănată — și după cum se știe, uneori, ridicolă — corespunzătoare conținutului gol de idei și simțăminte omenești înalte — dezvăluie o latură interesantă a conștiinței autorului și anume aceea că arta nu se adresează celor mulți, ci numai «aleșilor», limba «literară» a romanului fiind o limbă a «stăpînilor» artei, nu a celor «de jos».

Limba romanului «Bietul Ioanide» nu numai că nu dezvoltă sau cel puțin nu păstrează frumoasa limbă literară cucerită de poporul nostru, prin marii săi creatori de literatură, dar o schilodește, o degradează".

13.

Ca și **Descult**, **Bietul Ioanide** e un roman cu dublă existență : una pentru perioada 1947—1953, alta pentru timpul de azi. Ca urmare, pentru perioada 1947—1953 el este o excepțională satiră a societății românești interbelice, înscriindu-se printre capodoperele realismului critic din literatura noastră. Ceea ce caracterizează fundamental intelectualitatea din roman este sterilitatea : **„Toți păreau a se regăsi în această condiție fatală care-i obliga să nu producă ceea ce așteptau de la el. Ioanide se agasa cînd auzea astfel de teorii și numai mestecatul îl împiedica să protesteze. Sufletel citea pe Homer în grecește, hilarul Hagienuș descifra cuneiformele, Pomponescu nu era deloc un om fără pricepere în specialitate (beton armat), Dan Bogdan era un profesor cu reputație. Toți într-un fel sau altul găsiseră în viață mari înlesniri materiale. Ce-i împiedica de la creația la care simțeau că sînt obligați ?"** (G. Călinescu, „Bietul Ioanide", E.S.P.L.A., București 1953, pag. 103). Ce-i împiedica de la creația la care se simțeau că sînt obligați ? Contrazicînd un tic fundamental al criticii trecutului interbelic în perioada 1947—1953, G. Călinescu exclude de la început absența condițiilor materiale. Sufletel, Gonzalv Ionescu, Dan Bogdan Pomponescu au condițiile materiale prielnice creației. Prin diferite mijloace toți se bucură de o existență materială bine asigurată, care-i scutește de tracasările slujbei zilnice. În cercul din jurul lui Ioanide nimeni nu e constrîns să-și risipească energia morală și intelectuală pentru a-și asigura un minimum de confort. Ba mai mult, toate personajele au o bunăstare care le îndeamnă la ambiții aiuristice. Gaittany își poate permite să circule de la un loc la altul din pură curiozitate mondenă. Gonzalv Ionescu, de tracasările cotidiene, are suficient timp pentru numeroasele sale combinații în vederea obținerii unei catedre. Gospodăria lui Gulimănescu e una de om bine așezat, departe de incertitudinile economice ale zilei ; el are două imobile : unul în București și altul la țară. Viața de fiecare zi a lui Panait Sufletel e fără griji, situația materială dîndu-i posibilitatea să aibă tabieturi. Slujbele prin care-și asigură existența par mai degrabă sinecure. Ca medic, Hergot își poate și permite consultații după capricii. Panait Sufletel mai mult se distrează decît muncește : **„Astfel echipat de lucru, se așeza la masa de scris care se află exact în mijlocul odăii. Sufletel avea și el o slujbă la stat cu titlul de consilier, nefiind totuși obligat de a presta ore de serviciu întrucît fusese delegat să întocmească un corp de inscripții latine din Dacia și referitor la Dacia o culegere de documente medievale în limba latină. Sufletel lucra acasă, tihnit și fără grabă. E adevărat că era foarte priceput și că munca lui lentă era științificește ireproșabilă. Lucra cel mult două ore zilnic și nu întocmise în doi ani mai mult de două coli, de care autoritatea era foarte mulțumită, deoarece Sufletel trimisese colile la specialiști din străinătate care le recenzaseră cu mari laude".** (op. cit. pag. 232—233). Dealtfel, această bunăstare asigurată e în roman una dintre inepuizabilele surse ale comicului. O lume lipsită de preocuparea existenței materiale e o lume care-și poate permite să fie ridicolă. Ambițiile comice, ticurile, tabieturile apar pe fondul vieții burgheze. Birfa, mult prezentă în spațiul intelectualilor din roman, e posibilă numai acolo unde personajele au suficient timp liber pentru a se aduna și a se interesa reciproc de cele mai mici nuanțe ale vieții fiecăruia. Într-o lume în care preocuparea pentru asigurarea existenței absoarbe toate energiile morale și intelectuale, nu este timp pentru a afla și comenta peripețiile comice ale lui Gonzalv Ionescu în vederea obținerii unei catedre universitare. În consecință, cauza care-i împiedică de la creație pe intelectualii din roman e mult mai subtilă. E vorba de absența unui impuls definitoriu către creație, avîndu-și una dintre cauze și în societatea care nu stimulează un asemenea impuls. Critica societății burgheze se face astfel în roman cu finețea caracteristică numai unui mare creator. Acolo unde alți scriitori ai perioadei 1947—1953, pentru a rezolva o temă cum e **situația intelectualului în lumea burgheză** ar fi pus la cale o succesiune nesfîrșită de orori, Călinescu trece în revistă o galerie de intelectuali ridicoli prin absența impulsului către creație. Căci în absența acestui impuls toate energiile morale și intelectuale se concentrează în direcția unor obiective meschine : Gonzalv Ionescu vrea o catedră universitară, Gaittany, un automobil, Panait Sufletel, directoratul unei instituții etc. Comicul se naște, evident, din contrastul dintre meschinăria țelului propus și uriașa energie morală și intelectuală pusă în mișcare. În acest sens, moartea lui Gonzalv Ionescu e o capodoperă nu a tragicului, ci a comicului. Excelent realizată cu mijloacele comicului, această critică a societății burgheze intră în registru grav odată cu drama lui Tudorel și a Picăi. Sever admonestată prin reliefarea ridiculului caracteristic, intelectualitatea din roman e responsabilă de drama lui Tudorel, văzută de Călinescu ca o dramă tipică pentru tînăra generație din anii premergători războiului. În fascinația lui Tudorel și a Picăi față de Gavrilcea intră substanțial și dezgustul față de intelectualitatea căreia îi aparțineau. Jurnalul lui Tudorel e un text integrator rechizitoriu la adresa meschinăriei vieții intelectuale a momentului. Pica se îndrăgostește de Gavrilcea, căutînd un ideal pe care nu-l poate găsi în cercurile intelectualilor pe care le frecventează curent : **„Dar vezi tu, ce înseamnă un intelectual ? Un om cu diplomă ? Prin intelectual am înțeles totdeauna un om fin, o minte excepțională, un savant, un artist, în care să am stimă. Nu cred că tu să pretinzi să nimeresc neapărat o personalitate. În mediile pe care le frecventez n-am găsit-o, și pe urmă cunosc, cum e și firesc, tineri care nu s-au afirmat. Printre aceștia, tocmai artiștii nu m-au atras. Sînt așa de mediocri, îi-e milă să le mărturisești că nu le afli nici un talent. Și apoi sînt invidioși, meschini. O fată cultă prețuiește ființele excepționale, însă nu e obligată a sta singură pînă întîlnește una în care crede.**

— Nu zic că n-ai dreptate !

— Cît despre ceilalți intelectuali, vreau să zic titrați, sînt de o platitudine înspăimîntătoare. Mai toți superficiali, viriți pînă-n gît în specialitatea lor. Puțini am găsit să aibă un suflet, cum să zic, bărbătesc, ceva eroic cît de cît, în sfera lor de activitate, care să inspire admirație unei femei". (op. cit. pag. 313—314).

NUMELE POETULUI

Valeriu Veliman

Istoric de formație și turcolog de bază, Valeriu Veliman debutează la Editura **Albatros** cu volumul de poeme **Cu ochii larg deschiși**, după ce a publicat numeroase lucrări de istorie medievală și modernă în urma unor cercetări întreprinse în arhivele și bibliotecile din Turcia, traduceri din poezia și proza turcă modernă, texte informative privind relațiile literare româno-turce, interviuri, etc. Prezent și în **Caietul debutanților 1976** cu un splendid grupaj de poeme **Poezia și ochiul** („Dă gurii mele pacea blîndă / cînd cuvintele se războiesc / cu drumurile pe care vom merge // să ne-nchinăm într-o noapte / stelelor / aprinse de părinți // și lumina opaițelor de pe mesele / cărturarilor strămută-mi-o / în privire // să fiu mai fierbinte decît moartea / ascunsă-ntr-un strop de ploaie, / stingîndu-mă". — **Rugă pentru starea de grație**), Valeriu Veliman a suportat și el, pînă la debutul de azi, tratamentul îngrat care se aplică tuturor cărturarilor români semnatari ai unor cărți publicate, trecuți printre furcile caudine ale concursurilor de debut cînd vor să tipărească și ei cîte o carte de poeme, ca și cum poezia ar fi un păcat exercitat juvenil și descoperit de foruri abia tîrziu cînd se mai încearcă o corijare a viciosului...

Poemele lui Valeriu Veliman cuceresc printr-o spontaneitate șocantă, marca unui temperament vulcanic, dublată de o îndelung studiată știință a rostirii lapidare, memorabile : „Locul meu între oameni / înainte să vin a fost / ocupat de o floare / albastru am găsit cerul / măturat de avioane și alte / gunoaie și tata în fața / casei bătea coasa / pe soare, ce faci l-am / întrebat, ce faci / învață mai întîi să spui / bună ziua / mi-a zis". **(Ce faci, l-am întrebat pe tata).** Regăsirea acestei „spontaneități studiate", tonul de o maximă familiaritate, oralitatea seducătoare de poveste orientală ascunzînd în subtextul discursului poetic o cruzime ușor decelabilă, compun originalitatea unei poezii anecdotice (fără discursivitate) : „Mi s-a povestit într-o zi despre mare / și-un deget fulgerat / din cer / mi-a arătat corăbiile : / „acolo dormi tu încătușat !" / mi s-a spus / și toate valurile au ris / pe buzele înecaților / era iarnă atunci / și pe țărm femeile năștеau prunci / să mă salveze / și-n port, mascați în marinari / îngerii se pregăteau să-i boteze". **(Botez în port).** Gîlgîind de „prezență umană" pînă la sentimentalism, ardentă, pulverizată în particule de cuvinte pînă la transmutarea cuvîntului într-un pur mesaj muzical, tentînd uneori lirismul esențial („Sîntem noi doi / față în față / nu vine nimeni / să ne spună / cine sîntem / și ce avem de făcut". — **Focul și apa**) poezia lui Valeriu Veliman se citește cu o mare plăcere pentru că, lucru mai rar azi, reușește să ne transmită voluptatea specială a actului poetic... Inocentă prin refuzul maculării, virilă, fierbinte și amarsentențioasă, poezia lui Valeriu Veliman este o adevărată revelație : „Rîd / și rîsului îi e frică / să nu-mi dau seama că rîd" **(Viața).** Nu putem să nu amintim în finalul acestui articol că lectorul acestei cărți de debut publicate de Editura **Albatros** a fost excepționala poetă Gabriela Negreanu.

Cezar Ivănescu

N. R. Manuscrisele trimise pentru această rubrică nu se înapoiază. Manuscrisele nedactilografiate nu se citesc.

ALBUM DE GENERAȚIE

Farmecul balcanic

Gheorghe Tomozei este cel mai prolific poet al generației sale. Critica îi este însă datoare cu o analiză sintetică. Aparent pluriformă, creația lui Tomozei și-a păstrat pe parcursul ei invariantele. El vine din direcție antonpannescă, aerul său mucalit pendulînd între sarcasm și ironie. Are obsesia valahă a materialității, ca Urmuz sau Arghezi. Poemele lui sînt doldora de substanță, ca niște cufere pline cu lucruri. Arsenalul arhaic derivă din hedonismul său fanariot pentru cuvinte. Anamneza îi este încărcată cu bijuterii și acțibilduri orientale. Vase, brocarturi, pergamente, statui și parfumuri vechi se combină la el într-o opulență balcanică. Zeflemeaua, (auto)ironia amară strivește „circotaș" iluzia. Tomozei este un deziluzionat în mijlocul unui iarmaroc de vorbe zemoase. Scepticismul decorativ ar putea fi oximoronul caracteristic liricii sale. Poet al materialității crepusculare, ruinate, tristețea lui e a melancolicului din gravura lui Dürer, care-și privește dezabuzat camera plină cu ustensile ezoterice. Apetitul pentru limba cronicărească este la el muncă de scormonire în colbul unor lumi apuse. Gablonzuri verbale strălucesc șiret, zmălțuiesc poemele, creînd imagini lingvistice mozaicate : „Ospăț de graiuri vechi, / cuvinte mestecate / ca boabe de faianță". Poietica sa e o orfevrărie. Ciocănește cuvintele arghezian, ca pe niște vase de preț. E atent la farmecul nimicurilor : „Se cuvine să fim deci foarte bănuitori / cu obiectele minuscule / clanțe de uși, inele, solnițe, toate / toate ar putea fi cadavrele lemnificate / înargintate, ale unor ființe dragi cindva". Estetica fleacurilor proiectează un bazar oriental (ca în bilciul lui Nenea Iancu) : „Avem safire, saciz, Caragiale / și-alte giuvaericale". Poemele lui Tomozei sînt saturate de concret ca imaginile arcimboldești, în care lucrurile se aglutinează pînă la refuz în tiparele unei stări. Contrar afirmației lui Petru Poantă, poezia lui Tomozei refuză diafanitatea. Muchiile lucrurilor împiedică mișcările grațioase. Inflația concretului interzice metafizica în mod programat. Poemele transmit dorința zborului imposibil de realizat de către un Icar cu aripi de piatră. Antimetafizică și antidiafană, poetica sa are terestritatea broaștei țestoase : „acum ești literă de lut / în carne trist ai încăput / lutul din care se desface / un rai de ierbi și dobitoace / ești litera de lut, ești lutul / citit, ca orbii, cu sărutul". Stîngăciile studiate îi oferă o candoare de pictură naivă. Tehnica asimetriei este replica „în răspăr" la idealul perfecțiunii, ca cioburile unei amfore asamblate anapoda. Ticurile Isarlikului păgîn. Căci eclectismul lui Tomozei este semnul unui crepuscul pe care poetul îl surprinde cu o conștiință livrescă. O ironie „hitră" încearcă să refacă imagini din reziduurile unui fast bizantin. E o durere alexandrină la Tomozei. Provocată de spectacolul destrămării vechii lumi cărturărești : „Mai trăiește regele Alexandros ?". Ironia decăderii devine sarcastică. Ereditatea culturală sfărîmată a Balcanilor e privită cu malițiozitate și cu fanariotă ipocrizie. Nastratinismul devine geofag, ca o parodie la parodia barbiană : „Vine cînd și cînd / și-și e lui pămînt". Este deziluzia autoanihilantă a orientului în descompunere. Viciul matein traversează poemele lui Tomozei. Histrionismul e practicat terapeutic : „De ce pasărea fericirii ? De ce / neapărat pasăre și nu girafă, ciinele / ori, și mai firesc, elefantul fericirii ?" Dar să nu-l credem pe cuvînt. În spatele arlechinadelor e sufletul trist al celui care vorbește „cu gura ruptă de un ciob de vers". În mai toate cărțile sale transpare obsesia morții. Reîntoarcerea în anorganic, în lut e un laitmotiv. Tomozei e un poet al teluricului, al pămîntosului, al resorbției în mineral. Jocurile sale ascund o suferință surdinizată, muntenizată prin echivocuri hilare. Viața e văzută sub semnul extincției : „Ți-ai rostogolit blindul cap / pe frunze, ca pe cuțite de casap, blindul tău cap încălțat / cu pielea clipei ce te-a retezat". Sentimentul predominant e acel „haz de necaz" popular. Orientalizarea, turcirea simțurilor estompează drama prin umor. Pitorescul și macabrul fac un aliaj thanato-comic, un Ienăchiță Văcărescu absurdizat : „Cițiva nădragi, cîteva jiletci, cravate albe / și pelerina de șiac. Acesta e avutul / cu care merg spre moarte". Zbenghiurile balcanice calmează tragedia. Tristă ironie a unui fin de siècle. Baroca substantivizare a poeziei lui Tomozei e semnul unei conștiințe depozitare : „Oricînd pot fi dezgropate din carnea mea / vreun miner de Orfeu ori vreo toartă. „Conotațiile îmbătrînirii mihnesc gesturile : „Sînt ca geamgîul / ce cară cocoșat cruci de sticlă". Impresia de colecție, de insectar, de arhivă și depozit e dată de tehnica mecanomorfă. Parcă un vas mare s-a spart în mii de cioburi și poetul încearcă să-l reconstituie. E o heraldică prăbușită, păginizată, un blazon macerat de timp. Poetul și-a ales spațiul balcanic, adică locul unde viața se granulează pînă la anonimat în puzderia semnelor livrești: „Și să cazi pînă rămii doar o fărîmă / dintr-o scriere ce se dărîmă". Muzeograf al metaforelor și arhivar, Tomozei are retroviziuni mitologice sau chiar mitologii compozite. Lumile sale se includ unele pe altele arheologic. Imaginea e de palimpsest. : „În fiecare fractură de cerc / sarcofagul unui melc". Sentimentul istoricității îl face un poet foarte autohton, recuperator al trecutului printr-o poetică a dezgropării semiotice. Faianța, smalțul, ceramica, pietrele, nisipul sînt ticurile arheologice ale unui poet tectonic. Ale unui temperament liric frustrat de o Elladă: „Sigur că e penurie de greci" spune el improvizînd o „grecărie". Dar Utopia poetului ? Căci toți poeții autentici au o Utopie (o onirie cum spunea Călinescu). Utopia lui Tomozei nu e celestă, ea e cetatea „scufundindu-se în spuma oceanului / pînă la git". Ne-o imaginăm ca pe o Atlantidă bizantină sau, de ce nu, un Constantinopol dimbovițean destrămîndu-se ca fumul fanteziei. Păstrîndu-și nostalgia trecutului, Tomozei e un tradiționalist de factură expresiv-modernă. Amintirile sînt dezgropate ca niște oase, pînă și trupul e : „un sertar cu semne". Lumea poetului e babelizată de hieroglife și felicve asamblate paradoxal. Poetul seamănă cu un Ion Gheorghe convertit la șalvari și narghilea. Fragmentarismul sintaxei sale e imaginea Histriei cu coloanele fracturate și năpădite de ierburi, peste care se aude ironic zumzetul unui caravanserai. Farmecul balcanic își are în Gheoghe Tomozei un poet de marcă.

Alexandru Horia

«Românii la 1859»

Urmare din pag. 1

chip firesc și degajă din conținutul lor o problematică complexă din care reiese cu evidență procesul de internaționalizare a problemei românești, devenită centrul de atracție și de interese pentru marile puteri europene în epoca imediat următoare revoluției de la 1848 și a apariției „crizei orientale" din 1853. În egală măsură documentele reflectă în toată amploarea procesul de afirmare a națiunii române, ajunsă la deplină maturitate pășind acum pe calea făuririi statului său național modern, în imprejurările externe date. Acestea sînt liniile de forță ale procesului dialectic desfășurat în jurul unirii Principatelor Române din 1859. În care sînt implicate pe de o parte, marile puteri europene, iar pe de alta, interesele vitale ale poporului român.

Deși înăbușite, revoluțiile de la 1848 au afirmat în locul învechitului „principiu legitimist" al monarhiilor, „principiul naționalităților", care s-a impus mai întîi în sud-estul Europei. În Principatele Române, apoi în Italia și Germania. În contextul imprejurărilor în care s-a afirmat acest proces istoric obiectiv prilejuit de apariția „crizei orientale" și a războiului Crimeii încheiat prin congresul de la Paris (1856), marile puteri europene au dus o luptă acerbă pentru a-și impune fiecare punctul de vedere și pentru a obține maximum de profit din noua redimensionare a structurilor politice ce se profilau. Datorită poziției lor geopolitice, Principatelor Române le-a fost rezervat acum un rol de prim ordin, ca element ponderator în reașezarea „echilibrului european" și a noilor raporturi de forte internaționale. Franța vedea în unirea Principatelor crearea unui stat tampon între Rusia și Turcia, în care să găsească, totodată un nou debușeu economic și influență politică. Această idee făcea parte din politica lui Napoleon al III-lea, de demolare a structurilor politice create de congresul de la Viena (1815), al cărui principal susținător era Austria, pe care o dorea slăbită. La rîndul ei, Anglia era interesată în împiedicarea supremației Rusiei în Mediterana orientală și Asia Mică, care îi amenința căile de acces spre Indii. Largile concesii comerciale de care se bucura în Turcia îi dictau acesteia să facă din integritatea imperiului otoman, o adevărată dogmă politică. De aceea, Anglia vedea în unirea Principatelor, preludiul detașării lor de autoritatea otomană, ceea ce explică poziția ei negativă față de unire. Și Austria nutrea dorința îndepărtării Rusiei de la gurile Dunării, în scopul de a-și întinde influența în întregul Balcan. Dar ea nu vedea cu ochi buni unirea Principatelor într-un singur stat, greu de dominat din punct de vedere economic și politic, și care ar fi constituit, totodată, un punct de atracție pentru Transilvania și Bucovina stăpînite de ea. Pe de altă parte Rusia vedea în unirea principatelor un obstacol în calea expansiunii Austriei spre răsărit și o slăbire a Turciei, ceea ce o făcea să susțină acțiunile Franței în sprijinirea unirii. Prusia și Sardinia, care făceau parte din „puterile garante" ale congresului de la Paris, au avut, din motive specifice, o poziție favorabilă față de unire ; aflîndu-se în fața idealului unității lor statale, ele promovau principiul naționalităților la ordinea zilei, pentru țările care nu-și realizaseră unirea. Cea care s-a opus cu îndărătnicie unirii Principatelor Române a fost Turcia care își vedea astfel șfîrbirea integrității și a prestigiului și, totodată, pierderea definitivă a celor două țări de sub influența ei politică și economică.

Potrivit hotărîrii conferinței de la Paris din 1858 luată de marile puteri, în virtutea perimatei teorii a „echilibrului european", Unirea Principatelor trebuia să aibă doar un caracter limitat și parțial ; Muntenia și Moldova urmau să se unească în cadrul unui regim politic hibrid și artificial, cu două guverne, două administrații și doi domnitori. Dar, actul unirii de la 24 ianuarie s-a realizat cu totul altfel : el a fost o ignorare a hotărîrii celor șapte puteri, în realitate o dejucare a calculelor diplomației europene prin precipitarea voită a evenimentelor în sensul înfăptuirii intereselor și dorințelor națiunii române. Alegerea unui singur domnitor în ambele principate, în persoana lui Al. I. Cuza, a însemnat primul pas de manifestare a voinței naționale de „autodeterminare" și „independență", în care Europa nu mai era consultată, era un act de protest răsunător împotriva dezunirii, către unirea integrală a statului.

În jurul unirii de la 24 ianuarie 1859 și a recunoașterii sale s-au purtat discuții îndelungate în cabinetele diplomației europene cu deosebire la Constantinopol unde guvernul otoman a amenințat cu intervenția, a prezentat proiecte și soluții, anărîndu-și pozițiile de putere suzerană asupra celor două principate, pe care nu le-ar fi dorit unite cu nici un chip.

Cele două volume dezvăluie în toată amploarea labirintul de tesături și intrigi politice, în care s-au încrucișat interese de tot felul, fățise sau ascunse, în care luptele pentru influențe și supremație n-au cunoscut margini. În această luptă se reflectă ca într-o oglindă, adevărata față a Europei marilor monarhii din anii 1848—1866, al căror declin se întrevedea de pe atunci. Ea se confrunta cu o Europă nouă care avea la bază „doctrina națională" ce dădea un alt curs istoriei continentului. Cum observa istoricul englez W. Miller, „doctrina naționalităților s-a răspîndit în toată Europa iar românii au fost pătrunși de ea" (II, p. 235) Acesteia i se opunea, cum spunea un alt contemporan, L. Thouvenel, vechiul principiu „legitimist" apărător al ordinei dinastice statornicite de congresul de la Viena (II, p. 253). În contextul acestui proces istoric tendințele românilor din principate spre unirea statală au fost sprijinite de numeroase spirite lucide ale intelectualității europene care, prin scrisul sau militant a ridicat cauza românească la rang de principiu. Două au fost mai ales argumentele invocate de aceasta : mai întîi, „originea, religia, obiceiurile și limba care sînt aceleași pentru locuitorii din cele două principate ; trăsăturile lor care sînt aceleași, constituie tot atîtea elemente ale unei uniuni mai strînse între ele, care nu s-a putut înfăptui pînă în prezent și care a fost întîrziată de imprejurări străine" (P. Batailliard, II, p. 49) ; apoi, „capitulațiile considerate de marea majoritate a istoricilor francezi drept tratate de alianță inegală între poarta otomană și principate cu păstrarea autonomiei : „autonomia românilor a fost deseori îngrădită, dar niciodată n-a fost desființată" (A. Lévy, II, p. 102) și ea se putea transforma acum în independență, odată cu întărirea „conștiinței dreptului" lor.

O contribuție importantă la soluționarea pe căi diplomatice a unirii principatelor a avut diplomația franceză. În primul rînd Napoleon al III-lea, protagonistul principiului naționalităților, care a acționat în consensul intereselor naționale ale românilor. Cu deosebire numeroși intelectuali francezi ai epocii s-au făcut ecoul „cauzei românești" în numeroasele lor publicații și cărți în care au atras în mod constant atenția națiunii franceze asupra existenței ramurii orientale a rasei latine care se afla sub stăpîniri străine și-și revendica acum dreptul la unire și independență. Unirea de la 1859 s-a înfăptuit însă ca o expresie a luptei de veacuri a poporului român, constituind pentru popoarele din centrul și sud-estul Europei, un prim model al aplicării concrete a principiului național în viața de stat, prin realizarea celui dintîi pas spre unitatea deplină a tuturor românilor.

Acest ideal intrat deplin în conștiința europeană beneficiază, prin apariția celor două volume, de un spor considerabil de informație, menită a aduce și nuanța numeroaselor aspecte legate de unirea din 1859 : totodată documentele editate deschid perspective noi pătrunderii în zonele mai obscure ale diplomației epocii, conferind cercetătorilor viitoare șanse multiple de cunoaștere aprofundată a procesului apariției statelor naționale moderne, pe un plan larg, european. Cititorul este introdus în complicatul labirint al personajelor, faptelor și intereselor politice ale vremii, printr-un substanțial studiu introductiv și, în același timp, este sprijinit în utilizarea și buna înțelegere a conținutului documentelor, de aparatul științific, de note, liste cronologice și indice, care fac din cele două volume, o operă la îndemîna tuturor celor ce se interesează de unirea din 1859.

***) Documente externe, vol. I, ediție de documente întocmită de : Vasile Arimia, Tudor Bucur, Eugenia Ciocan, Valentina Costake, Ileana Chirtu, Ielita Gămulescu, Elena Moisuc, Emilia Poștariță, Constantin Vlad ; Colectivul de coordonare : Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Ionel Gal, Mircea Mușat. Editura Științifică și Enciclopedică , București, 1984, 661 p. ; vol. II, Texte străine. Lucrare întocmită de : Georghe Bercan, Gheorghe Bondoc, Ion Simion, Vasile Simandan, Victor Țăndăreanu ; Colectivul de coordonare : Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Gheorghe Bondoc, Mircea Mușat ; Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, 450 p.**

Desene de Gheorghe V. Ionescu

Întemeierea culturii

Urmare din pag. 1

teratura poate oricînd să dea perioade clasice, capodopere numeroase, direcții stabile. Puțini au observat că în numai zece-cincisprezece ani, în plin secentism european, literatura română a ajuns, cu Ureche, Miron Costin și Cantemir, la o altitudine cu totul afară din serie și a întemeiat, cu Dosoftei, poezia cultă la valoarea unei capodopere. Acel deceniu miraculos nu avea cum să se producă în afara unei tradiții și acea tradiție consta în literatura poporană. Din acest continent cultural ascuns a ieșit, aproape clasicizată, o literatură de o considerabilă originalitate, un românesc *„Siglo d'oro"*, însă un secol abreviat, consolidat în numai cîțiva ani. Pașoptiștii nu făcuseră numai revoluția, ei recuperaseră în nu mai mult de zece ani o întreagă literatură și o aduseseră, cu forțele lor, la nivelul marilor valori europene. Între 1870 și 1880 românii nu își cîștigaseră numai independența lor absolută, ei consolidaseră, cu junimiștii, o direcție culturală, pentru istoria literaturii, hotărîtoare. Este, se știe aceasta, deceniul lui Eminescu, anii în care apar I.L. Caragiale, Creangă, Macedonski, Ion Slavici. Îndată după 1920 literatura română cunoscu de asemenea un deceniu fericit, și mulțimea de scriitori care dau atunci capodopere e în literatura română fără precedent. Cu Lucian Blaga, cu Arghezi, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Sadoveanu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Vasile Pârvan, apăruse nu numai o întreagă generație care se putea exprima pe deplin ci și conștiința istorică a însemnătății unei literaturi care avea magnificența ei. Încă odată literatura își concentrase valorile într-o clipă care substituia mult mai întinse perioade de timp. O elementară observație se poate face însă numaidecît atunci cînd examinăm asemenea împrejurări fericite : sînt accelerații culturale care se produc în momente istorice capitale, și în general în baza unei ideologii naționale ajunse la altitudinea creației autonome, cînd spiritele, adică, ies de sub presiunile clipei. Cine ar așeza de aceea una după alta creațiile ultimei perioade literare ar observa fără putință de tăgadă că avem și azi un moment benefic pentru literatură : este, probabil, cel mai însemnat de după război. Însă această concentrare fericită de forțe nu s-a ivit din nimic, ea are date sociologice care trebuie, la un examen atent, neapărat evocate. Îndată după 1965 literatura română își dobîndise odată cu indiscutabila ei lărgire de orizont, sentimentul creației libere, însă al unei creații care înțelegea libertatea mai cu seamă prin experiment; o cultură care nu se exercitase sub raportul tehnicilor diversificate era inevitabil să întîlnească această necesitate. Însă experimentele aduc arareori capodopere cită vreme ele exemplifică esteticește momentul negației : era necesar ca, odată cu scăderea febrei tehniciste, să avem în fine sinteze, și, în condițiunile unor talente, capodopere. Sintezele, cu tot ce presupun acestea și mai ales cu direcții consolidate, nu au întîrziat să apară și practic în acești ani, într-o stare de spirit propice pentru creație, datorată în primul rînd, președintelui Nicolae Ceaușescu, literatura română cunoscu un adevărat moment apogetic. Libertății în expresie, care putea să dea virtuozitate tehnică, și a dat, i se adăugă, în numai cîțiva ani, și o libertate de concepție proprie de altfel marilor culturi ținătoare de destinele lor. Ceea ce a rezultat de aici este o literatură cu considerabil simț istoric și cu un temei coagulant, acela de a face specificul național mai pronuntat. În cea mai durabilă parte a ei literatura acestei epoci fericite pornește de la tradiție și pătrunde, cu formele ei, în acuta modernitate : rescrie, cum s-ar zice, elementele neconsumate ale tradiției literare, se întoarce „la izvoare", dezvoltă o conștiință a creativității de unde complexele inutile lipsesc cu desăvîrșire. Poezia originilor și a străvechimii culturale, canonizind folclorul și eposul, proza istorică și aceea a fabulosului poporan, o critică literară lucidă, aptă să dea asupra istoriei literaturii judecățile cele mai apropiate de adevăr — iată, așadar, sensul acestei epoci literare.

Ședința Biroului Uniunii Scriitorilor

Marți, 20 martie 1984, la București a avut loc ședința de lucru a Biroului Uniunii Scriitorilor. Au fost prezenți tovarășii **Ion Ștefănescu**, prim-vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, **Mihai Dulea**, adjunct de șef de secție la Comitetul Central al Partidului Comunist Român, **Dumitru Necșoiu**, secretar al Comitetului Municipal de partid.

Ordinea de zi : „Promovarea literaturii române peste hotare : contribuția scriitorilor la afirmarea politicii de pace și colaborare internațională a României socialiste".

Textul de bază a fost prezentat de **Ion Hobana**, secretar al Uniunii Scriitorilor.

Pe marginea problemei înscrise în ordinea de zi, la deszbateri, au luat cuvîntul scriitorii **Laurențiu Fulga, Ioan Alexandru, Mircea Iorgulescu, Eugen Simion, Ovid S. Crohmălniceanu, Octavian Paler, Constantin Țoiu, Ștefan Augustin Doinaș, Constantin Chiriță, Dinu Săraru, Mircea Radu Iacoban, Ion Dodu Bălan, Mircea Tomuș, Mircea Săntimbreanu, Alexandru Balaci, Bujor Nedelcovici, Domokos Geza.**

În încheierea dezbaterilor a luat cuvîntul tovarășul **Ion Ștefănescu.**

Lucrările ședinței de birou au fost conduse de **Dumitru Radu Popescu**, președintele Uniunii Scriitorilor.

Repere ale culturalizării

Urmare din pag. 1

să se străduiască să-și lumineze mintea cu tot ce a descoperit mai de preț omenirea pînă acum" **(Op. cit.** p. 34).

Desigur, un asemenea obiectiv nu este ușor de atins. În sprijinul realizării lui se înscrie vasta rețea de instituții culturale și de învățămînt : școlile de toate gradele, bibliotecile, casele de cultură și cluburile muncitorești, sistemul mass-media, cercurile științifice și tehnice etc. Dezvoltarea producției înseși se întoarce în sprijinul atingerii obiectivelor majore ale culturalizării. „Pe măsura creșterii forțelor de producție — precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — a bogăției naționale, pe măsura dezvoltării automatizării și mecanizării proceselor de producție, a reducerii duratei timpului de muncă în producția materială, oamenii vor dispune de mai mult timp atît pentru odihnă, cît și pentru creația liberă" **(Op. cit.** p. 77). Timpul liber în socialism era privăzut încă de Marx drept forma principală a timpului de cultură, ale cărui repercusiuni benefice în domeniul producției vor prevala tot mai mult asupra rezultatelor timpului productiv. Iată de ce timpul liber disponibil într-o măsură mai mare în cadrul dezvoltării societății noastre socialiste se cere gospodărit cu mai multă grijă și orientat în scopurile preponderente ale culturalizării, ale lărgirii orizontului de cunoștințe și creșterii competenței profesionale.

Ridicarea gradului de cultură este în concepția secretarului general al partidului nostru și o componentă esențială a formării noului profil uman, specific societății noastre socialiste. Acest nou profil uman se bazează pe cunoașterea temeinică a legilor universului, ale societății. Pe această temelie a cunoașterii se înalță o morală laică, debarasată de superstiții și prejudecăți religioase, o morală umanistă, bazată pe conlucrare frățească infinită. În lumina unor astfel de principii morale pe care le aduce ridicarea continuă a gradului de cultură, omul este chemat să se angajeze cu trup și suflet în lupta pentru transformarea revoluționară a lumii, pentru îmbunătățirea continuă a mediului cosmic și social în care trăiește. Se dezvăluie astfel în toată amploarea sa, un alt reper important al culturalizării, și anume, acela al conștiinței, care se dovedește strîns legat de acela al producției. Cunoștințele profesionale, tehnice și de cultură generală acționează la nivelul proceselor productive într-un mod mediat, prin intermediul conștiinței umane. Există, fără îndoială și forme de alienare, în care cunoștințele tehnico-profesionale se pot aplica în afara cerințelor morale corespunzătoare, dar pe ansamblul proceselor productive și ale vieții în socialism hotărîtor rămîne factorul conștiinței, și nu al oricărei conștiințe, ci acela al conștiinței revoluționare, specifice societății noastre socialiste. Acțiunea de culturalizare se cuvine să aibă în vedere acest obiectiv important, pe care să-l urmărim pas cu pas în toate manifestările diurne din acest domeniu.

Avînd ca obiective principale dezvoltarea activității productive moderne și formarea conștiinței socialiste a oamenilor, acțiunea de culturalizare se manifestă în același timp și ca factor dinamic deosebit de activ în toate sferele existenței. Ea este, după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, principalul mijloc de luptă împotriva rutinei și conservatorismului în toate domeniile. Nimeni nu se poate socoti în afara acestui proces, căci sfera cunoștințelor științifice, tehnico-profesionale, artistice etc., se află într-o continuă acumulare, mișcare și primenire. Oricît de pregătit ai fi, este necesar să te informezi continuu, permanent cu tot ceea ce este nou în domeniul tău de activitate și în celelalte domenii conexe și de perspectivă generală, manifestîndu-te împotriva rutinei și inerției, fiind un susținător activ al noului, al progresului și civilizației.

Avînd asemenea repere majore, acțiunea de culturalizare se înscrie în mod evident în procesele dinamice, revoluționare ale societății noastre socialiste, ea este chemată să realizeze o adecvare continuă a mijloacelor sale specifice sarcinilor de zi cu zi și de perspectivă care ne stau în față.

Nobilul adevăr al acestui timp

Urmare din pag. 1

dimensiunea faptelor noastre, să le judecăm cu luciditate finalitatea, iar toate acestea le datorăm fericitei coincidențe istorice, că la conducerea partidului comunist și a țării, s-a aflat tovarășul Nicolae Ceaușescu, omul politic care să asigure, prin catalizarea tuturor energiilor națiunii, înfăptuirea neabătută a programului comunist, conducătorul priceput care a știut să insufle poporului, cu o impresionantă forță de convingere acel adevăr potrivit căruia „partidul n-a avut și nu va avea niciodată alt țel decît asigurarea unui nivel tot mai inalt de civilizație materială și spirituală al poporului, în condiții de independență și suveranitate, de libertate și pace".

În incandescentul miez al cuvintelor, acolo unde ajung numai visătorii acestui pămînt, unde totul este mișcare și clocot, unde metaforele inaripează ideea și verbele răsună ca bronzul, oamenii care știu să respecte istoria și știu să o facă sînt numiți eroi. Pentru noi, pentru români, există un asemenea erou, un mare om politic, a cărui viață de muncă și gîndire creatoare a intrat în paginile noii istorii a patriei : Nicolae Ceaușescu. Fie ca inimile noastre, ale scriitorilor României socialiste, să pulseze în amplitudini de aur, să ardă cu totală dragoste patriotică în căutarea cuvintelor-efigie, monumente de solemnă și gravă recunoștință, față de nobilul adevăr al acestui timp.

Așteptăm cu plăcere pe artiștii români...

Urmare din pag. a 8-a

tacolului, lipsind cîntăreții de continuitatea repetiției. Repertoriul nostru cuprinde anual cam 22 de opere, număr care, după părerea noastră, este cel potrivit. Începem stagiunea în septembrie și o încheiem în luna iulie a anului următor. În ce privește echilibrul între cele două activități, realizăm anual cam 130 de reprezentații de operă și 120 de balet, raportul variind totuși de la an la an, ca atunci cînd baletul nostru se află în turnee foarte lungi, cazuri în care operei îi revine sarcina de a ocupa mai mult scena la Covent Garden.

În ce privește publicul nostru, acesta este alcătuit din categorii foarte diverse, reunind și vîrstnici și tineri. Din păcate, prețurile biletelor sînt foarte ridicate la Covent Garden ; dar facem numeroase concesii pentru ca tineretul să aibă posibilitatea să ne viziteze. Una dintre cele mai recente măsuri a fost introducerea, la Operă, a matineelor pentru școlari, la un preț mult redus. Copiii — începînd de la cei de 6 ani, — vin la aceleași spectacole, cu aceeași interpretare, care sînt prezentate seara publicului adult. Recent, micii spectatori l-au putut urmări pe Placido Domingo dirijînd „Lilliacul", după ce, anul trecut, l-au ascultat cîntînd în „Tosca".

Avem de asemenea un gen de spectacole pe care le numim „de promenadă" — o reintoarcere la vechea tradiție britanică de prin 1920, pe care noi am considerat potrivit s-o reactualizăm atît la operă cît și la balet.

Odată pe an scoatem toate fotoliile din sală — aceasta devenind, astfel, mult mai încăpătoare, iar tineretul, foarte numeros, se așează pe jos și urmărește spectacolul oferit la un preț extrem de scăzut. Este, evident, încă un mod de stimulare pentru formarea unui public nou.

Și cîteva amănunte în legătură cu actuala stagiune : „Aceasta este variată. La operă am prezentat, începînd din septembrie trecut, „Lulu" de Alban Berg, „L'enfant et les sortileges" de Ravel, „Privighetoarea" lui Stravinsky, „Werther", de Massenet, „Boris Godunov", „Othello" și, mai nou „Wozzeck" de Alban Berg, „Boema", o producție nouă cu „Andrea Chénier" de Giordano, „Capoleti și Montecchi" de Bellini. După Rigoletto, „Cosi fan tutte", „Visul unei nopți de vară", „Elixirul dragostei", „Aida", „Tosca" și „Falstaff", la sfîrșitul stagiunii, opera va pleca în Statele Unite, la Los Angeles, urmînd să participe, pentru prima dată, la Festivalul Cultural Olimpic.

Compania noastră de balet a avut recent cîteva premiere, luna viitoare va reprezenta două noi balete — unul de Kenneth Mac Millan, altul de Jiri Kylian, prima lucrare comandată de noi acestuia din urmă.

După cum vedeți, avem tot timpul și noi producții, noi creații. Aceasta este viața noastră, aceasta este modul în care înțelegem să muncim".

Redacția revistei Viața Românească **va edita în acest an un Album memorial** Nichita Stănescu.

Solicităm colaborarea tuturor acelora care dețin texte inedite ale poetului, desene, fotografii, precum și alte mărturii de interes memorialistic.

Contribuțiile la acest Album (pe cît posibil în fotocopii ori xerografiate), se pot trimite pînă la 1 mai a.c. pe adresa : Revista Viața Românească, **strada Nicolae Golescu 11, sector 1, București.**

Ecouri vrincene

● Fidelă unei tradiții demnă de invidiat chiar și de publicațiile de orientare și conținut strict profesional, **Revista noastră**, organ al elevilor Liceului „Unirea" din Focșani, și prin cel mai recent număr al ei, face dovada excepționalului atașament la valorile cultural-artistice din trecut și de azi. Astfel, caietul cuprinzînd numerele 91, 92 și 93 se deschide cu un interesant interviu cu Nușa Z. Stancu — „Zaharia Stancu a ars ca o flacără pentru cei mulți și obidiți" — realizat de profesorul Petrache Dima, coordonatorul publicației.

Dintre colaboratorii de prestigiu ai **Revistei noastre**, mai reținem prezențe precum Gheorghe Bulgăr, Ana Blandiana, Gheorghe Poalelungi, Lambros Zogas (interviu realizat de Marius Pop). Și de data aceasta, colectivul redacțional acordă o atenție aparte vieții cultural-artistice vrincene, în această ordine de idei, distingîndu-se și comentariile cu privire la **Salonul literar—Dragosloveni.**

Semnificativă prin diversitate și acuratețe stilistică este prezența elevilor poeți Gheorghe Gogotă, Adrian Caranfil, Nicolae-Dorin Rotaru, Florinel Agafiței, Georgeta Pricop, Mădălina Badea, Elena-Nolina Druică, Valentin-Manole Gheorghiță și alții.

Gelu Stoicescu

CUMPĂNĂ

Mincătorii de nisip

O ceată de sceptici de-a bușilea pe malul mării
cu cîte o clepsidră în fiecare măsea cariată.
Aud nisipul troznind, aud morile mării,
În fiecare dimineață îi numără marinarii,
îi țipă pescărușii și copiii
cu ochii la ei învață să-njure.
Printre gratiile serii
le aruncă pîine pe plajă
dar ceata de sceptici mănîncă nisipul ei dulce,
bea apă de mare cu vuiet cu tot
din sicriul de sidef al scoicii.
Freamătă nisipul înspăimîntat pe toate plajele lumii,
se aruncă în mare nisipul de pe toate plajele lumii.

George Alboiu

O remarcabilă inițiativă

● Dobîndind o reală notorietate, activitatea cenaclului literar-artistic **Daniel Turcea** de pe lîngă Întreprinderea „Automatica" se recomandă din nou atenției, printr-o inițiativă demnă de toată lauda. Este vorba de recentul număr al revistei **Punctul** cu aspectul ei grafic insolit și atractiv (problemele de tipar, rezolvate prin „calculator"), al cărei sumar, în cea mai mare parte a sa, repune în circulație un masiv număr de poeme de regretatul și valorosul poet Daniel Turcea. Este vorba, se înțelege, de poeme inedite care, nu mai încape vorbă, alături de altele probabil tot atît de numeroase și încă necunoscute, așteaptă să fie grabnic tipărite, într-un volum. Că este vorba într-adevăr de autentice revelații, pentru edificare, iată acest scurt poem : „Lasă sufletul meu sub pleoapa ta / Doamne să viseze / Coborîtă peste lume ea / Trup să-mi dea și deodată / Roua lumii cum o ții sub gene / Fir cu fir în străvezime / Lasă-mă să văd cum ai descris-o / Din bolnave mlaștini prefăcute / În iubirea ta, neîncepută". **(Poezie).**

Sumarul publicației se întregește în chip fericit cu un concentrat și patetic eseu-tabletă — **Epifania** — semnat de Ioan Alexandru, și cu alte două tablete semnate de Titus Vijeu **(Daniel)**, și violonistul Mihai Constantinescu **(Poetul înaltelor orizonturi).**

Foarte semnificativă, din punctul de vedere al ecoului pe care-l înregistrează, revista **Punctul**, e selecția de citate ce încheie sumarul.

G.S.

★

Rugăm ca publicațiile școlare sau studențești, antologiile realizate de comitetele de cultură și educație socialistă, alte tipărituri de acest fel să ne fie expediate pe adresa : Revista „Luceafărul", Piața Scînteii nr. 1, cu mențiunea „Pentru Revista revistelor".

REVISTA REVISTELOR

„ROMÂNIA PITOREASCĂ" nr. 3 a.c.

O propunere : Înființarea casei memoriale „Nichita Stănescu"

● O idee-propunere pe cît de cutezătoare tot pe atît de justificată în nobletea ei de anvergură istoric-literară este aceea lansată de criticul Alexandru Condeescu în susnumita publicație lunară, prin care se postulează necesitatea imperioasă ca imobilul de pe strada Buciumului nr. 1 din municipiul Ploiești să devină **Casa memorială Nichita Stănescu.** Argumentul suprem al respectivei propuneri este desigur lesne de presupus : aici, în această casă de cartier ploieștean liniștit s-a născut și a trăit pînă la încheierea studiilor liceale marele poet al celor **11 elegii**, al **Necuvintelor** și al **Epicii magna.** Extrem de sugestivele notații ale lui Alexandru Condeescu vizînd impresionantul „duh" nichitian de care este impregnată casa copilăriei și adolescenței poetului, la care se adaugă argumentul peremptoriu al fotografiei ce înfățișează imobilul în întreaga sa splendoare tulburător-elegiacă, reprezintă elementele unei pledoarii de suflet și conștiință ce nu comportă nici un fel de dubiu. Iată de ce, fără a mai insista, subscriem întru-totul la lucid-pateticul apel cu care se încheie oportuna intervenție a tînărului nostru confrate, devotat și competent „stănescolog" : „Propunerea pe care o supunem deci analizei forurilor în drept este înființarea unei case memoriale „Nichita Stănescu", lucru practic realizabil, cu atît mai mult, cu cît municipiul prahovean se bucură de faima de a fi atent cu memoria fiilor săi, avînd o bună tradiție în a conserva în diferite forme vestigiile care le atestă prezența în oraș (muzeul memorial „Ion Luca Caragiale", placa memorială „Ștefan Gheorghiu", placa memorială „A. I. Bassarabescu", placa memorială „I. D. Negulici", placa comemorativă „C. Dobrogeanu-Gherea" ș.a.), multe din școlile și străzile orașului purtînd și ele numele altor scriitori sau oameni de cultură. Casele au amintiri despre trecut și despre prezent, să știm să le păstrăm pentru viitor".

Cronicar

PREȘEDINTELE NICOLAE CEAUȘESCU – STRĂLUCIT STRATEG AL PĂCII

„Ceaușescu-România-Pace" – cuvinte care, în conștiința lumii, s-au unit într-o singură imagine simbolică, cu forță de model și exemplu, recunoaștere a unui aport de uriașă importanță și însemnătate: gîndirea și acțiunea președintelui României în favoarea păcii considerată a fi elementul fundamental pe care să se edifice o nouă ordine internațională, bazată pe relații noi, de echitate, colaborare, respect reciproc. Prestigiul deosebit de care se bucură acum țara noastră, peste tot în lume, se datorește în primul rînd consecvenței și fermității cu care președintele Nicolae Ceaușescu a știut să impună vocea și îndemnul rațiunii, promovînd neobosit un întreg ansamblu de principii pe care se bizuie întreg edificiul relațiilor noastre internaționale: egalitatea în drepturi a tuturor statelor, independența și suveranitatea națională, neamestecul în treburile interne, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța, reglementarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale, dreptul popoarelor de a-și hotărî singure destinul, conform propriilor aspirații și năzuințe.

Apelurile președintelui României, adresate tuturor popoarelor lumii, conducătorilor politici, în favoarea păcii, pentru dezarmare și în primul rînd dezarmare nucleară, au avut și continuă să aibă un ecou deosebit în rîndul opiniei publice mondiale, luările de poziție, aprecierile și analizele teoretice ale președintelui României fiind considerate ca un strălucit exemplu pentru modul în care un șef de stat știe să gîndească la viitor, știe să-și asume, cu claritate, responsabilitatea necesară în fața istoriei. Este ceea ce sublinia și eminentul om politic olandez, prof. dr. **Bas de Gaay Fortman,** senator, care spunea: „Președintele Nicolae Ceaușescu este prețuit de poporul nostru, ca și de alte popoare, pentru competența înaltă și autoritatea politică și morală cu care vorbește despre problemele dezarmării și păcii. Prin declarațiile, inițiativele și acțiunile consecvente în favoarea păcii, conducătorul României a făcut dovada convingătoare că, promovînd aceste idei, nu are în vedere doar interesele propriului popor, ci și pe cele ale tuturor celorlalte popoare. Cred că aici se află și sursa prestigiului înalt și stimei de care se bucură președintele Nicolae Ceaușescu în rîndul opiniei publice mondiale".

Este unanim apreciată deosebita deschidere a politicii externe românești, orientată ca dimensiune de președintele Nicolae Ceaușescu, dovadă a unui mod original și convingător de a aplica în practică principiile prieteniei și colaborării. Iată ce remarca, în acest sens, **Abdul Rahim,** directorul și proprietarul editurii pakistaneze „National Publishing House" din Rawalpindi, unde a apărut, în 1975, volumul „Nicolae Ceaușescu: România – realități și perspective": „O țară ca România, care a reușit să facă față multor vicisitudini de-a lungul istoriei sale, inclusiv a unor momente grele provocate de calamități naturale, este în măsură astăzi să întrețină relații diplomatice cu 130 de țări și legături economice cu peste 140 de țări. Acestea sînt dovezi și rezultate concrete ale înțelepciunii celui care conduce destinele țării, un om de stat care se bucură de respect din partea opiniei publice mondiale, a marilor personalități politice ale lumii, de diferite orientări, din toate țările. În semn de omagiu față de calitățile președintelui Nicolae Ceaușescu de mare om politic și de stat, în semn de recunoștință față de contribuția sa valoroasă, de rolul său marcant în viața internațională, de activitatea neobosită multilaterală, pe care o desfășoară pentru promovarea cu consecvență a înțelegerii, colaborării și prieteniei între popoarele și națiunile de pe glob, Consiliul Mondial al Păcii i-a oferit, în 1977, înalta distincție care este „Medalia de aur a păcii"... Personalitatea și rolul președintelui Nicolae Ceaușescu în promovarea unor noi relații între state, în edificarea unei lumi mai bune și mai drepte sînt ilustrate pregnant de amploarea și conținutul legăturilor pe care România le întreține cu atîtea state de pe toate continentele. Numai o țară care iubește cu adevărat pacea, o țară condusă de un mare om politic, așa cum este președintele Ceaușescu, se poate bucura de atîția prieteni..."

Practic, țara noastră, din inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu, se află implicată în declanșarea, la nivelul comunității mondiale, a unor propuneri și acțiuni de o deosebită amploare și răsunet internațional în favoarea dezarmării, a creării unui climat de colaborare și cooperare. Astfel, la Conferința de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa au fost prezentate recent poziția României, considerentele și concepția președintelui Nicolae Ceaușescu în legătură cu aceste probleme, veritabil program de măsuri politice și militare menit să apere viața și pacea pe continentul european și în întreaga lume. Deasemeni, ca urmare a unei inițiative a României, Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat deceniul 1970–1980 drept Deceniu al dezarmării, iar în cadrul celor două sesiuni speciale în cadrul Adunării Generale a O.N.U. consacrate dezarmării, din însărcinarea președintelui Nicolae Ceaușescu au fost prezentate documentele intitulate „Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind poziția României în problemele dezarmării și, în primul rînd, ale dezarmării nucleare" și respectiv „Poziția și propunerile României cu privire la problema dezarmării". În paralel, în România s-au desfășurat și se desfășoară ample acțiuni în favoarea păcii, poporul nostru pronunțîndu-se cu hotărîre pentru o lume fără arme și fără războaie nimicitoare care să pună în pericol însăși esența vieții pe pămînt. Toate acestea au provocat vii reacții de simpatie și apreciere din partea opiniei publice mondiale, președintelui Nicolae Ceaușescu fiindu-i decernate numeroase distincții de prestigiu printre care, în 1981, „Placheta de aur a Giuntei regionale Piemont, ocazie în care, președintele Giuntei, **Ezio Enrietti,** spunea: „Printr-o fericită coincidență, această primire pe care ați avut bunăvoința să ne-o acordați are loc la cîteva zile de la impresionanta manifestare populară din București, unde dumneavoastră ați făcut să răsune, din nou, vibrantul mesaj în favoarea dezarmării generale și în primul rînd a dezarmării nucleare, pentru o Europă fără rachete și arme distrugătoare, pentru triumful rațiunii și înțelegerii, al colaborării pașnice între toate statele egale în drepturi, suverane și independente. În Est, ca și în Vest, într-o ideală dorință de depășire a blocurilor militare, se înalță voința popoarelor pentru pace și securitate, cererea de a se renunța la arme, pentru a construi într-o lume a păcii, care să nu se bazeze pe echilibrul terorii, ci pe forțele rațiunii, înțelegerii și colaborării. Prin glasul dumneavoastră autorizat, v-ați adresat, în numele poporului român, șefilor de state și guverne, parlamentarilor, tuturor oamenilor de bună credință, pentru ca vechiul dicton „Si vis pacem, para bellum" („De vrei pace, pregătește-te de război), să devină un apel la înțelegere: „Si vis pacem, para pacem". (De vrei pace, pregătește-te de pace) pentru ca armele distrugătoare, acumulate pe teritoriul Europei, leagăn al civilizației și culturii, să dispară, pentru ca viața și existența Europei și a lumii să fie la adăpost de grava primejdie a armei nucleare".

În mod constant, în aprecierile unor mari personalități ale lumii contemporane, referitoare la opera și activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu, revine ideea identificării destinului conducătorului României socialiste, cu destinul de fericire și prosperitate al țării sale, identificare de esență, mărturisind adînca dragoste pentru plaiurile străbune, pentru valorile poporului român pe care, cu strălucire și cutezanță, le poartă spre culmi altădată de nebănuit. Iată ce scria, referitor la acest aspect, profesorul dr. **R. N. Trivedi,** eminent publicist și scriitor indian: „Președintele Nicolae Ceaușescu reprezintă modelul de conducător care se identifică cu interesele generale ale poporului, iar spiritul dinamic ce îl caracterizează neobosita activitate reprezintă o trăsătură ce poate fi remarcată în întreaga politică pe care o promovează. Prin tot ceea ce face spre binele și fericirea poporului român, pentru gloria României, pentru triumful cauzei păcii, el a devenit un simbol al celor mai arzătoare idealuri ale libertății, păcii și progresului națiunii române, ale lumii contemporane".

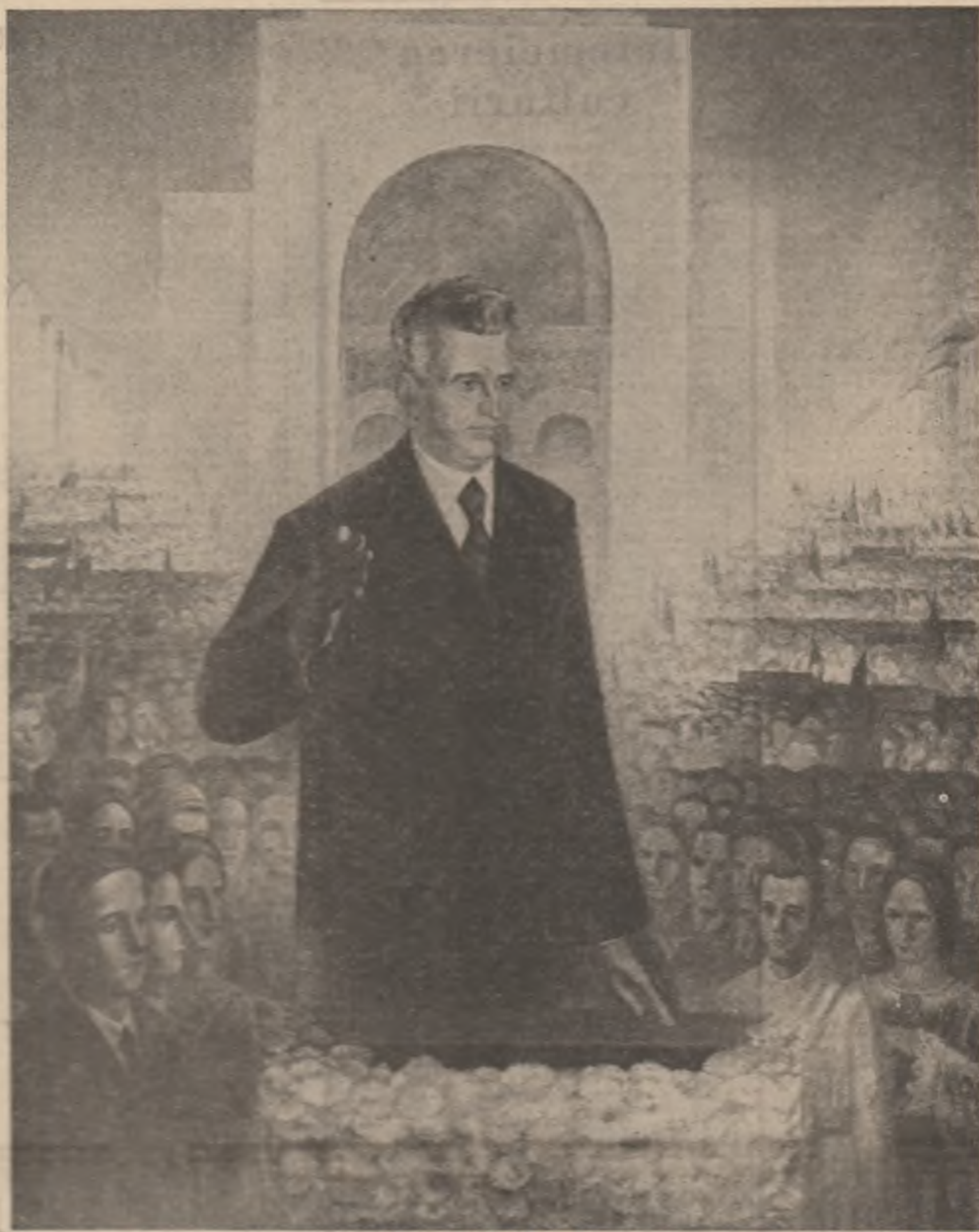

Tablou de Ion Șulea-Gorj

Să adăugăm la aceste aprecieri, cele spuse de prof. **Alonso Arinos de Melo Franco,** membru al Academiei braziliene de litere, omagiu adus activității președintelui României pentru ridicarea țării pe noi trepte ale dezvoltării economice și prosperității spirituale, impunînd lumii întregi imaginea unui popor în plină ascensiune: „Calitățile excepționale de conducător ale președintelui Ceaușescu, marcînd efortul întregii națiuni române pentru consolidarea și afirmarea independenței politice, pentru dezvoltare economică, au determinat ridicarea României pe noi trepte ale afirmării internaționale. Dezvoltarea industrială, aprecierea problemelor internaționale, preocuparea pentru respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, idealurile sale generoase de pace și dezarmare, atîtea alte atitudini și măsuri sînt legate nemijlocit de activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu."

Este unanim reliefată preocuparea președintelui României de a asigura – în același timp cu progresul național al țării sale – pe toate planurile și schimbul internațional de valori culturale care face parte integrantă din efortul instaurării unor noi relații între state. Căci, așa cum remarca președintele Nicolae Ceaușescu, respectul reciproc al valorilor naționale constituie un prim pas în înțelegerea și colaborarea ce trebuie să stea la baza unei lumi a păcii. Iată ce spunea, în acest sens, **Bruno Reffi,** secretar de stat pentru afacerile externe și politice din San Marino: „Cred că înainte de toate trebuie să exprimăm mulțumiri președintelui Nicolae Ceaușescu pentru faptul că principiile și acțiunile sale au un larg ecou în forurile internaționale, constituind un exemplu de practică eficace și coerentă. Astăzi este mai actuală ca oricînd aprecierea președintelui Ceaușescu că o condiție esențială pentru întărirea păcii și colaborării o reprezintă respectul riguros al independenței și suveranitătii oricărei națiuni, al dreptului fiecărui popor de a trăi liber, independent, de a se dezvolta corespunzător intereselor și aspirațiilor sale fundamentale, fără nici un amestec din afară. În acest concept al președintelui României noi trebuie să credem, adăugînd adeziunea noastră și urarea de succes pentru ca umanitatea să poată trăi liberă, solidară și fericită".

În același timp, este reliefată și concepția președintelui Nicolae Ceaușescu, definitorie pentru politica de înalt umanism pe care o promovează, asupra unei societăți a omului multilateral, cu largi orizonturi deschise spre cunoaștere. Iată ce remarca **Guillermo Nolasco Juares,** directorul editurii „Juarez" din Argentina: „Președintele Ceaușescu ne-a amintit că popoarele mici, mijlocii, chiar, dacă sînt mai puțin puternice din punct de vedere economic, nu trebuie să se lase, nu se pot lăsa ca și pe mai departe să fie înlăturate de la rezolvarea marilor probleme ale umanității. Președintele Ceaușescu este cel care a spus poporului său că împreună cu necesitatea de a produce mai mult oțel, mai multă energie, mai multe strunguri, trebuie făcut totul pentru ca omul să capete un orizont spiritual. Și președintele vorbește concret despre lucruri care se găsesc în însuși omul. Președintele Ceaușescu este un om cu o gîndire ascuțită – se poate vedea și dintr-o singură frază. Este vorba despre un om armonios, o personalitate definită prin ideile ca și prin faptele sale, prin succese ale politicii interne, ale politicii internaționale".

Un om politic ale cărei acțiuni în favoarea păcii și bunei înțelegeri sînt caracterizate, în primul rînd, de o extraordinară constanță, căci România se află, de peste un deceniu și jumătate, în „linia întîi" a celor care propun nu numai dezbateri teoretice, dar și acțiuni practice în favoarea păcii și dezarmării. Astfel, la cea de-a 38-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., din inițiativa României, a fost adoptată o rezoluție privind înghețarea și reducerea bugetelor militare, țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu, pronunțîndu-se, în același timp, cu fermitate, pentru crearea de zone denuclearizate și, în acest context, pentru transformarea Balcanilor într-o regiune a bunei vecinătăți, a cooperării, într-o zonă lipsită de arme nucleare. Iată ce aprecia, privitor la aceste acțiuni și propuneri, **Gheorghios Mavros,** președintele Uniunii de Centru din Grecia: „Conducătorul României, domnul Nicolae Ceaușescu, se prezintă ca o personalitate proeminentă, de mare prestigiu internațional. Pretutindeni este recunoscută lupta sa pentru dezarmare și pace, pentru prietenie și colaborare între popoare. Acțiunile sale în favoarea păcii, a înțelegerii și colaborării au depășit de mult hotarele spațiului balcanic, căpătînd o rezonanță mondială. Prin politica sa realistă, domnul Nicolae Ceaușescu a reușit să păstreze și să dezvolte relații excelente cu țările din cadrul celor două alianțe politico-militare, cu țările lumii a treia".

Aceste cuvinte, alăturate miilor de aprecieri și elogii adresate președintelui țării noastre, se împlinesc, astăzi, cînd țara se pregătește să sărbătorească patru decenii de la 23 August 1944 și întîmpină cu mari realizări Congresul al XIII-lea al P.C.R.

Andrei Teodorescu

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

Muzicienii români în Cehia

● Ediția 1984 a „Anului muzicii cehe" se află în plină desfășurare. După cum se știe, manifestarea, cu caracter decenal, coincide, de fiecare dată, cu jubileele compozitorilor clasici cehi Smetana, Dvořák, Jenáček și Martinu.

Cu prilejul recentei vizite făcute la București, secretarul comitetului de organizare a „Anului muzicii cehe", istoricul muzical Dr. Stanislav Jareš a oferit revistei noastre amănunte privind dimensiunile actualei ediții:

„În primul rînd o precizare. Prin această manifestare urmărim să ilustrăm modul în care societatea noastră socialistă valorifică moștenirea transmisă de istoria mai mult decît milenară a creației muzicale cehe și slovace, care se caracterizează atît prin tradiție cît și prin elemente de strictă actualitate.

În 1984, „Anul muzicii cehe" va consemna peste 1 000 de manifestări, atît în Cehoslovacia cît și dincolo de hotarele țării. Pe plan intern se vor desfășura 50 de festivaluri muzicale și cicluri concertistice – în fruntea tuturor acestora situîndu-se „Primăvara la Praga", „Festivalul internațional de muzică" din Brno, și „Serbările muzicale" din Bratislava.

Printre alte acțiuni sînt de amintit prezentarea completă a operelor lui Bedřich Smetana la Teatrul Național din Praga, a creațiilor lui Jenáček la Opera de Stat din Brno, expozițiile permanente ale Muzeului muzicii cehe, în frumosul castel în stil renascentist din Litomyšl (localitatea natală a lui Smetana) și organizarea simpozionului internațional, din luna mai, la Praga. Alături de muzicienii din Cehoslovacia vor participa la festivalurile de la Praga, Brno, Ostrava, Karlovy Vary, Bratislava și din alte orașe ale țării, numeroase personalități artistice și formații muzicale străine, printre care Orchestra simfonică B.B.C. – Londra (dirijor Dennis Russell Davies), Filarmonica din Tokyo sub bagheta lui Tadaako Otava), Filarmonica de Stat din Moscova (cu Dmitri Kitaienko), Filarmonica din Varșovia (cu Kazimierz Kord), Capela de Stat din Dresda (cu Hans Vonk), „Amadeus Quartet" (Italia); dirijorii Claudio Abbado, Wolfgang Sawallisch, Sir Charles Mackerras, Alexander Gibson, Giuseppe Sinopoli, Gaetano Delogu, Gerd Albrecht, Theodor Guschlbauer și alții care se vor afla la pupitrele orchestrelor simfonice cehoslovace.

Sînt de asemenea invitate personalități ale vieții muzicale din România. De altfel, încă în luna ianuarie, curînd după deschiderea „Anului muzicii cehe", Mircea Basarab și Mircea Cristescu au dirijat la Ostrava, cu prilejul aniversării lui Radúž Kubín, și a filarmonicii „Leoš Janáček". La Festivalul „Primăvara la Praga", violonista Mihaela Martin va cînta cu orchestra B.B.C.; la Ostrava va dirija Cristian Mandeal din Cluj-Napoca.

În a doua jumătate a „Anului muzicii cehe", cu prilejul „Zilelor culturii române în Cehoslovacia", în cadrul **Tribunei internaționale a tinerilor interpreți** va concerta violonista Liliana Ciulei, iar la Festivalul Muzical de la Bratislava va fi solistă violonista Cristina Anghelescu. Tot în cadrul „**Zilelor culturii române**", vor concerta maestrul Ion Voicu și harpistul Ioan Ivan Roncea. Sub egida aceleași manifestări a Anului Muzicii Cehe, vor fi oaspeți în Republica Socialistă România, în luna noiembrie, dirijorul ceh Petr Albrechter și pianistul Boris Krajnŷ".

Ca o primă acțiune în țara noastră, în cadrul „Anului muzicii cehe", sub egida Casei Culturii Cehoslovace din București, formația pragheză de cameră „Musica lirica" a susținut în aceste zile mai multe concerte în Capitală.

Așteptăm cu plăcere pe artiștii români...

● Mulțime de londonezi se îndreaptă, serile, spre Covent Garden, – nu spre străvechea grădină de mănăstire devenită apoi principală piață de flori, fructe și zarzavaturi, care a funcționat mai bine de 300 de ani în acest cartier al capitalei Angliei, ci spre căminul companiilor naționale de operă și balet „Royal Opera House" (înglobînd „The Royal Opera" și „The Royal Ballet") care-și au sediul în clădirea construită cu mai bine de un secol în urmă, pe locul vechiului teatru din 1632.

Am abuzat de date istorice. Ele ne-au fost evocate de recenta întîlnire, în Capitala noastră, cu John Findlay, director adjunct al Covent Garden-ului. Întîlnire în fața microfonului, într-un dialog destinat „Luceafărului" și din care spațiul parcimonios impune, deocamdată, o restrînsă redare. Ne aflam cam în ajunul zilei cînd Eugenia Moldoveanu avea să cînte, din nou, la „Royal Opera", în „Boema", sub bagheta lui John Manceri.

„Mi se pare foarte interesant să mă aflu în Capitala României în momentul cînd Eugenia Moldoveanu se găsește în capitala țării mele – avea să ne mărturisească oaspetele. Se știe, apreciata cîntăreață nu apare pentru prima dată pe scena noastră. A mai cîntat la Covent Garden în „Oneghin" și a făcut o excelentă impresie, o impresie strălucită. Așa că sîntem foarte fericiți să o avem din nou oaspete.

...Covent Garden a avut întotdeauna norocul de a-i atrage pe cei mai buni interpreți – nu numai pe cei britanici, ci și pe cei străini – de la Carusso, Tetrazzini, Melba, Jean de Resk sau Giuseppe de Luca – la începutul secolului, la Hans Hotten, Kersten Flagstadt, Renata Thebaldi, Maria Calias, Tito Gobbi, Boris Christof, Elisabeth Schwarzkopf, Mario del Monaco – începînd după cel de al doilea război mondial, și, mai recent, Placido Domingo și Luciano Pavarotti.

Definind principiul general care călăuzește Covent Garden-ul, John Findlay arată în continuare: „Ne preocupăm să menținem un echilibru în repertoriu, atît din punct de vedere al lucrărilor cît și, desigur, al activității celor două companii – de operă și de balet, – care-și împart scena. Dar în ce privește opera, noi nu avem tendința să prezentăm spectacolele numai din obligația de a le programa, ci urmărim ca ele să fie realizate la cel mai înalt nivel și repetate permanent la același nivel. Sistemul pe care-l practicăm nu este cel al repertoriului, ci al stagiunilor. Nu pregătim o operă pe care s-o prezentăm de 5–6 ori, pentru a nu o mai relua timp de 2–3 luni, pentru că în felul acesta nu ar fi cu putință să menții nivelul spec-

Continuare în pag. a 7-a

SPORT

Pe tulpina unui tei

În povestea despre Dinamo București, cînd va fi scrisă, unul din cele mai frumoase capitole va începe, fără îndoială, astfel: într-o severă zi de primăvară, în fața a șaptezeci de mii de oameni, echipa din Ștefan cel Mare, învingînd pe Dinamo Minsk cu 1–0, a intrat în rîndul celor patru mari formații din Europa care, potrivit mitologiilor nordice, se hrănesc ca vrăjitorii, numai cu inimă de șarpe.

Tencuit în gerul pietros care nu mai ia sfîrșit și visînd la brîndușe galbene în malul străzii, eu am crezut într-o victorie idilică. Asta, pentru că atunci cînd e vorba de Dinamo, mie îmi cade lumina pe pagină numai prin spația (trefla) traforată în oblonul ferestrei. Îmi sînt prea dragi băieții ăia de lîngă Lacul Tei, mai cu seamă Dinu, Moraru și Augustin, ca să nu vreau să fiu mereu cu ei într-o caleașca la care nechează, în hamuri roșii, caii de ceară albă de sub scara intrării în palatul de la Aranjuez. Miercuri, Dinamo a închis o rană veche și o pagină plină de vinătăi, dar nu printr-un atac năprasnic, ci printr-o luptă de gherilă, care ne-a săgetat nervii.

Cine nu-i moștenitorul unei inimi de fier și n-a fost botezat în cadă de oțel nu are ce căuta la astfel de meciuri. O partidă de calificare nu este un produs de uz casnic, ea grupează patimi, dezlănțuiri, vifore, stingăcii, confiscări de averi, victime, înjurături, dăruire și – să nu ne ferim de cuvinte – și puțină moarte amară și dulce. Pregătirile ei, mai ales în rîndul spectatorilor, seamănă cu apropierea unui Crăciun fericit, brazi, beteală aurită, magi cu tiară, vestind petreceri în golfuri de mare caldă, dar cînd apar în teren și adversarii, și încep și ei să împartă, uneori chiar mai bine ca noi, gheață vînătă și sodă caustică, frica ia repede locul azimei, îndoiala jefuiește iluzia, lemnul pîrîie, amenințînd să se rupă, Marea se usucă de pește, bătălia nu mai are nimic idilic, stadionul devine poligon de tragere, iar eu, cel puțin, împrumut, fără jenă, limbajul mai puțin marțial al nagiților din Balta Brăilei. Nu umblu cu trucuri ieftine: Dinamo Minsk, pe care-o credeam iremediabil prăbușită după golul lui Augustin, mi-a devastat trufia și m-a umplut cu ironie folositoare pentru viitor. E o echipă de mari campioni, din aristocrația zilelor de duminică; nu cunoaște, însă, deocamdată, decît miriiala, ci nu și mușcătura cu care se începe ziua de miercuri; nu cunoaște setea de gol.

La o zi după această victorie extrem de calculată (căci organizarea jocului a întors ceasul în favoarea noastră), duc în spinare o noapte de scurtă durată și în suflet – ca să vedeți că mă prinde masca actorului desăvîrșit – credința că putem să ne apropiem Cupa. Îmi place să fiu mesagerul focului tîrîndu-se prin ierburile Cetății eterne, pe colinele Scoției. Atunci, într-o piață podită cu lingouri de lună (o cunoaștem bine noi patru), voi bea cu Dinu, Moraru și Augustin niște sticle de vin vechi pe care le vom destupa înfășurîndu-le în haina smulsă de pe umeri și izbindu-le cu fundul de tulpina unui tei, ca să se reverse peste noi mierle, cărăbuși, miresme, prigorii în culori înflăcărate.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 76 95

Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII